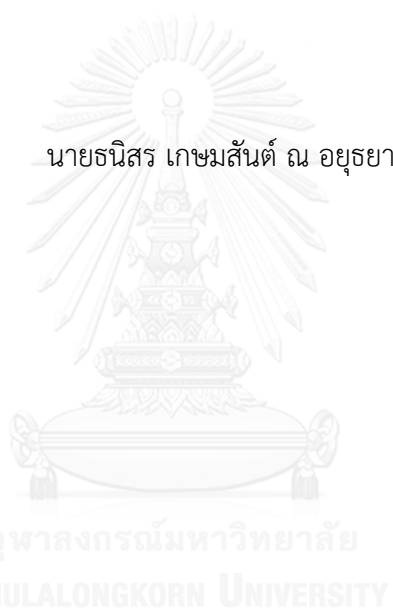

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัด
กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROPOSED GUIDELINES FOR NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION TEACHER
DEVELOPMENT IN LEARNING PROCESS MANAGEMENT BASED ON NON-FORMAL BASIC
EDUCATION CURRICULUM

Mr. Thanisorn Kasemsant Na Ayuttaya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ
โดย	นายธนีสร เกษมสันต์ ณ อยุธยา
สาขาวิชา	การศึกษาจากระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์)

ธนีสร เกษมสันต์ ณ อยุธยา : การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา अनกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनกระบบ (PROPOSED GUIDELINES FOR NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION TEACHER DEVELOPMENT IN LEARNING PROCESS MANAGEMENT BASED ON NON-FORMAL BASIC EDUCATION CURRICULUM) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 239 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของครูการศึกษา अनกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน अनกระบบ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา अनกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการ จัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनกระบบ ประชากร คือ ครู ผู้บริหาร นักศึกษาศูนย์การศึกษา अन กระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยทั่วประเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ครู ผู้บริหาร นักศึกษาศูนย์การศึกษา अनกระบบและ การศึกษาตาม อัยาศัยจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 350 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และผู้บริหาร ระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในสังกัดสำนักงานการศึกษา अनกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยและ กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มตัวแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษา अनกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการ เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनกระบบ และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษา अनกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการจัด กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनกระบบใน 4 ด้านได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี พบว่า สภาพปัญหาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสภาพปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ด้านองค์ ความรู้โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 และปัญหาที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านทัศนคติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 และความต้องการ ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งความต้องการที่พบมากที่สุด คือ ด้านองค์ความรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 และความต้องการ ที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านทัศนคติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

2) แนวทางการพัฒนาครูการศึกษา अनกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनกระบบ ประกอบด้วยแนวทาง 4 ด้านได้แก่ ด้านองค์ความรู้ พัฒนาให้ครูมีความรู้ อย่าง ถ่องแท้ในรายวิชาพื้นฐาน ส่งเสริมให้ครูมีความเข้าใจในเรื่องกระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ เป็นต้น ด้านทักษะ พัฒนาให้ครูมีความเข้าใจในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับตัวผู้เรียน อบรมเทคนิคการจัดการเรียนสอน สำหรับผู้ใหญ่ เป็นต้น ด้านทัศนคติ สร้างความเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของครู ส่งเสริมให้ครูเข้าใจและยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เป็นต้น และด้านคุณลักษณะที่ดี ควรกำหนดอัตลักษณ์ของครูในแต่ละสถานศึกษา ส่งเสริม ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นต้น เพื่อพัฒนาครูให้มีคุณภาพในการจัดการเรียนการ สอนให้ดีขึ้น

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา การศึกษา अनกระบบโรงเรียน ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก .....

5583394827 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION TEACHER / LEARNING PROCESS / NON-FORMAL BASIC EDUCATION

THANISORN KASEMSANT NA AYUTTAYA: PROPOSED GUIDELINES FOR NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION TEACHER DEVELOPMENT IN LEARNING PROCESS MANAGEMENT BASED ON NON-FORMAL BASIC EDUCATION CURRICULUM. ADVISOR: ASST. PROF. DR. SUWITHIDA CHARUNGKAITTIKUL, 239 pp.

This descriptive research aims to 1) study problems and needs of non-formal and informal education teachers regarding the learning process management within the Basic Non-formal Education Curriculum; and 2) offer development guidelines for non-formal and informal education teachers with regard to the management of learning process within the Basic Non-formal Education Curriculum. The population in this study consisted of teachers, administrators and students of non-formal and informal education centers across the country. As for the sample group, the researcher used multi-stage sampling to select 350 teachers, administrators and students of non-formal and informal education centers in Bangkok, while purposive sampling was employed to select executive administrators, scholars or experts of the Office of Non-formal and Informal Education Center in Bangkok. The research instruments included a questionnaire, an interview question from concerning problems and needs of non-formal and informal education teachers regarding the learning process management within the Basic Non-formal Education Curriculum, and a focus group discussion.

The results were as follows:

1) The problems and needs of non-formal and informal education teachers on the subject of learning process management within the Basic Non-formal Education Curriculum can be divided into 4 aspects: knowledge, skills, attitudes and good characteristics. The problems in these aspects were rated at the moderate level. The knowledge was the main problem with the highest mean score of 3.08, while the attitude was reported the lowest mean score of 2.87. In addition, the needs in these aspects were found at the high level. The needs of knowledge was reported at the highest mean score of 3.65; and the needs of attitude was at the lowest mean score of 3.51.

2) The developed guidelines included four aspects: knowledge, skills, attitudes and good characteristics. Regarding to the knowledge, the teachers should be trained to acquire profound knowledge of the basic subjects and given the opportunities to develop an understanding of the learning process in different fields. In terms of the skills, teachers should be helped to understand how to construct and develop curricula that serve learners' needs. For example, there should be trainings on techniques in learning management for adults. Concerning the attitudes, teachers should be encouraged to gain a full understanding about their roles and responsibilities as teachers. For instance, teachers should understand and accept individual differences in students. In the good characteristics, the expected characteristics of teachers in each educational institution should be provided. For example, creativity and lifelong learning should be promoted among teachers in order to help them to better manage the learning process of their learners.

Department: Lifelong Education

Student's Signature .....

Field of Study: Non-Formal Education

Advisor's Signature .....

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์เมตตาจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างในพระคุณและความเมตตาของทุกท่านที่มีต่อผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล รวมไปถึง ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และ ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ได้ช่วยกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะ พร้อมทั้งตรวจและได้แก้ไขข้อบกพร่องให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์เรียบร้อย ด้วยความเอาใจใส่ ความห่วงใย ให้กำลังใจ และสนับสนุนอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอพระคุณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ คณาจารย์สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียนและคณาจารย์ทุกภาควิชา ที่ได้ให้ถ่ายทอดความรู้ อบรม ให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และความเมตตาต่อผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างในพระคุณ และความเมตตาของทุกท่าน จึงผู้วิจัยขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอพระคุณคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.วีระกุล อรัณยะนาค และ ดร.จรัสศรี หัวใจ ที่ได้ช่วยแก้ไขตรวจสอบและอำนวยความสะดวกให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนด้วยดีเสมอมา ขอพระคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ได้ร่วมแบ่งปันความสุขด้วยกันตลอดมา เป็นกำลังใจและช่วยเหลือมาโดยตลอด และขอพระคุณทุกๆ ท่านที่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	8
วัตถุประสงค์.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
ตอนที่ 1 การจัดกระบวนการการเรียนรู้	13
1.1 ความหมายของการเรียนรู้	13
1.2 กระบวนการของการเรียนรู้.....	14
1.3 รูปแบบของการเรียนรู้	19
ตอนที่ 2 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy).....	20
2.1 ความหมายของการเรียนรู้ผู้ใหญ่.....	20
2.2 แนวคิดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Adult Learning).....	21
2.3 กิจกรรมการศึกษานอกระบบของการเรียนรู้ผู้ใหญ่.....	22
ตอนที่ 3 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย.....	25

3.1 ความหมายของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	25
3.2 บทบาทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย	27
3.3 กิจกรรมของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย	28
3.4 ความสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	31
ตอนที่ 4 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (กศน.ตำบล).....	32
4.1 ความหมายของ กศน.ตำบล.....	32
4.2 บทบาทและภารกิจของ กศน.ตำบล.....	33
4.3 หลักการดำเนินงานของ กศน.ตำบล.....	35
ตอนที่ 5 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.)	39
5.1 บทบาทของ ครูกศน.	39
5.2 คุณสมบัติของ ครูกศน.	42
5.3 สมรรถนะที่จำเป็นของของ ครูกศน.	42
5.4 จรรยาบรรณและทัศนคติที่ดีของ ครูกศน.....	52
5.5 การพัฒนาครูกศน.	57
ตอนที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานและสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551	58
6.1 แนวคิด หลักการ และจุดมุ่งหมายสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	58
6.2 ระดับการศึกษาและโครงสร้าง สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตร การศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	60

6.3 มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของหลักสูตรการศึกษา ระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	66
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
7.1 งานวิจัยในประเทศ	67
7.2 งานวิจัยต่างประเทศ	69
ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	71
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	72
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษา ตามอัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ...	72
ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบ.....	80
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	86
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษา การศึกษาตามอัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกระบบ	86
ตอนที่ 2 ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	125
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	142
สรุปผลการวิจัย.....	144
อภิปรายผล.....	159
ข้อเสนอแนะ	173
รายการอ้างอิง	175
ภาคผนวก.....	180
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	181

ภาคผนวก ข รายงานผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	183
ภาคผนวก ค รายงานผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	185
ภาคผนวก ง ค่า IOC	188
ภาคผนวก จ เครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถาม.....	210
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือในการวิจัย แบบสัมภาษณ์	219
ภาคผนวก ช เครื่องมือในการวิจัย แบบสนทนากลุ่ม	230
ภาคผนวก ฌ ประมวลภาพในการวิจัย	236
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	239

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	87
ตารางที่ 2 แสดงอายุแยกตามสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	89
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของสภาพปัญหาและความต้องการรายด้าน	90
ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ.....	91
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ.....	93
ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทักษะตามรายชื่อ	95
ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทักษะตามรายชื่อ	97
ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ.....	99
ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ.....	100
ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ	101
ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ	102
ตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของอาชีพ กับสภาพปัญหาของครูการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	103
ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของกลุ่มอาชีพ ที่มีต่อสภาพปัญหาในด้านทักษะ	104
ตารางที่ 14 เปรียบเทียบความแตกต่างของอาชีพ กับความต้องการของครูการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	105

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้ของคนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากในสังคมที่เราได้อาศัยอยู่นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆไปอย่างมากไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือการเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตก็ตาม ออมริชช นาคทรพรพ (2552) ในเรื่องของ การเรียนรู้ ประเทศไทยได้มีการดำเนินนโยบายและแผนพัฒนา ระดับประเทศอาทิ ตั้งแต่ช่วงท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา จนมาถึงในปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ซึ่งในฉบับปัจจุบันก็ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเรียนรู้ โดยมี 6 ยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนา ประเทศ ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 2 นั้นเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืน โดยมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของ คนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมของคนต่างวัย ควบคู่กับ การส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งการเรียนรู้อย่าง สร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิด การ เรียนรู้ตลอดชีวิตการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคน ไทยในทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาตนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการถือฤล พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝน เป็นความคิดสร้างสรรค์ ปลุกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาตนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่าง หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

ด้านนโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยนั้น ได้มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมสู่สังคมแห่งการ เรียนรู้จากการปฏิรูปการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีการระบุความหมายของคำว่า การศึกษาตลอด ชีวิต หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งคำ ว่า การศึกษาตลอดชีวิตนั้นได้ครอบคลุมการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษา นอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งมีความหมายดังนี้ การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่

กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุนโยบายด้านการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของชาติที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ การมุ่งเน้นพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาคนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ระบุไว้ใน มาตรา 6 ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักดังต่อไปนี้ การศึกษานอกระบบ ให้ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึง เป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน เพิ่มการกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

ธงทอง จันทรางศุ (2553) กล่าวว่า หากประเทศไทยต้องการส่งเสริมให้ประชากรในวัยทำงานและประชากรโดยทั่วไปมีจำนวนปีการศึกษาที่เพิ่มขึ้น นอกจากการจัดการศึกษาในระบบอย่างมีคุณภาพแล้ว เราจะต้องเร่งจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สามารถสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ต่างๆ ถ้าทำเช่นนี้ได้ จะส่งผลให้ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยสูงขึ้น

การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง โดยจัดการศึกษานอกระบบมีกิจกรรมสำคัญ 5 ประเภท คือ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะความรู้พื้นฐาน ทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และทักษะการพัฒนาสังคมสำหรับ

กลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาเจตคติ เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุขสมควรตามอัตภาพ และเป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศ (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2551)

สรุป จะเห็นได้ว่าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของคนในประเทศให้มีระดับที่สูงขึ้นได้ และยังเป็น การเปิดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาได้มากขึ้นสำหรับผู้ ที่พลาด ขาด และด้อยโอกาสทาง การศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันในระดับ ต่างประเทศได้ (ขจรศักดิ์ สังข์เจริญ, 2553)

หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการจัดการศึกษานอกระบบและพัฒนาระบบการเรียนรู้ของ ประชาชนในระดับพื้นที่คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/เขต (กศน. ตำบล/เขต) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัด มีฐานะเป็นหน่วยจัดกิจกรรมทางการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีการปรับโครงสร้างหน่วยงานการศึกษาจาก ศรช. หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็น กศน. ตำบล หรือศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล/เขต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) ได้มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมให้มีครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล/เขต) และ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครู ศรช.) โดยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อขับเคลื่อน กศน. ตำบล/เขตดังนี้ (สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)

1.การวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีหน้าที่ที่สำคัญในส่วนนี้คือการทำฐานข้อมูล ชุมชน การจัดทำเวทีประชาคมร่วมกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ เพื่อจัดทำแผน ชุมชนที่ระบุความต้องการในการพัฒนาชุมชนหรือความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน

2.การจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ของ กศน.ตำบล/เขต หน้าที่ที่สำคัญในส่วนนี้คือการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาอาชีพ (วิชาทำมาหากิน) การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาสังคมและชุมชน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการ ดำเนินงาน

3.การให้บริการการเรียนรู้ กศน.ตำบล/เขต โดยเฉพาะกิจกรรมศูนย์ข้อมูล ข่าวสารชุมชน ศูนย์บริการชุมชน ซึ่งนอกเหนือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งสนับสนุนการใช้บริการของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน โดยประสานขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมเป็นอาสาสมัคร กศน.อาสาสมัคร ส่งเสริมการอ่าน เป็นต้น

การจัดการศึกษานอกระบบนี้ บุคลากรหลักในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และครูกศน.ตำบล/เขต ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ จัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภท พร้อมทั้งให้บริการ สื่อสารการเรียนการสอนแก่นักศึกษาและประชาชน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาสายอาชีพ ส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก และประสานงานเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถานประกอบการและประชาชนให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือ กศน.ตำบล/เขต จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) กล่าวถึงแนวคิดและหลักการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือ กศน.ตำบล/เขต ว่า หัวใจสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือ กศน.ตำบล/เขต คือ ความเข้มแข็งและความมีศักยภาพของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือครู กศน.ตำบล/เขต ครูประจำศูนย์เป็นผู้ปฏิบัติงาน ทำหน้าที่จัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย บทบาทสำคัญของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือครู กศน.ตำบล/เขตจะแตกต่างไปจากครูในระบบโรงเรียน จะไม่ได้เป็นผู้สอนเนื้อหาวิชาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นผู้สอนวิธีการแสวงหาความรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นศูนย์กลางและเป็นผู้กำหนด ครูจะเป็นผู้เบิกทางและนำไปสู่การเรียนรู้ เป็นผู้กระตุ้นและจุดไฟแห่งความใฝ่รู้ให้กับผู้เรียน และเป็นที่พึ่งในการปรึกษาแนะนำให้ผู้เรียนได้รู้จักการแก้ไขปัญหาให้กับตนเองได้ ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือครู กศน.ตำบล/เขต จึงเปรียบเสมือน ผู้เบิกทางแห่งปัญญาและจุดไฟแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำประชาชนและชุมชนไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชนต่อไป

คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและครูกศน.ตำบล/เขต ต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และอื่นๆเทียบเท่าไม่ต่ำกว่านี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือครูกศน.ตำบล/เขตทั้งหมด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ และบางส่วนกำลังศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและ

ระดับปริญญาโท บางคนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในกาเป็นครูมาแล้วสูงสุดเกือบ 20 ปี น้อยที่สุด 1 ปี (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2551) แม้ว่าครูทุกคนมีวุฒิขั้นต่ำคือปริญญาตรี แต่ปัจจุบันนี้มีครูศูนย์การเรียนชุมชนและครู กศน.ตำบล/ต.เท่จบสาขาครุศาสตร์ หรือการศึกษาศาสตร์ไม่ถึง 5-10% ของครูทั้งหมด (หทัยรัตน์ ดีประเสริฐ, 2551) ดังนั้นควรให้มีหลักสูตรอบรมครูศูนย์การเรียนหรือครูกศน.ตำบล/เขต ที่ไม่ได้จบหลักสูตรทางด้านครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์มาโดยตรง เพื่อปูพื้นฐานการสอนและยกระดับความรู้ครูศูนย์การเรียนชุมชนหรือครูกศน.ตำบล/เขตเดิมไปด้วย เพื่อให้ครูมีคุณภาพ และสอนนักศึกษาให้คุณภาพตามที่สังคมต้องการ (หทัยรัตน์ ดีประเสริฐ, 2551) ควรพัฒนาความรู้ด้านการสอนและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ทำงาน รวมทั้งเทคนิคที่จำเป็นในการดูแลนักศึกษา (ขจรศักดิ์ สังข์เจริญ, 2553)

สรุป จะกล่าวได้ว่าครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/เขต (ครูกศน.ตำบล/เขต) เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/เขต (กศน.ตำบล/เขต) ให้เกิดความสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2551)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ.ทั้งปีงบประมาณ 2551 และผลการประเมินคุณภาพภายนอกปีงบประมาณ 2552 มาตรฐานที่ใช้ประเมินภายนอกมาตรฐานที่ 2 การศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐาน มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นผลการประเมินที่สะท้อนให้เห็นว่าผลการจัดการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ผลการประเมินภายนอกนี้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กศน. ได้ประสบและเข้าใจมาก่อนหน้านี้แล้ว นอกจากนี้ผลการสอบภาคเรียนที่ 1/2551 เมื่อใช้ข้อสอบกลางในการประเมินผลปลายภาคเรียน นักศึกษาสอบผ่านจำนวนน้อย โดยเฉพาะหมวดวิชาหลักคือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย แต่หมวดวิชาที่เหลือก็มีจำนวนนักศึกษาสอบผ่านน้อยเช่นกับสภาพการณ์และผลดังกล่าวเป็นประเด็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กศน. จำเป็นต้องระดมสมองเพื่อเร่งรีบพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และพัฒนาคุณภาพให้มากขึ้น (ปาน กิมปี, 2552)

สอดคล้องกับผลการนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ 2556 พบว่า ครูผู้สอน ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา และไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างแท้จริง ส่งผลให้การจัดการศึกษามีทิศทางที่ยังไม่ชัดเจน ครู กศน.จำนวนมากจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแผนการเรียนรู้ที่เป็นแผนรวมของสถานศึกษา ครู กศน. ไม่ได้ปรับเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นของตนเอง ทำให้ไม่สามารถบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้งได้ กระบวนการจัดการศึกษาตาม

มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ที่กำหนดให้ผู้บริหารสถาน ศึกษาการกำกับดูแลการจัดการ เรียนการสอนของครู และบทบาทหน้าที่ของครูต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2556) จากสภาพที่เป็นอยู่ยังมีจุดที่ควร พัฒนา คือ ตรวจสอบคุณภาพของแผนการสอน การพัฒนาเครื่องมือการวัดผล การส่งเสริมให้ครู ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถด้วยการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงการ นิเทศการเรียนการสอนของครูทุกคนภาคเรียนๆ ละ 1 ครั้ง และครูผู้สอนต้องมีสมรรถนะในวิชาชีพครู ทั้งเนื้อหาวิชาที่สอน การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนรายบุคคล การ พัฒนาสื่อนวัตกรรม และเครื่องมือการวัดผลที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้นและมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ควรพัฒนาครู กศน. ด้านการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการโดย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน สถาบัน กศน.ภาค สำนักงาน กศน.จังหวัด และ กศน.อำเภอ (สำนักงานการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2556)

นอกจากนี้การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังประสบภาวะปัญหา ทางด้านคุณภาพของการศึกษานอกระบบดังนี้ จรรยาพร ธรรมินทร์ (2550) ได้อธิบายไว้ว่า สังคมมอง ผลผลิตของการศึกษานอกระบบยังไม่มีคุณภาพ บุคลากรและครูของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนา กำลังคนและวิสัยทัศน์ใหม่ของการการศึกษายุคเทคโนโลยีแบบใหม่ ผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องมีการพัฒนาทักษะการบริหารและบริการ นักศึกษายุคใหม่อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเป็นมืออาชีพ และจากการศึกษาสภาพการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายในของศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า การ ดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและการ พัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษานั้น การกำหนดการศึกษาด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้าน ปัจจัย ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานกลางที่กำหนด ประกอบกับบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานบางคนไม่เข้าใจระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ส่งผลให้การ ปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ถึงแม้ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายฝ่ายจะได้ดำเนินการ พัฒนาคู่มือ พัฒนาระบบการทำงาน แต่ในขณะนี้ยังไม่มีสถานศึกษาแห่งใดมีความพร้อมที่จะรับ การตรวจสอบ เพื่อการรับรองมาตรฐานและคุณภาพจากองค์กรภายนอก (จิราภา วิชาชาญ, 2550)

สรุปได้ว่าครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(ครูกศน.ตำบล/เขต) เท่าที่ผ่าน มาการปฏิบัติงานไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ขาดองค์ความรู้เพิ่มเติม ความสามารถในการสอน ขาดทักษะในการวางแผน การประงาน ไม่เข้าใจหน้าที่ของตนเอง ทักษะคติและคุณลักษณะ

ยังไม่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร (พรพิพัฒน์ ชื่อสัตย์, 2555)

จากปัญหาข้างต้น ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูครช.และครูกศน. ตำบล/เขต) นั้นยังขาดการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นครูมืออาชีพ ขาดแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน และขาดการส่งเสริมการพัฒนาครูที่มีคุณภาพ ตามที่ได้มีการกำหนดขึ้น จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนของครูกศน. เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูกศน. ซึ่งผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพิ่มคุณภาพของนักศึกษาทางการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ดีขึ้น

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบบเป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบบประกอบด้วยอะไรบ้างและมีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบบ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางการพัฒนา หมายถึง วิธีการที่ทำให้ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดและเพิ่ม ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล) โดยมีคุณสมบัติที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี

การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอนเป็นแบบแผน และเป็นรูปแบบ โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบบ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบบ หมายถึง หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรปัจจุบันของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติโดยให้บุคคล

ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางของการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จาก สภาพปัญหา ความต้องการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อการสร้างแนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบที่เหมาะสมต่อไป

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล) และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.)

1.2 ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำขององค์กร

1.3 นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.4 นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ในด้านนโยบาย การติดตามและประเมินผล

2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ พุทธศักราช 2551 โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านด้านทัศนคติ และคุณลักษณะที่ดี ที่ได้จากการสังเคราะห์นโยบาย แผน เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ทั้ง 4 กลุ่มตัวอย่างในการร่างแนวทางกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอก

ระบบที่เหมาะสม ซึ่งในแต่ละด้านจะประกอบไปด้วย เนื้อหา องค์ประกอบที่จำเป็น และแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ จะเป็นประโยชน์กับครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

2. องค์ความรู้ที่ได้จากการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ จะเป็นประโยชน์กับผู้บริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของการศึกษาจากระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมืออาชีพ และแนวทางที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับปัญหาและบทบาทของหน่วยงานในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักศึกษาทางการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาทางการศึกษานำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามอรรถศาสตร์ด้านการจัดการเรียนรู้อัตนุตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดการเรียนรู้อัตนุ

1.1 ความหมายของการเรียนรู้อัตนุ

1.2 กระบวนการของการเรียนรู้อัตนุ

1.3 รูปแบบของการเรียนรู้อัตนุ

ตอนที่ 2 การเรียนรู้อัตนุของผู้ใหญ่ (Andragogy)

2.1 ความหมายของการเรียนรู้อัตนุผู้ใหญ่

2.2 แนวคิดของการเรียนรู้อัตนุผู้ใหญ่ (Adult Learning)

2.3 กิจกรรมการศึกษานอกระบบของการเรียนรู้อัตนุผู้ใหญ่

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์

3.1 ความหมายของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์

3.2 บทบาทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์

3.3 กิจกรรมของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์

3.4 ความสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์

ตอนที่ 4 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (กศน.ตำบล)

- 4.1 ความหมายของ กศน.ตำบล
- 4.2 บทบาทและภารกิจของ กศน.ตำบล
- 4.3 หลักการดำเนินงานของ กศน.ตำบล

ตอนที่ 5 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.)

- 5.1 บทบาทของ ครูกศน.
- 5.2 คุณสมบัติของ ครูกศน.
- 5.3 สมรรถนะที่จำเป็นของของ ครูกศน.
- 5.4 จรรยาบรรณและทัศนคติที่ดีของ ครูกศน.
- 5.5 การพัฒนาครูกศน.

ตอนที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานและสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

6.1 แนวคิด หลักการ และจุดหมายสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

6.2 ระดับการศึกษาและโครงสร้าง สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

6.3 มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 7.1 งานวิจัยในประเทศ
- 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 การจัดกระบวนการการเรียนรู้

1.1 ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

ประดินันท์ อุปรมัย (2540) ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงของบุคคลอันมีผลเนื่องมาจากการได้รับ ประสบการณ์ โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเหตุทำให้บุคคลเผชิญสถานการณ์เดิมแตกต่างไปจากเดิม ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหมายถึงทั้งประสบการณ์ทางตรง และประสบการณ์ทางอ้อม

สุมาลี สังข์ศรี (2543) กล่าวว่า “การเรียนรู้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทั้งตนเอง และหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า ถ้าหากพนักงานในหน่วยงาน หรือองค์กรใด ไร้ซึ่งความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องแล้ว องค์กรนั้นก็ยากที่จะอยู่รอด” การเรียนรู้แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ขององค์กร โดยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองประกอบด้วย ระดับที่หนึ่ง รับรู้ (Perceive), ระดับที่สอง เรียนรู้ (Learn) และ ระดับที่สาม ประยุกต์ (Apply) ซึ่งในกระบวนการนี้ต้องมีการใช้กระบวนการคิด การนำความรู้ แนวคิด สิ่งที่ได้ค้นพบจนเกิดประสบการณ์ และทักษะมาประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่วิธีการขั้นตอนใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น มีคุณภาพดีขึ้น ลดเวลาการทำงาน หรือของเสียลดน้อยลง เป็นต้น หากผู้ทำงานไม่มีการใช้กระบวนการคิดที่เป็นและถูกต้อง การทำงานย่อมไม่เกิดประสิทธิภาพ คุณภาพที่ได้ไม่ดี เสียเวลาและทรัพยากรต่อองค์กร ประเทศ และตนเองด้วย

Cronbach (1974) ได้อธิบายไว้ว่าการเรียนรู้เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลประสบมา

Bower and Hilgard (1981) ได้อธิบายไว้ว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึก ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่

เกิดจากการตอบสนองตามสัญชาตญาณ ฤทธิ์ของยา หรือสารเคมี หรือปฏิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติของมนุษย์

สรุป การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากกับมนุษย์ เพราะ การเรียนรู้เป็นทักษะที่จะช่วยให้มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเรื่องของตัวเอง ความรู้ที่จำเป็น ทักษะในการดำเนินชีวิต หรือแม้แต่ในด้านของความคิด ทศนคติที่ดี โดยที่การเรียนรู้ นั้นอาจเป็นสิ่งที่เราจะตั้งใจเรียนรู้หรือไม่ได้ตั้งใจเรียนรู้ก็ได้

1.2 กระบวนการของการเรียนรู้

Gane (1922) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 8 ประเภท นับตั้งแต่การเรียนรู้แบบพื้นฐานไปจนถึงการเรียนรู้ที่ซับซ้อน ดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ (Signal learning)
2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Response Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะเชื่อมโยง (Connection) การตอบสนองที่เหมาะสมต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยที่เมื่อได้ตอบสนองอย่างถูกต้องหรือเหมาะสมก็จะได้รางวัล หรือตัวเสริมแรง หรือเกิดความพอใจ หรืออยากตอบสนองเช่นนั้นซ้ำ ๆ การเรียนรู้แบบนี้ต่างจากการเรียนรู้แบบแรก เพราะการตอบสนอง การเรียนรู้ในลักษณะนี้เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ ส่วนแบบแรกการตอบสนองเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจและการเรียนรู้แบบนี้จะเกี่ยวข้อง กับกระบวนการทางสมองที่สูงกว่า ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ดังกล่าวอาจสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้
  - 2.1. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองจะพัฒนาขึ้นทีละน้อย
  - 2.2. การตอบสนองของผู้เรียนที่แสดงตอบโต้สิ่งเร้านั้นจะเป็นการตอบสนองที่ ผู้เรียนมีความมั่นใจมากขึ้นตามโอกาสที่ได้กระทำซ้ำ ๆ
  - 2.3. การเรียนรู้แบบนี้ จะเป็นการเชื่อมโยงการตอบสนองเฉพาะบางอย่างต่อสิ่งเร้า สิ่งเร้าอื่น ๆ จะไม่มีความหมายที่จะทำให้ เกิดการตอบสนองเช่นเดียวกับที่ได้ตอบโต้สิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้น
  - 2.4. สิ่งสำคัญที่เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบนี้ ก็คือ รางวัลหรือตัวเสริมแรง คือว่ารางวัลจะทำให้ผู้กระทำเกิดความพอใจ และเป็นการเพิ่มโอกาส ที่จะทำให้เกิดการตอบสนองเช่นนั้นซ้ำอีกในทางตรงข้ามเราจะไม่ให้รางวัลต่อ การตอบสนองที่เราไม่ต้องการ ซึ่งจะมีผลให้การตอบสนอง ที่เราไม่ต้องการนั้นค่อย ๆ ลดและยุติลงในที่สุด

3. การเรียนรู้ด้านทักษะหรือด้านกลไก (Skill Learning) หรือ (Motor training) เป็นการเรียนรู้ทำนองเดียวกับแบบที่ 2 แต่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะประกอบด้วยความสัมพันธ์ และการตอบสนองตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป และเห็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองในรูปของการใช้กลไกของกล้ามเนื้อและทักษะ ตัวอย่างเช่น เด็กที่จะเรียนรู้การเปิดประตู ก็จะมีลำดับของกิจกรรมต่อเนื่อง เป็นสายโซ่ ดังนี้ มีพวงกุญแจอยู่ในมือ เลือกกุญแจที่จะใช้ขึ้นมาสอดใส่เข้าไปในลูกบิด หมุนลูกกุญแจ จนหมดเสียงแกร๊กแล้ว ก็ผลักประตูให้เปิดออก

4. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ด้านถ้อยคำ (Verbal Association) การเรียนรู้แบบนี้คล้ายกับแบบที่ 3 แต่ต่างกันว่า การตอบสนอง ต่อสิ่งเร้า ในแบบที่ 1 เป็นการใช้กลไกกล้ามเนื้อ ส่วนแบบที่ 4 เป็นเรื่องของการใช้ถ้อยคำ การเรียนรู้แบบนี้เป็น ความสำคัญของภาวะภายใน มากกว่าแบบที่ 3

5. การเรียนรู้เพื่อแยกความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า เพื่อจะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง การเรียนรู้ที่จะมีเรื่องการจัดการสัมผัสเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ตัวอย่างของการเรียนรู้แบบนี้ ก็ได้แก่การที่ครูซึ่งสอนในชั้นเรียนสามารถเรียกชื่อผู้เรียนแต่ละคนได้ถูก ต้อง นักศึกษาจะเรียนรู้ความแตกต่างของ พืช สัตว์ และสารเคมี หรือหินชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันได้ เด็กเล็ก ๆ เรียนรู้ที่จะแยกความแตกต่างของสี รูปร่างของสิ่งของ อักษร คำ จำนวน สัญลักษณ์ เป็นต้น

6. การเรียนรู้สิ่งกัป (Concept Learning) การเรียนรู้สิ่งกัปเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียน จะจัดประเภทของสิ่งเร้าโดยพิจารณาจากคุณสมบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับสี , รูปร่าง , ขนาด , จำนวน ฯลฯ เป็นหลัก ผู้เรียนต้องเรียนรู้สิ่งที่คล้ายกัน สามารถสรุปความเหมือน และแยกความแตกต่างของ สิ่งเร้ามีข้อสังเกตว่าการเรียนรู้สิ่งกัปนี้ การตอบสนองของผู้เรียนไม่ได้เป็นการเชื่อมโยงกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งเร้า เฉพาะอย่าง หากแต่ จะเป็นการเชื่อมโยงกับคุณสมบัติทางนามธรรมของสิ่งเร้านั้น ๆ แกนยถือว่าการเรียนรู้แบบต่างๆ ที่กล่าวมาทั้ง 5 ประเภทข้างต้น จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ชนิดนี้

7. การเรียนรู้กฎหรือหลักการ (Rule Learning หรือ Principle Learning) กฎ (Rule) หรือหลักการ (Principle) เป็นสายโซ่ของความสัมพันธ์ของสิ่งกัป (Concept) ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป เช่น เมื่อเกิดสิ่งกัปความยาวของเส้นตรง และเกิดสิ่งกัปเกี่ยวกับความยาว ความกว้างของสี่เหลี่ยม เราก็สามารถตั้งเป็นกฎของการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมในรูปของความสัมพันธ์ ระหว่างความยาว และความกว้างได้ ตัวอย่างของกฎอื่น ๆ หรือในวิชาพีชคณิต $xa + xb = x(a + b)$ เป็นต้น

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) ในชีวิตของเราเราจะต้องคิดค้นสิ่งต่าง ๆ เพื่อตั้งเป็นกฎหรือ หลักการเพื่อจะนำไปใช้ ควบคุม หรือแก้ปัญหาต่างๆ ในสภาพแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่ตลอดเวลา บางครั้งมนุษย์เราก็จะนำกฎง่าย ๆ ที่มีอยู่นั้นมาสัมพันธ์กันเป็น กฎใหม่ที่ซับซ้อนขึ้น ซึ่งการรวมกันเป็นกฎใหม่ดังกล่าวนี้จำเป็นมากที่จะใช้ในการแก้ปัญหาใหม่ ๆ การแก้ปัญหา หมายถึง การคิดหรือการขยายความคิดออกไปเพื่อหากฎใหม่ ๆ (ซึ่งอาจเกิดจากการรวมกฎที่มีอยู่ก่อน เข้าเป็นความสัมพันธ์ใน รูปแบบใหม่นั้นเอง) ฉะนั้นจะเห็นว่า การแก้ปัญหาเป็นการเรียนรู้ ที่ต้องอาศัยความคิด การแก้ปัญหาและการคิด จึงมีความสัมพันธ์กัน อย่างแยกไม่ออก นอกจากนี้แล้ว การแก้ปัญหาต้องอาศัยสังกัป (Concept) และกฎที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนเป็นพื้นฐานสำคัญ จึงสามารถแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้

Cronbach (1963) ธรรมชาติของการเรียนรู้เป็นกระบวนการชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของผู้เรียน (Goal) หมายถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการหรือสิ่งที่ผู้เรียนมุ่งหวัง การเรียนอย่างไม่มีจุดมุ่งหมาย คือไม่ทราบว่าจะเรียนไปทำไม ย่อมจะไม่บังเกิดผลดีขึ้นได้ ครูควรชี้ให้ผู้เรียนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนวิชาต่าง ๆ ว่าคืออะไร เพื่ออะไร

2. ความพร้อม (Readiness) เป็นลักษณะเฉพาะตัวของนักศึกษาหรือผู้เรียนแต่ละคนหมายรวมถึงวุฒิภาวะของผู้เรียนด้วย คนที่มีความพร้อมจะเรียนได้ดีกว่าทั้ง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน จึงควรสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาเพื่อให้เขาพร้อมที่จะเรียนได้

3. สถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มากระทำต่อผู้เรียน เช่น การเรียนการสอน สถานการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ คนหรือสัตว์จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้เข้าไปมีประสบการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างแท้จริง

4. การแปลความหมาย (Interpretation) เป็นการศึกษาลู่ทางในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่เพื่อเข้าไปสู่จุดมุ่งหมาย หรือการวางแผนการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยพิจารณานำ สิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ การจะบรรลุจุดมุ่งหมายนั้นอาจมีหลายวิธี และอาจจะมีวิธีหนึ่งที่ดีที่สุด การที่คนจะเลือกวิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความหมายเป็นสำคัญ

5. ลงมือกระทำ (Action) เมื่อแปลสถานการณ์แล้ว ผู้เรียนจะลงมือตอบสนองสถานการณ์หรือสิ่งเร้าในทันที การกระทำนั้นผู้เรียนย่อมจะคาดหวังว่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้เขาบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

6. ผลที่ตามมา (Consequence) หลังจากตอบสนองสิ่งเร้าหรือสถานการณ์แล้ว ผลที่ตามมาคือ อาจจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย จะเกิดความพอใจ (Confirm) ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จย่อมไม่พอใจ ผิดหวัง (Contradict) ถ้าประสบผลสำเร็จก็จะเป็นแรงจูงใจให้ทำกิจกรรมอย่างเดิมอีก ถ้าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายอาจหมดกำลังใจ ท้อแท้ที่จะตอบสนองหรือทำพฤติกรรมต่อไป

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Contradict) ซึ่งจะกระทำใน 2 ลักษณะคือ ปรับปรุงการกระทำของตนใหม่เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยย้อนไปพิจารณาหรือแปลสถานการณ์หรือสิ่งเร้าใหม่แล้วหาวิธีกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางให้ได้ อีกประการหนึ่ง อาจเลิกไม่ทำกิจกรรมนั้นอีก หรืออาจจะกระทำซ้ำ ๆ อย่างเดิมโดยไม่เกิดผลอะไรเลยก็ได้

Mouly (1968) กำหนดลำดับขั้นในกระบวนการเรียนรู้ไว้ 7 ขั้น ดังนี้

1. เกิดแรงจูงใจ (Motivation) เมื่อใดก็ตามที่อินทรีย์เกิดความต้องการหรืออยู่ในภาวะที่ขาดสมดุลก็จะมีแรงขับ (Drive) หรือแรงจูงใจ (Motive) เกิดขึ้นผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเพื่อหา สิ่งที่เขาไปนั้นมาให้ร่างกายที่อยู่ในภาวะที่พอดี แรงจูงใจมีผลให้แต่ละคนไวต่อการสัมผัสสิ่งเร้าแตกต่างกันเป็นสิ่งที่กำหนด ทิศทางและความเข้มของพฤติกรรมและเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้น สำหรับการเรียนรู้

2. กำหนดเป้าประสงค์ (Goal) เมื่อมีแรงจูงใจเกิดขึ้นแต่ละบุคคลก็จะกำหนดเป้าประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความ พึงพอใจ เป้าประสงค์จึงเป็น ผลลัพธ์ที่อินทรีย์แสวงหา ซึ่งบางครั้งอาจจะชัดเจน บางครั้งอาจจะเลือนลาง บางครั้งอาจกำหนดขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางสรีระ หรือบางครั้งเพื่อสนองความต้องการทางสังคม

3. เกิดความพร้อม (Readiness) คนแต่ละคนมีขีดความสามารถที่จะรับ และความต้องการพื้นฐานเพื่อที่จะเสาะแสวงหาความพอใจ หรือหาสิ่งที่สนอง ความต้องการได้จำกัดและแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมของแต่ละ บุคคล เช่น เด็กทารกซึ่งมีความเจริญ ทางสรีระ ยังไม่มากก็จะไม่พร้อมที่จะเรียนรู้วิธีการหาอาหารด้วยตนเองได้ เด็กที่ร่างกายอ่อนแอ หรือมีความบกพร่องของอวัยวะบางส่วน ก็จะไม่พร้อมในการเล่นกีฬาบางอย่างได้ กล่าวได้ว่าสภาพความพร้อมในการเรียนของบุคคลนั้นจะต้องอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ หลายประการ อาทิเช่น ความเจริญเติบโตของโครงสร้างทางร่างกาย การจูงใจ ประสบการณ์ด้วย เป็นต้น เรื่องของความพร้อมนี้นับว่า เป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะต้องดีก่อนที่จะเกิดการเรียนรู้

4. มีอุปสรรค (Obstacle) อุปสรรคจะเป็นสิ่งขวางกั้นระหว่างพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจกับเป้าประสงค์ ถ้าหากไม่มีอุปสรรค หรือสิ่งกีดขวางเราก็จะไปถึงเป้าประสงค์ได้โดยง่าย ซึ่งเราก็ถือว่าสภาพการณ์เช่นนี้ ไม่ได้ช่วยให้เกิดความต้องการที่จะแก้ปัญหาและเรียนรู้ ตรงกันข้ามการที่เราไม่

สามารถไปถึงเป้าหมายได้จะก่อให้เกิดความเครียดและจะเกิดความพยายามที่จะหาวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

5. การตอบสนอง (Response) เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจ มีเป้าประสงค์ เกิดความพร้อม และเผชิญกับอุปสรรคเข้าก็จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น พฤติกรรมนั้นอาจเริ่มด้วยการตัดสินใจ เกิดอาการตอบสนองที่เหมาะสมทดลองทำ แล้วปรับปรุงแก้ไขการตอบสนองนั้นให้แก้ปัญหาได้ดีที่สุด ซึ่งแนวทางของ การตอบสนองอาจมุ่งสู่เป้าประสงค์โดยตรงหรือโดยทางอ้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง

6. การเสริมแรง (Reinforcement) การเสริมแรงก็หมายถึง การได้รางวัลหรือให้สิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดความพอใจ ซึ่งปกติผู้เรียนจะได้รับ หลังจากที่ตอบสนองแล้ว ตัวเสริมแรงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของหรือวัตถุที่มองเห็นได้เสมอไป เพราะความสำเร็จ ความรู้ ความก้าวหน้า ฯลฯ ก็เป็นตัวเสริมแรงได้เช่นเดียวกัน

7. การสรุปความเหมือน (Generalization) หลังจากที่ผู้เรียนสามารถตอบสนองหรือหาวิธีการที่จะมุ่งสู่เป้าประสงค์ได้แล้ว เขาก็อาจจะประสงค์ใช้กับปัญหา หรือสถานการณ์ที่จะพบในอนาคตได้นั้นก็แสดงว่าผู้เรียนเกิดความสามารถที่จะสรุปความเหมือนระหว่างสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีมาก่อน กับปัญหาหรือสถานการณ์ที่เพิ่งจะพบใหม่ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของพฤติกรรม การเรียนรู้ให้กว้างขวางออกไป

จะเห็นว่านักจิตวิทยาพยายามแบ่งการเรียนรู้ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ซึ่งยังมีอีกหลายท่านที่แบ่งประเภทของการเรียนรู้แตกต่างจากที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม ชนิดของการเรียนรู้ที่นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ มีความเห็นพ้องกันนั้น อาจจำแนกออกได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 แบบด้วยกัน คือ

- 1) การเรียนรู้สั่งกับ
- 2) การเรียนรู้ทักษะ
- 3) การเรียนรู้เจตคติ
- 4) การเรียนรู้การแก้ปัญหา และการคิด

ในจำนวนการเรียนรู้ทั้ง 4 ประเภทนี้ การเรียนรู้สั่งกับและทักษะจะเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการเรียนรู้เจตคติความซาบซึ้ง และการเรียนรู้การแก้ปัญหาและการคิด

- การเรียนรู้สั่งกับช่วยพัฒนาบุคคลให้เกิดความรอบรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และปัญหาวิชาต่าง ๆ
- การเรียนรู้ทักษะช่วยให้เกิดความคล่องแคล่วทางกลไก และทำให้ผลการกระทำมีประสิทธิภาพ

- การเรียนรู้เจตคติและความซาบซึ้งจะมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกและแรงจูงใจนับ เป็นรากฐานของการที่จะพัฒนาคนให้มีความฝักใฝ่ค้นคว้า หรือที่จะทำให้เกิดทักษะและสิ่งก้ำกั
- การเรียนรู้การแก้ปัญหาและการคิดจะเป็นรากฐานที่จะพัฒนาบุคคลให้สามารถแก้ ปัญหา การปรับตัวและปรุงแต่งให้เป็นบุคคลประเภทสร้างสรรค์ (Creative people) ที่สังคมปรารถนา

สรุป กระบวนการเรียนรู้จะเห็นได้ว่าเกิดมาจากปัจจัยที่อยู่ภายในของผู้เรียนรู้และปัจจัยที่อยู่ภายนอกของผู้เรียนรู้ ซึ่งปัจจัยภายในนั้นอาจเกิดมาจากความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นความต้องการที่มีความแตกต่างกันออกไป เช่น ผู้เรียนมีความสนใจในเรื่องนั้นเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว หรือผู้เรียนต้องการเรียนรู้เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ ส่วนปัจจัยภายนอกนั้นอาจเกิดมาจากแรงกระตุ้นหรือมีความจำเป็นในการนำไปดำเนินชีวิต เช่น การเรียนรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ หรือผู้เรียนต้องการเรียนรู้เพื่อนำไปแข่งขันกับผู้อื่น

1.3 รูปแบบของการเรียนรู้

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2543) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ว่า พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของผู้เรียนในการจัดการเกี่ยวกับการเรียนซึ่งแตกต่างกันตามสติปัญญา ลักษณะเฉพาะของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางการเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

Keefe, American, and Foreign Area (1979) ได้กล่าวถึง รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ของผู้เรียนว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งสำหรับครูที่จะใช้ประกอบการวิเคราะห์หาทางนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น Keefe ยังได้เขียนถึงเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ไว้ว่า รูปแบบการรู้นั้นเป็นมากกว่านวัตกรรม คือ เป็นเครื่องมือพื้นฐานแบบใหม่ในการทำงานเป็นแนวทางใหม่ในการเรียนการสอนเป็นการมองภาพของผู้เรียนที่ใหญ่กว่าและลึกซึ้งกว่าที่เคยรู้มาก่อน เป็นกรอบการทำงานพื้นฐานที่ขึ้นอยู่กับทฤษฎีและการฝึกหัดของการสอนที่สามารถขึ้นมาได้ ทำให้การสอนแบบใช้วิธีเดียวกับผู้เรียนทุกคนล้าสมัยไป การศึกษาแบบอิสระหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องนำมาคิดใหม่ในแง่คิดของรูปแบบการเรียนรู้ไม่มีอะไรที่ด้อยไปกว่าการปฏิบัติการวางแผนการสอนบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียนแต่ละคน

Dunn (1981) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ว่า เป็นผลรวมของความคิดของผู้เรียนเองเกี่ยวกับทิศทางที่ผู้เรียนต้องการเรียน Dunn ยังได้กล่าวถึงผู้เรียนว่าอาจแตกต่างกันในแต่ละรับ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอารมณ์ ด้านความลำเอียงของสังคม ในการที่จะเรียนโดยลำพัง เป็นคู่ เป็นกลุ่มหรือรูปแบบการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น ตลอดจนงานภาพ เช่น ชอบเรียนในเวลากลางวันหรือ

กลางคืน การที่เราไม่รู้เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนอาจพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นความเชื่อมโยง ความผิดพลาดระหว่างการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพกับสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ

สรุป รูปแบบการเรียนรู้จากความหมายที่นักการศึกษาได้ให้มานั้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้จะมีลักษณะเฉพาะเจาะจงหรือมีความเหมาะสมกับแต่ละบุคคล มีปัจจัยที่ส่งให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกัน เช่น สภาพแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้น เราควรที่จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มคุณภาพในการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ตอนที่ 2 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy)

2.1 ความหมายของการเรียนรู้ผู้ใหญ่

องค์การยูเนสโก(2527) ได้ให้คำอธิบายชัดเจนว่า การศึกษาของผู้ใหญ่ เป็นกระบวนการ จัดบริการการศึกษาทุกรูปแบบที่นอกเหนือจากการเรียนตามหลักสูตรปกติส่วน

ปฐม นิคมานนท์ (2528) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นหรือจัดให้มีขึ้นสำหรับประชาชนวัยผู้ใหญ่

ศาสตร์การศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) Knowles (1980) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นศาสตร์ และ ศิลปะที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ ยึดปัญหาของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพพระดับบุคคลและกลุ่ม เทคนิคการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้ใหญ่ได้สำรวจความต้องการของตนเอง วางเป้าหมายของตนเอง มีส่วนรับผิดชอบจัดประสบการณ์รวมทั้งประเมินการเรียนรู้ต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนรากฐานหลักการและความเชื่อ 4 ประการ ที่ต่างจากการศึกษาของเด็ก คือ

1. ผู้ใหญ่มีมีโนทัศน์รับรู้ต่อตนเองจากฟังพาผู้อื่นเป็นผู้ชี้แนะตนเอง
2. ผู้ใหญ่จะสะสมประสบการณ์ความรู้ นับเป็นแหล่งวิทยาการที่มีคุณค่า เปิดกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่หลายประการคือ

ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์กับผู้อื่น ขยายโลกทัศน์ ดังนั้น จึงเป็นแหล่งวิทยาการสำคัญในการเรียนรู้

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน และสามารถนำประสบการณ์เดิมนี้อไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ จึงทำให้ประสบการณ์ใหม่มีความหมายมากขึ้น

ผู้ใหญ่มีลักษณะฝักกับความเคยชินประสบการณ์เดิมจึงเปลี่ยนยาก

3. มีความพร้อมที่จะเรียน เมื่อมีความต้องการนำไปแก้ปัญหาในชีวิตจริง ทั้งในครอบครัว และการทำงาน

4. มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปใช้ทันทีโดยเร็ว มองเห็นคุณค่าของเวลา ยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติ

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นผลที่เกิดจากทฤษฎีและมโนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เน้นการสอนซึ่งใช้กับเด็ก มาเป็นจุดเน้นที่การเรียนรู้ให้เห็นว่า ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองการจัดการศึกษาในผู้ใหญ่เน้นให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้แทนที่จะมุ่งไปที่วิธีการสอนเหมือนเด็กๆ โดยคำนึงถึงความพร้อมไม่ว่าเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ของผู้ใหญ่ หลักความต้องการในขั้นพื้นฐานในแต่ละคน หลักของการเสริมแรงทั้งทางด้านบวก เช่น การให้รางวัล การชมเชย สงบด้านลบ เช่น การลงโทษเป็นต้น และหลักในการรับรู้โดยผ่านอวัยวะสัมผัสโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่ในการแปลความหมายสิ่งที่สัมผัสและรับรู้ออกมาได้ว่าเป็นสิ่งใด มีความหมายอย่างไร

จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้นเป็นการเรียนที่มีความแตกต่างกับการเรียนรู้สำหรับเด็กเป็นการเรียนรู้ที่เน้นความต้องการของตัวผู้เรียนรู้เป็นหลัก เช่น ปัญหาการดำเนินชีวิต ปัญหาการประกอบอาชีพ เป็นต้น เป็นการเรียนรู้เพื่อสามารถไปแก้ไขปัญหาที่เป็นอยู่ได้จริง

2.2 แนวคิดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Adult Learning)

Knowles (1978) วิเคราะห์ไว้ว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นที่รู้จักและให้ความสนใจอย่างกว้างขวางเป็นเพราะอิทธิพลของกระแสความรู้และความคิด 2 กระแส อันได้แก่ กระแสทางวิทยาศาสตร์และกระแสทางศิลปะศาสตร์

กระแสทางวิทยาศาสตร์ที่ค้นพบองค์ความรู้โดยวิธีที่เข้มงวดทางวิทยาศาสตร์ อาทิ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ E.thomdike เผยแพร่หนังสือชื่อ Adult learning ในปี 1928 โดยสาระค้นพบว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ การศึกษานี้ส่วนใหญ่เน้นเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในทศวรรษต่อมาได้มีการค้นพบทางวิทยาศาสตร์อีก 2 ชิ้นคือ Adult Interest ของ E.thomdike ในปี 1935 และ Adult Ability ของ H Sorenson ในปี 1938 ที่ร่วมเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ยืนยันว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ ที่สำคัญผู้ใหญ่มีความสนใจและความสามารถที่แตกต่างจากเด็ก

กระแสที่ 2 คือกระแสทางศิลปะ (Artistic steam) ที่ Knowles ระบุว่าเป็นการหาความรู้ใหม่โดยการวิเคราะห์ประสบการณ์และการคิดทบทวนจนเกิดความรู้ใหม่ (Intuition) กระแสทางศิลปะนี้สนใจศึกษาว่าผู้ใหญ่เรียนรู้ได้อย่างไร จุดเริ่มต้นของกระแสนี้ เกิดที่งานของ ลินดีแมน ที่ชื่อ The meaning of adult education ในปี 1926 แนวคิดของ lindeman ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจาก

แนวคิดปรัชญาการศึกษาของ John Dewey แนวคิดของ Lindeman เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ สามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. เมื่อผู้ใหญ่ตระหนักว่าการเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการ (Need) และความสนใจของตนเองนั้น หมายถึงผู้ใหญ่ถูกกระตุ้นให้พร้อมที่จะเรียนรู้แล้ว และจุดนี้นั่นเองเป็นจุดเหมาะสมในการเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
2. ผู้ใหญ่มุ่งที่ให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์กับชีวิตจริง (Life-centered) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรใช้สถานการณ์จริงในชีวิตเป็นเนื้อหาของการเรียนรู้
3. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของผู้ใหญ่คือประสบการณ์นั่นเอง นั่นหมายความว่าวิธีหลักในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่น่าจะเป็นการวิเคราะห์ และศึกษาประสบการณ์ของผู้ใหญ่นั้นเอง
4. ผู้ใหญ่มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะชี้นำตนเอง (Self-directing) ดังนั้นบทบาทของผู้สอนน่าจะเป็นการเข้าร่วมกระบวนการสืบค้นหา (Mutual inquiry) กับผู้เรียนผู้ใหญ่มากกว่าบทบาทผู้ถ่ายทอดเนื้อหาและวัดว่าผู้ใหญ่ว่านั้นเท่าใด
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences) ของผู้ใหญ่ เพิ่มมากขึ้นตามอายุ นั่นคือในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ใหญ่ ควรให้ความสำคัญในการชดเชยความแตกต่างของผู้เรียนผู้ใหญ่ไม่ว่าในด้านรูปแบบการเรียนรู้ ระยะเวลา สถานที่ และความเร็วช้าของกิจกรรมการเรียนรู้

สรุป แนวคิดของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นเป็นการเรียนรู้ที่เน้นความต้องการของตัวผู้เรียนหรือผู้ใหญ่เป็นสำคัญและเป็นหลัก เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ในการดำเนินชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นอยู่ได้จริง และการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นมีความคิดเป็นของตนเองดังนั้นการส่งเสริมการเรียนรู้จึงต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

2.3 กิจกรรมการศึกษานอกระบบของการเรียนรู้ผู้ใหญ่

Knowles (1980) ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้เรียนผู้ใหญ่แต่ละบุคคล แสดงความยินดีที่ได้รู้จักและยอมรับในความแตกต่างและความเป็นตนของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ความรู้สึกนี้จะพัฒนาต่อไปเป็นความรู้สึกเคารพซึ่งกันและกัน เป็นความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อไปคือกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. จัดโครงสร้างทางกายภาพ ห้องเรียนมีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ขนาดของโต๊ะและเก้าอี้เหมาะกับผู้ใหญ่ นั่งสบาย การจัดโต๊ะและเก้าอี้ที่หลีกเลี่ยงแบบจัดห้องบรรยาย ต้องจัดให้อยู่ในลักษณะล้อมวงคุย เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารของสมาชิกทุกคน ขณะพูด ทุกคนได้มองเห็นหน้าผู้พูด ทั้งนี้เพื่อมุ่งกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ผู้เรียนผู้ใหญ่สะสมติดตัวมา

3. ผู้สอนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ตามความเชื่อเบื้องต้นของ Andragogy ที่ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะนำตนเองนั่นคือ ผู้เรียนผู้ใหญ่บอกว่าต้องการสิ่งใดได้และถ้าหากติดขัดเรื่องใด ผู้สอนต้องช่วยแนะนำวิธีการหรือว่าเครื่องมือวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การที่ผู้เรียนเป็นผู้ระบุความต้องการของตน มีข้อดีแรกคือ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่ได้รับบุความต้องการของตนเอง ข้อดีต่อมาคือ เกิดความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่ตนเองเป็นผู้กำหนด

4. ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงได้ ในทางการศึกษา ในการเขียนความต้องการที่อยู่ในรูปวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เหมาะสม ผู้เรียนผู้ใหญ่บางคนสามารถเขียนเองได้ หากติดขัดผู้สอนต้องให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวก ข้อดีของการที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาตนเอง ก็เช่นเดียวกับข้อดีของการวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง คือ ภูมิใจในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในตนเอง และความผูกพันมุ่งมั่นและการยอมรับในสิ่งที่ตนเองระบุเอง

5. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบและมั่นใจที่จะกระทำ หากติดขัดผู้สอนต้องแนะนำทางเลือก ช่วยบอกข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละวิธีการเรียนรู้ มอบการตัดสินใจให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียน สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเอง ที่จะชี้นำตนเองของผู้ใหญ่และเปิดโอกาสให้ได้ใช้ประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

6. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นที่เลี้ยงเพื่อให้เกิดความมั่นใจเมื่อติดขัดหรือต้องการความมั่นใจ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้กันและกัน

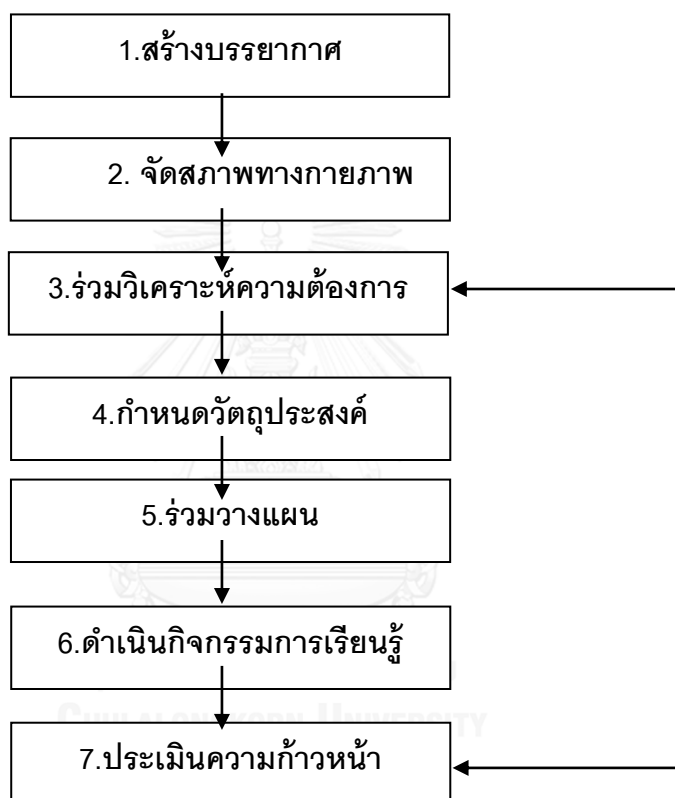
7. ประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจในการกระทำของตนเองตามกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ถ้าจำเป็นต้องดัดแปลงหรือยืดหยุ่น สำหรับการประเมินในขั้นสุดท้ายถือว่าสำคัญมาก ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองถึงจุดมุ่งหมายที่ตนกำหนดไว้แล้วหรือยัง ยังขาดอีกเท่าไร การประเมินตนเองขั้นนี้ มีข้อดีที่กลายเป็นการวิเคราะห์ความต้องการหรือสิ่งที่ขาดด้วยตนเองอีกครั้งถ้ายังไม่ถึงจุดหมายที่ต้องการผู้เรียนทราบว่าขาดอีกเท่าไร ผู้เรียนเป็นผู้ระบุความขาดหรือความต้องการเอง ทำให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ไปต่อ

สรุป กิจกรรมทางการศึกษานอกระบบของการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้น เป็นภารกิจกรรมการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ โดยเน้นความต้องการของตัวผู้เรียน

เป็นหลัก ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน มีรูปแบบในการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้จริงและยั่งยืน

กระบวนการขั้นตอนการเรียนรู้ในชั้นที่ 7 ย้อนไปบรรจบกับขั้นตอนที่ 3 กระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่จึงเกิดใหม่อย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ 1: แสดงขั้นตอนการเรียนการสอนผู้ใหญ่ มีดังนี้

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 ความหมายของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

โกวิท วรพิพัฒน์ (2536) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ ประสบการณ์ และกิจกรรมที่จัดนอกระบบการศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถทั้งในด้านความรู้ทั่วไปและวิชาชีพให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีสัมมาอาชีพและทำหน้าที่พลเมืองให้ดีขึ้น

สุนทร สุนันท์ชัย (2529) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกโรงเรียนคือ การศึกษาที่จัดนอกระบบโรงเรียน ไม่เน้นหนักในระเบียบแบบแผน มีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า มุ่งสนองวัตถุประสงค์โดยเฉพาะเจาะจงมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น การฝึกอาชีพระยะสั้น การฝึกอบรมวิชาการต่างๆระยะสั้น การเผยแพร่ด้วยสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อมวลชน ฯลฯ ลักษณะของการศึกษานอกโรงเรียนที่สำคัญคือ ไม่เป็นการบังคับ

บรรจง ชูสกุลชาติ (2533) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ การศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยชาวบ้าน การเรียนทางไปรษณีย์ กิจกรรมทางสังคม การเผยแพร่ข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนอุตสาหกรรมจัดขึ้น เพื่อฝึกฝนอบรมคนงาน สื่อมวลชนทุกประเภทก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาชญญา รัตนอุบล (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธี จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง การศึกษานอกโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทศนคติ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจ

อุดม เขยกิจวงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบกิจกรรม วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาทางการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการศึกษาโดยใช้นี้อาหาและหลักสูตรเหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 4 “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายนักศึกษาและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความ ต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

McCall (1970) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหลายซึ่งอยู่นอกระบบชั้นเรียนภาคปกติหมายถึงการศึกษาทุกอย่าง การเรียนรู้จากพ่อแม่ จากประสบการณ์ จากเพื่อน ๆ จากสื่อมวลชน จากโรงเรียน ผู้ใหญ่ จากหน่วยพัฒนาต่าง ๆ จากหน่วยฝึกงาน จากคนรุ่นราวคราวเดียวกัน ฯลฯ

(Coombs (1974)) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน และอาจจะเป็นกิจกรรมหลักหรือกิจกรรมย่อยของสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการ และความสนใจทางการศึกษาของผู้เรียน

Harbison (1974) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ และฝึกทักษะนอกโรงเรียนปกติ ส่วนใหญ่แล้วจะไม่ค่อยมีระบบ เป็นกิจกรรมที่กว้างและมีวัตถุประสงค์ของการเรียนกว้างขวางมาก

Kleis (1974) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นธุรกิจการศึกษาที่มีระบบ (ปกติจะจัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนแบบเก่า) ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา สื่อการสอน เวลา คณะกรรมการบริหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และส่วนประกอบของระบบซึ่งได้รับการจัดหรือคัดเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และรักษาไว้ซึ่งความเป็นระบบ หรือระเบียบให้น้อยที่สุด

สรุป การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น เป็นการจัดการการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลที่มีความ พลาด ขาด และด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองถึงความต้องการของผู้เรียนมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงระบบของการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนภายในประเทศพัฒนาองค์ความรู้แต่ละบุคคลได้ และยังเป็นระบบที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบยั่งยืนอีกด้วย

3.2 บทบาทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (2551) บทบาท อำนาจและหน้าที่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต

1. จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ส่งเสริม สนับสนุนและประสานภาคีเครือข่าย เพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. จัด ส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
4. จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ
6. ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และเทียบระดับการศึกษา
7. กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
8. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและภาคีเครือข่าย
9. ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

10. ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

11. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ในระดับการวางแผนงาน

นักศึกษานอกกระบบโรงเรียนในระดับนี้ ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้นำกลุ่ม หัวหน้ากลุ่มแนะแนว หรือกลุ่มบุคคลที่ทำงานกับการบริหารงานการศึกษานอกกระบบโรงเรียนโดยตรง หน้าที่ของกลุ่มนี้คือ

1. สำรวจหาความต้องการของบุคคล สถาบัน และชุมชน เพื่อจะจัดโปรแกรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนให้เหมาะสมและให้สอดคล้องกันกับนโยบายของหน่วยงาน

2. จัดให้มีผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนและดำเนินงานด้านการศึกษานอกกระบบโรงเรียนในหน่วยงาน องค์กร สถาบัน

3. วางจุดมุ่งหมายของโปรแกรมให้สนองกับความต้องการของผู้เรียน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้

4. จัดให้มีการอบรมผู้นำ ครู นักบริหาร เกี่ยวกับงานด้านต่างๆในการให้บริการ ด้านการเงิน การเก็บรวบรวมเอกสาร เพื่อทำให้โปรแกรมบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

5. วัดผลโปรแกรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น

สรุป บทบาทหน้าที่ของการจัดการศึกษานอกกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เปรียบเสมือนกลไกในการจัดการองค์ความรู้จากส่วนกลางเข้าไปสู่ตัวของชุมชน ซึ่งเห็นได้จากศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นตัวสร้างเครือข่ายและเป็นตัวขับเคลื่อนเครือข่ายอีกด้วย โดยที่เป็นการต่อยอดหรือพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ เป็นต้น และสิ่งสำคัญที่สุดแล้วนั้น เป็นการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับชุมชนแบบตลอดชีวิต ซึ่งถือว่าการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

3.3 กิจกรรมของการจัดการศึกษานอกกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาหลายท่านทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้ให้ความหมายและแบ่งประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนออกเป็นหลายด้าน ดังต่อไปนี้

สุนทร สุนันชัย (2540) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรจัดตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย คือ ดูความต้องการว่าต้องการอะไร อย่างไร และควรจัดอย่างนั้น โดยที่กรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องเป็นผู้จัดการศึกษาให้มีจำนวนมากขึ้น และมีการกระจายให้หน่วยงาน เครือข่าย หรือองค์กรเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อมิให้เกิดความบกพร่องได้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนในทศวรรษหน้า ควรประกอบด้วย

1. กิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางการอ่าน การเขียน โดยผู้เรียนสามารถอ่าน เขียน พิมพ์ และคิดคำนวณได้ดี รวมทั้งการอ่านสัญลักษณ์จากคอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิด
3. กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณสมบัติเฉพาะตัวประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ทรัพยากร การมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ

อาชญญา รัตนอุบล (2542) ได้แบ่งกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 5 ประเภทโดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายดังนี้

1. การศึกษาแม่และเด็กหรือการศึกษาครอบครัวเป็นกิจกรรมมุ่งเน้นแม่และเด็ก
2. กิจกรรมองค์การเยาวชนเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนอันเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศ
3. การศึกษาผู้ใหญ่เป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไปเพื่อให้โอกาสเสริมความรู้และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อที่สามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
4. การศึกษาชุมชนเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน
5. การศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาให้กลุ่มชุมชนในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันในสังคม เช่น กลุ่มชนในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น

Knowles (1950) ได้แบ่งกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน มี 6 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านความรู้ เช่น การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น
2. ด้านความเข้าใจ เช่น การยกตัวอย่างประกอบกรณีศึกษา เป็นต้น
3. ด้านทักษะ เช่น การสาธิต การซ้อม เป็นต้น
4. ด้านทัศนคติ เช่น การให้คำปรึกษา การอภิปรายอย่างอิสระ เป็นต้น

5. ด้านค่านิยม เช่น การสัมมนา การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

6. ด้านความสนใจ เช่น การจัดทัศนศึกษา การจัดฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

Coombs (1974) ได้แบ่งกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้ 4 ด้าน คือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้มีโอกาสการเรียนรู้ในการอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น เพื่อให้เข้าใจทักษะในการดำรงชีวิต

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ ช่วยเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและประสบการณ์ในด้านการทำงาน

3. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชุมชนของตนเอง เพื่อที่จะปกครองตนเองได้

4. การศึกษาเพื่ออาชีพ ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพ รวมถึงความสามารถในการพัฒนาอาชีพของตนเอง

Griffin (1969) ได้แบ่งลักษณะการจัดการกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า

1. การจัดโครงการหรือกิจกรรมทางด้านสังคม หรือการพัฒนา เช่น การควบคุมโรคมาลาเรีย หรือการศึกษาผู้ใหญ่

2. กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ซึ่งมีปรากฏในกิจกรรมศึกษาในระบบโรงเรียน

3. กิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์อันนำไปสู่ความสามารถในการเป็นผู้นำ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

4. กิจกรรมที่มีเป้าหมายให้ทั้งเจ้าหน้าที่ และผู้เรียนที่มีภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ หรือเชื้อชาติ ได้รับโอกาสการเรียนรู้ในอีกสภาพแวดล้อมหนึ่ง

5. กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่นอกหลักสูตรการจัดเนื้อหากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยแบ่งได้ดังต่อไปนี้คือ

7. การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกระบบสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา

8. การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบตามความต้องการในสาขาวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสาขาเกษตรกรรม คหกรรมพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ศิลปกรรมและหัตถกรรม

9. การให้บริการข่าวสารข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล ที่อ่านหนังสือและแหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ หน่วยโสตทัศนศึกษา วิทยุศึกษา โทรทัศน์เพื่อการศึกษาตลอดจนหนังสือวารสารและสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น

10. การศึกษาด้านสุขภาพอนามัยการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวชุมชนและสิ่งแวดล้อมคือความรู้ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การป้องกันรักษารักษาโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพอนามัย โภชนาการบริโภค ศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวและการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

11. การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อยการปกครองในระดับต่าง ๆ องค์การประชาชนการใช้สิทธิและหน้าที่ในกระบวนการทางสังคม เช่น กิจกรรมเพื่อชุมชน การเสียภาษีอากร การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ เป็นต้น

12. การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมทางศาสนา นันทนาการ การใช้เวลาว่างหรืองานอดิเรก เช่น ดนตรี การละคร กีฬา พักผ่อน เป็นต้น

ดังนั้น กิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาให้กับคนที่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนหรือขาดโอกาสทางการศึกษาขึ้นอยู่กับกลุ่มบุคคลที่เรียน มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้เรียน และต้องคำนึงถึงความต้องการโดยมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และเนื้อหาที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะในด้านต่าง เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนที่จะไปช่วยพัฒนาสังคม และเพิ่มวุฒิทางการศึกษา รวมทั้งทำให้ประชาชนมีความรู้ทางทักษะอาชีพมากขึ้น

3.4 ความสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สนอง โลหิตวิเศษ (2544) ให้ความสำคัญจำเป็นของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่า ในยุคสังคมของการเรียนรู้ เพื่อให้ประชากรได้รับการพัฒนาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาจึงไม่ได้

ถูกจำกัดเฉพาะในระบบโรงเรียนเท่านั้น นานาประเทศทั่วโลกจึงใช้ “การศึกษานอกระบบ” ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่มีหลากหลายรูปแบบมาเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรในวัยเรียนที่พลาดโอกาสและขาดโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา จะใช้วิธี “การศึกษานอกระบบ” ทั้งเรื่องการอ่านออก เขียนได้ การฝึกทักษะด้านอาชีพ มาตั้งแต่ ปี 1960 ถึงปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็นพื้นฐาน ปรับและประยุกต์ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2533) ได้สรุปความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดของนักการศึกษา 2 ท่าน ดังนี้

Freire (1970) มีแนวความคิดในการต่อต้านการกดขี่มวลชน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยผู้เรียนควรจะเรียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต ซึ่งแพร่เห็นว่าการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมเป็นเหมือนระบบธนาคาร

Illich, Canadian Broadcasting, and Learning (1970) มีแนวคิดว่าโรงเรียนเป็นเหมือนกับห้องกักขังคน และเลือกคนที่มีแววประสบความสำเร็จแล้วส่งไปตามวิถีที่เหมาะสมมีใบประกาศนียบัตรรับรองให้ โดยมีการลงทุนทางการศึกษาในลักษณะนี้มาก จึงได้เสนอทางเลือกใหม่สำหรับการศึกษาชี้ให้เห็นจุดเด่นจุดด้อยของระบบโรงเรียน

สรุป การศึกษานอกระบบมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้พลาดโอกาสเรียนจากระบบการศึกษาปกติ หรือผู้ต้องการพัฒนาตนเองได้รับการเรียนรู้ โดยเน้นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนพึงได้รับดังกล่าว ส่งผลให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่กว้างขวางและเป็นไปในอัตราที่รวดเร็ว อันจะส่งผลให้ประเทศมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้คนมีคุณธรรมนำความรู้ อันจะเป็นสะพานทอดนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาต่อไป

ตอนที่ 4 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (กศน.ตำบล)

4.1 ความหมายของ กศน.ตำบล

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พ.ศ.2552 ข้อ 3 ได้ให้ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำตำบล (กศน.ตำบล) ไว้ตามระเบียบดังนี้

หมู่บ้าน หมายความว่า บ้านหลายบ้านที่อยู่รวมกันในห้องถิ่นอันหนึ่งและอยู่ในความปกครองเดียวกัน ถ้ามีจำนวนบ้านน้อยให้ถือเอาจำนวนคนประมาณสองร้อยคนเป็นหนึ่งหมู่บ้านถ้ามีการตั้งบ้านเรือนห่างไกลกันถึงจำนวนจะน้อยถ้าบ้านไม่ต่ำกว่าห้าบ้านจะจัดเป็นหนึ่งหมู่บ้าน

ตำบล หมายความว่า ตำบลตามกฎหมายว่าลักษณะปกครองท้องที่ที่อยู่นอกเขตหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และในกรณีที่มีพื้นที่อยู่ทั้งในและนอกเขตหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นให้ความหมายถึงเฉพาะพื้นที่ที่อยู่นอกเขตหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ชุมชน หมายความว่า หมู่บ้าน หรือชุมชนในเขตเทศบาล หรือกรุงเทพมหานคร

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายความว่า ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ การถ่ายทอด และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิทยาทลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำตำบล หมายความว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและหน่วยงานหรือองค์กรหรือกลุ่มต่างๆในชุมชนในการจัดการศึกษาอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัยในตำบล

สรุป ศูนย์การศึกษานอกระบบและภาคศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/เขต (กศน.ตำบล/เขต) เป็นหน่วยงานในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น และเป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับคนในชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดกับประชาชนอย่างยั่งยืน

4.2 บทบาทและภารกิจของ กศน.ตำบล

กศน.ตำบล เป็นหน่วยจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในสังกัด กศน.อำเภอ/เขต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน กศน.ตำบล มีภารกิจที่สำคัญ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552) ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน อย่างน้อยปีงบประมาณละ 560 คน โดยจำแนกเป็นรายกิจกรรม ดังนี้

1.1 การศึกษานอกระบบ 260 คน ประกอบด้วย

1.1.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 60 คน

1.1.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จำนวน 20 คน

- 1.1.3 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จำนวน 20 คน
- 1.1.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จำนวน 60 คน
- 1.1.5 กระบวนการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 100
- 1.2 การศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 300 คน
2. สร้างและขยายภาคีเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน
  3. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชนของภาคีเครือข่าย ทั้งในแง่ของความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมและศักยภาพ
  4. จัดทำระเบียบข้อมูล สถิติ และสารสนเทศ เกี่ยวกับประชากรกลุ่มเป้าหมายและผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาและแผนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งระดับชุมชนหรือจุลภาค ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และภาพรวมระดับประเทศของสำนักงาน กศน.
  5. จัดทำแผนงาน โครงการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามกรอบจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. สำนักงาน กศน.จังหวัด และ กศน.อำเภอ ที่สังกัด เพื่อการสนับสนุนงบประมาณจาก กศน.อำเภอ ที่สังกัด โดยในกรณีของการจัดกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดค่าใช้จ่ายรายหัวตามที่มติคณะรัฐมนตรีกำหนดคุณด้วยจำนวนนักศึกษา 60 คน สำหรับกิจกรรมอื่นๆ นั้น จัดทำแผนงาน โครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณให้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจาก กศน.อำเภอ
  6. ประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและภาคีเครือข่ายในตำบล โดยมีการประสานแผนการดำเนินงานภายในตำบล โดยมีการประสานแผนการดำเนินงานภายในตำบลที่รับผิดชอบกับ กศน.อำเภอ ที่สังกัดตามกรอบจุดเน้นการดำเนินงานบนพื้นฐานของความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ
  7. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในความรับผิดชอบตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอกของ กศน.อำเภอ ที่สังกัด

8. รายงานผลการดำเนินงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อ กศน.อำเภอ ที่สังกัด ตามแผนหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้

9. ปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจาก กศน.อำเภอ สำนักงาน กศน.จังหวัด หรือ สำนักงาน กศน. และตามที่กฎหมายกำหนด เห็นได้ว่าบทบาทและภารกิจของ กศน.ตำบลครอบคลุม ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการติดตามผลและ ประเมินผล

สรุป บทบาทและภารกิจของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (กศน.ตำบล) เป็นการดำเนินส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับประชาชนโดยผสมผสานงานร่วมกับท้องถิ่นหรือชุมชน นั้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่น มีความ รับผิดชอบในการส่งเสริมการเรียนรู้จากระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับบุคคลที่พลาด ชาติ แลด้วยโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระบบทั่วไป

4.3 หลักการดำเนินงานของ กศน.ตำบล

หลักการดำเนินงานของ กศน.ตำบล ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอในหัวข้อการจัดตั้ง กศน.ตำบล การบริหาร จัดการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย, 2552) ดังนี้

1. การจัดตั้ง กศน.ตำบล ตามหนังสือสำนักงาน กศน. ที่ ศธ 0210.02/3267 ลงวันที่ 4 กันยายน 2552 เรื่อง การดำเนินงาน กศน.ตำบล สำนักงาน กศน. โดยเลขาธิการ กศน. (นายอภิชาติ จีระวุฒิ) ได้สั่งการให้อำนาจการ สำนักงาน กศน.จังหวัด ทุกจังหวัด และผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.กทม. ดำเนินการปรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในทุกตำบลให้เป็น กศน.ตำบล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบางตำบลยังไม่มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงให้ กศน.อำเภอ/เขต เสนอประกาศจัดตั้งให้ครบทุก ตำบล โดยให้บุคลากร กศน. ร่วมกับชุมชนและ/หรือภาคีเครือข่ายดำเนินการสำรวจและคัดเลือก อาคารสถานที่ที่เหมาะสมที่อยู่ในแหล่งชุมชนหรือศูนย์รวมประชาคม เช่น วัด ศาสนสถาน โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล อาคารอเนกประสงค์ ศาลาประชาคม เป็นต้น พร้อมทั้งประสานงานการใช้ อาคารสถานที่ โดยเจ้าของหรือผู้รับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้ลงนามหนังสืออนุญาตให้ใช้อาคารสถานที่ หรือกรณีที่ใช้สถานที่ของชุมชนจัดตั้งอาคารศูนย์การ เรียนรู้ชุมชน สำหรับชุมชนในกรุงเทพมหานครในเขตพื้นที่รอบใน ผู้ลงนามในหนังสืออนุญาตให้จัดตั้ง หรือใช้สถานที่ คือประธานชุมชน ส่วนในเขตพื้นที่รอบนอก ผู้ลงนามในหนังสืออนุญาต คือผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน อนึ่งในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความเป็นไปได้ใน 3 กรณี ดังนี้

1) กรณีที่เป็นพื้นที่ว่างเปล่าไม่มีอาคาร ให้ กศน.อำเภอ/เขต วางแผนการก่อสร้างอาคารร่วมกับชุมชน โดยใช้งบประมาณของ กศน. และ/หรือขอรับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

2) กรณีที่เป็นพื้นที่ที่มีอาคารดำเนินการอยู่แล้ว ให้ กศน.อำเภอ/เขต ร่วมกับชุมชน ดำเนินการพัฒนา ปรับปรุงให้พร้อมที่จะใช้งาน โดยใช้งบประมาณของ กศน. และ/หรือขอรับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

3) กรณีที่มีอาคารของหน่วยงานอื่นที่ว่างเปล่า ให้ กศน.อำเภอ/เขต ประสานงานขอใช้สถานที่ดังกล่าวกับผู้มีอำนาจ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้ กศน.อำเภอ/เขต จัดทำประกาศจัดตั้ง โดยให้ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอเป็นผู้ลงนาม ส่วนการจัดตั้ง กศน.ตำบล จัดทำเป็นประกาศของจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนามในการประกาศจัดตั้ง สำหรับตำบลใดที่มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมากกว่า 1 แห่ง ให้ กศน.อำเภอ/เขต ต้นสังกัดคัดเลือกเพื่อจัดตั้งเป็นกศน.ตำบล เพียงแห่งเดียว โดยเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามในประกาศจัดตั้ง สำหรับหัวหน้า กศน.ตำบล และครูศรช. ให้ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัด ลงนามแต่งตั้ง เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ การจัดทำป้ายชื่อ กศน.ตำบล ให้เขียนชื่อ กศน.ตำบล อยู่แถวบน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่แถวล่าง ในขนาดป้ายที่เหมาะสมกับขนาดของอาคาร โดยชื่อ กศน.ตำบล มีขนาดโตกว่าข้อความศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังภาพ

<p>กศน.ตำบล/แขวง (ระบุชื่อตำบล/แขวง)</p> <p>ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน</p>

และสำหรับตำบลที่มี ศรช. มากกว่า 1 แห่งให้ใช้ชื่อภาพ

<p>ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้าน</p> <p>(ระบุชื่อ กศน.)</p>
---

2. การบริหารจัดการ

2.1 ครู ศรช. ที่รับผิดชอบ กศน.ตำบล เป็นหัวหน้า กศน.ตำบล ทั้งนี้ ทั้งครู ศรช. ที่รับผิดชอบ ครช.ทั่วไป และหัวหน้ากศน.ตำบล ต้องปฏิบัติงานประจำอยู่ที่ ศรช. หรือ กศน.ตำบล อย่างน้อยสัปดาห์ละ 4 วัน โดยจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานแสดงไว้ในอาคารที่สามารถมองเห็นได้

2.2 กศน.ตำบล หรือ ศรช. จัดให้มีคณะกรรมการ กศน.ตำบล หรือ ศรช. ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลที่มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการด้านต่างๆ ของ กศน.ตำบล หรือ ศรช. ให้เป็นไปตามภารกิจที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กศน.ตำบล และ ศรช. ไว้ดังนี้

1) องค์ประกอบของคณะกรรมการ กศน.ตำบล และ ศรช. คณะกรรมการ กศน.ตำบล และ ศรช. ประกอบด้วยองค์คณะบุคคล ดังนี้

(1) ประธานกรรมการ (เลือกจากตัวแทนคณะกรรมการในข้อ (2))

(2) กรรมการที่เป็นตัวแทนจากหมู่บ้านหรือชุมชน หมู่บ้านหรือชุมชนละ 2 คนซึ่งอาจมาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา เป็นต้น

(3) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรนักศึกษา (กรรมการนักศึกษา 2

(4) กรรมการที่เป็นอาสาสมัคร กศน. (ตัวแทนจากตำบล 1 คน)

(5) กรรมการและเลขานุการ (หัวหน้า กศน.ตำบลหรือหัวหน้า กรณีที่ กศน.ตำบลใดมี ศรช.มากกว่า 1 แห่ง ให้แต่งตั้งคณะกรรมการ ศรช. ได้ตามความเหมาะสม ประกอบด้วย

(1) ประธาน (เลือกจากตัวแทนคณะกรรมการในข้อ (2))

(2) กรรมการที่เป็นตัวแทนจากหมู่บ้านหรือชุมชน จำนวน 5 คน

(3) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรนักศึกษา (กรรมการนักศึกษา 2 คน)

(4) กรรมการที่เป็นอาสาสมัคร กศน. (ตัวแทนอาสาสมัคร 1 คน)

(5) กรรมการและเลขานุการ (ครู ศรช.)

2) บทบาทหน้าที่

(1) บทบาทหน้าที่คณะกรรมการ ศรช.

(1.1) วางแผนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

(1.2) จัดประชาสัมพันธ์งานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

- (1.3) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์พื้นฐานให้กับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- (1.4) บริหารและจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- (1.5) กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- (1.6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

(2) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กศน.ตำบล คณะกรรมการ กศน.ตำบล มีบทบาทหน้าที่เช่นเดียวกันกับคณะกรรมการ ศรช. ตามข้อ (1.1) – (1.6) และยังมีบทบาทหน้าที่เพิ่มเติม ดังนี้

(2.1) ประสานงานและเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่างๆ ในตำบล

(2.2) ประสานกับส่วนราชการในตำบลและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

(2.3) ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อนำแผนชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมาปฏิบัติ

(2.4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กศน.ตำบล ทั้งนี้ คณะกรรมการ ศรช. ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอ/เขต ต้นสังกัด เป็นผู้แต่งตั้ง ส่วนคณะกรรมการ กศน.ตำบล ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง โดยอยู่ในตำแหน่งวาระละ 4 ปี

3. การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ใช้ปัญหาหรือความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นฐาน (Problem or Need-based) ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรม มุ่งให้ผู้เรียนหรือผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกิดทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจตามหลัก “คิดวิเคราะห์เป็น” โดยถือจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่จำเป็นประการหนึ่งด้วย

3.3 การจัดระบบหรือกระบวนการเรียนรู้ เน้นระบบหรือกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนหรือผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความใฝ่รู้ รักในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้จนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

3.4 จัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศใน กศน.ตำบล หรือ ศรช. ในชั้นเรียนและชุมชนให้ส่งเสริมหรือเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และชุมชน โดยใช้แผนชุมชนเป็น

กลไกสำคัญในการประสานการมีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งในฐานะผู้รับผิดชอบ หรือเจ้าภาพหลัก และผู้มีส่วนร่วมกับองค์กรหรือหน่วยอื่นในชุมชน

3.5 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และการจัดการความรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้และคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.6 ใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภาคส่วนต่างๆ ทางสังคมในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เห็นได้ว่า กศน.ตำบลมีหลักการดำเนินงานตั้งแต่การจัดตั้ง กศน.ตำบล การบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สรุป หลักการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.ตำบล) เป็นการแบ่งหน้าที่ตามตำแหน่งหน้าที่ในการดำเนินงานรับผิดชอบขอบเขตของงาน เช่น การบริหาร การจัดการเรียนการสอน เป็นต้น เป็นการดำเนินการเพื่อสนองตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นั่นก็คือ คนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นนั้น

ตอนที่ 5 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.)

5.1 บทบาทของ ครูกศน.

ครูศูนย์การเรียนชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.ตำบล) เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในลักษณะประจำที่ศูนย์การเรียนชุมชนหรือ กศน.ตำบล โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริม และจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนตามความต้องการ และสภาพปัญหาของชุมชน (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคนอื่นๆ, 2551) รวมทั้งทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ จัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภท พร้อมทั้งให้บริการสื่อสารการเรียนการสอนแก่นักศึกษาและประชาชน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญและสายอาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวก และประสานงานเครือข่าย หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถานประกอบการ และประชาชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย โดยปฏิบัติงานวันละไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมงติดกัน และสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552)

ครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.ตำบล) ทำหน้าที่จัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายโดยได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน บทบาทสำคัญของ

ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะแตกต่างไปจากครูในระบบโรงเรียน จะไม่ได้เป็นผู้สอนเนื้อหาวิชาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นผู้สอนวิธีการแสวงหาความรู้โดนให้ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นศูนย์กลางและเป็นผู้กำหนด ครูจะเป็นผู้เบิกทางและนำไปสู่การเรียนรู้ เป็นผู้กระตุ้นและจุดไฟแห่งความใฝ่รู้ให้กับผู้เรียนและเป็นพี่เลี้ยงในการปรึกษาแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักแก้ปัญหาให้กับตนเองได้ ครูประจำศูนย์การเรียนรู้จึงเปรียบเสมือน “ผู้เบิกทางแห่งปัญญาและจุดไฟแห่งการเรียนรู้” เพื่อนำประชาชนและชุมชนไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชนได้ต่อไป (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)

สัดส่วนครูต่อนักศึกษาโดยเฉลี่ยคือ 10,007 ต่อ 1,979,762 หรือคิดเป็น 1 ต่อ 197 (ศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการ, 2552) เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดพบว่าอัตราส่วนครูต่อจำนวนนักศึกษา พบว่าครู 1 คนรับผิดชอบนักศึกษาไม่ต่ำกว่า 80 คนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในภาคกลาง และในพื้นที่ชุมชนเมือง ส่วนใหญ่จะรับผิดชอบนักศึกษาประมาณ 100-120 คน ทั้งนี้จะรับผิดชอบนักศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทุกคนมีภาระงานอื่น เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ เป็นเจ้าหน้าที่ IT เป็นผู้ส่งเสริมการจัดการศึกษาอาชีพ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการพิเศษอื่นๆที่ดำเนินการในพื้นที่ที่ครูรับผิดชอบดูแลด้วย (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2551)

บทบาทครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน โดยจำแนกเป็นรายกิจกรรม ดังนี้

การศึกษานอกระบบมีกิจกรรมดังนี้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพการศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการศึกษาตามอัธยาศัย

2. สร้าง และขยายภาคีเครือข่าย เพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน

3. ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชนภาคีเครือข่าย ทั้งในแง่ของความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วม และศักยภาพในการจัด

4. จัดทำระบบข้อมูล สถิติ และสารสนเทศเกี่ยวกับประชากรกลุ่มเป้าหมายและผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาและแผนการจัด

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งในระดับชุมชนหรือระดับจุลภาค ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และภาพรวมระดับประเทศของสำนักงาน กศน.

5. จัดทำแผนงานโครงการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายและชุมชน และพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามกรอบเน้นการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. สำนักงาน กศน. จังหวัด และ กศน. อำเภอที่สังกัด เพื่อการสนับสนุนงบประมาณจาก กศน. อำเภอที่สังกัด โดยในกรณีของการจัดกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ยึดค่าใช้จ่ายรายหัว ตามที่มติคณะรัฐมนตรีกำหนด คุณด้วยจำนวนนักศึกษา 60 คน สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ นั้น จัดทำแผนงานโครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณ ให้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจาก กศน. อำเภอ

6. ประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และภาคีเครือข่ายในตำบล โดยมีการประสานแผนการดำเนินงานภายในตำบลที่รับผิดชอบกับ กศน. อำเภอที่สังกัด ตามกรอบจุดเน้นการดำเนินงานบนพื้นฐานของความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ

7. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในความรับผิดชอบต่อระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอกของ กศน. อำเภอที่สังกัด

8. รายงานผลการดำเนินงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อ กศน. ตำบลที่สังกัดตามแผนหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้

9. ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจาก กศน. จังหวัด หรือสำนักงาน กศน. และตามที่กฎหมายกำหนด

สรุป บทบาทของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครู กศน.) นั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมความรู้ให้กับผู้เรียนและตัวเอง และเนื่องจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่มีการมีส่วนร่วมกับชุมชนทำให้จำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ตรงต่อความต้องการของคนในชุมชน ต้องมีการพัฒนาให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

5.2 คุณสมบัติของ ครูกศน.

คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(ครูกศน.) ต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา และอื่นๆเทียบเท่าไม่ต่ำกว่านี้ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.) ทั้งหมดสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ และบางส่วนกำลังศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและระดับปริญญาโท และบางคนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการเป็นครูลมาแล้วสูงสุดเกือบ 20 ปี น้อยที่สุด 1 ปี ทั้งนี้ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเป็นครูลมาแล้ว 4 ปี (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2551) แม้ว่าครูทุกคนมีวุฒิขั้นต่ำคือปริญญาตรี แต่ปัจจุบันนี้ครูศูนย์การเรียนรู้จบตรงสาขาไม่ถึง 5-10% และครูจะต้องสอนนักศึกษา กศน. ตั้งแต่ประถมศึกษจนถึงมัธยมศึกษาตามหลักสูตรประมาณ 2 ปี และสอนทุกวิชา (หทัยรัตน์ ดีประเสริฐ, 2551)

ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.) ทุกคนได้เข้ารับการอบรมแบบเผชิญหน้า (face to face) อย่างน้อยปีละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง มีบางคนที่ได้เข้ารับการอบรมถึงปีละ 6 ครั้ง เนื้อหาหลักสูตรของการอบรมส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องกว้างๆที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การใช้โปรแกรม IT งานทะเบียน การจัดทำหลักฐานและโครงการพิเศษอื่นๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของครูรายบุคคลมากนัก สำหรับการพัฒนาคูโดยการอบรมตามหมวดวิชานั้น มีการดำเนินการบ้างในบางสถานศึกษา โดยครูมักได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนในหมวดวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเป็วิชาที่ยากแก่การเข้าใจ และนักศึกษาสอบไม่ผ่านเป็นจำนวนมากในขณะที่หมวดวิชาอื่นๆได้รับการสนับสนุนรองลงมา (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2551)

ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.) ที่กศน. เปิดรับผู้ที่จบทุกสาขาวิชา และครูจะต้องสอนนักศึกษา กศน. ตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตามหลักสูตรประมาณ 2 ปี และสอนทุกวิชา (หทัยรัตน์ ดีประเสริฐ, 2551)

สรุป คุณสมบัติของ ครูกศน. นั้น จะต้องมืวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่าเป็นอย่างน้อย และจะต้องมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่าหนึ่งปีขึ้นไป แต่ไม่ต้องจำเป็นต้องจบมาจาก ครุศาสตร์ หรือ ศึกษาศาสตร์ก็ได้

5.3 สมรรถนะที่จำเป็นของของ ครูกศน.

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาท หน้าที่พัฒนาระบบและมาตรฐานการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ดำเนินการสร้างแบบประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาขึ้น

เมื่อปีงบประมาณ 2549 สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายบุคคล เพื่อสำรวจสมรรถนะที่เหมาะสมกับตำแหน่งที่รับผิดชอบ ว่ามีสมรรถนะใดที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาแล้วนำไปจัดทำแผนพัฒนาตนเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการศึกษาของประเทศ (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, มปป.)

ในปีงบประมาณ 2552 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกสังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้พัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอนโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะร่วมกัน ซึ่งในปัจจุบันมีแบบประเมินสมรรถนะหลากหลายประเภทจากหลากหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่การวางแผนพัฒนาตนเองและการส่งเสริมสนับสนุน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้อนุมัติให้สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ดำเนินโครงการพัฒนารูปแบบพัฒนาครูและบุคลากรโดยยึดสมรรถนะเป็นฐาน ซึ่งในโครงการดังกล่าวได้กำหนดให้มีกิจกรรมสำคัญที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก คือการบูรณาการแบบประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกสังกัดมีแบบประเมินสมรรถนะสำหรับประเมินหาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาของตนเองซึ่งจะทำให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาของชาติต่อไป (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, มปป.)

ซึ่งสมรรถนะของครู การศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย

ความประพฤติ วินัย คุณธรรม

1. การมีวินัย

1.1 การควบคุมตนเอง

- 1) การตรงต่อเวลา
- 2) การวางแผนการใช้จ่าย
- 3) การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

4) การมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

1.2 การปฏิบัติตนตามกติกาสังคม

1) การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

2) การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี

2. การประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2.1 การเป็นแบบอย่างที่ดีทางกาย

1) การแต่งกายได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

2) การปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาท และสถานการณ์

3) การมีมารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม

4) การปฏิบัติตนเป็นมิตรต่อศิษย์ และนักศึกษา

2.2 การเป็นแบบอย่างที่ดีทางวาจา

1) การใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ก่อให้เกิดกำลังใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2) การใช้คำพูดสุภาพ (ไม่พูดเพ้อเจ้อ ส่อเสียด เยาะเย้ย ถากถาง)

3) การพูดด้วยความจริงใจไม่บิดเบือนข้อมูล

2.3 การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจิตใจ

1) การมีความกตัญญูกตเวทิต

2) การมีความซื่อสัตย์สุจริต

3) การมีความเมตตา กรุณา

4) การมีความเป็นกัลยาณมิตร

5) การมีหิริโอตตปปะ (ความละอาย และความเกรงตัวต่อบาป)

6) การมีความยุติธรรม

7) การควบคุมอารมณ์

8) การมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม

9) การมีความอดทน

3. การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

- 3.1 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแผนการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม
- 3.2 การดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะ
- 3.3 การปฏิบัติตนหลีกเลี่ยงจากอบายมุข
- 3.4 การรักษาสีทธิประโยชน์ของตนเองและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- 3.5 การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 3.6 การเคารพกติกาทางสังคม

4. ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ

- 4.1 การยึดมั่นในอุดมการณ์ แห่งวิชาชีพของตน
- 4.2 การยกย่องชื่นชม บุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ
- 4.3 การปกป้องเกียรติภูมิของวิชาชีพ
- 4.4 การส่งเสริม สนับสนุน หรือเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ
- 4.5 การเสียสละและอุทิศตน เพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพ
- 4.6 การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ
- 4.7 การพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

5. ความรับผิดชอบในวิชาชีพ

- 5.1 การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่
- 5.2 การยอมรับผลจากการกระทำของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่
- 5.3 การหาแนวทางแก้ไขปัญหา
- 5.4 การมุ่งมั่นพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้า

สมรรถนะหลักของครู การศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์

- 1.1 ความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงาน

- 1) ความรู้ความเข้าใจในการวางแผน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศและนำไปใช้ในการวางแผน

3) การวางแผนการปฏิบัติงานแต่ละภารกิจ

1.2 ความสามารถในการปฏิบัติงาน

1) การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผน

2) ความมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

3) การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางาน

4) การยึดหลักการประหยัดในการปฏิบัติงาน

5) การนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

6) การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

1.3 ผลการปฏิบัติงาน

1) ความถูกต้องของผลปฏิบัติงาน

2) ความครบถ้วน สมบูรณ์ของผลปฏิบัติงาน

3) ผลการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย (ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ)

2. การบริการที่ดี

2.1 ความสามารถในการสร้างระบบการให้บริการ

1) การศึกษาความต้องการของนักศึกษา

2) การจัดระบบการให้บริการบนพื้นฐานของข้อมูลความต้องการ

3) ความรวดเร็ว และความเสมอภาคในการให้บริการ

2.2 ความสามารถในการให้บริการ

1) ความตั้งใจ เต็มใจ และกระตือรือร้นในการให้บริการ

2) การศึกษาผลการให้บริการเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ

3) การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา

3. การพัฒนาตนเอง

3.1 ความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง

- 1) การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
- 2) การเลือกวิธีพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับจุดเด่น จุดด้อย

3.2 ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

- 1) การจับใจความ การสรุปจากการอ่านและการฟัง
- 2) ความชัดเจนในการเขียนอธิบาย และยกตัวอย่าง
- 3) การตั้งคำถามและตอบคำถามได้ตรงประเด็น

3.3 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการแสวงหาความรู้

- 1) การจับใจความ และการสรุปจากการอ่านและการฟัง
- 2) การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการใช้เทคโนโลยีต่างๆ

3.4 ความสามารถในการติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการ และวิชาชีพ

- 1) การใช้ Computer เบื้องต้น
- 2) การใช้ Internet
- 3) การใช้ E-mail
- 4) การเลือกแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่หลากหลาย
- 5) การเลือกแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เหมาะสม
- 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

3.5 ความสามารถในการประมวลความรู้ และนำความรู้ไปใช้

- 1) การวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อนำไปใช้พัฒนางาน
- 2) การผลิตนวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนางาน

4. การทำงานเป็นทีม

4.1 ความสามารถในการวางแผนเพื่อการปฏิบัติงานเป็นทีม

- 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกับผู้อื่น
- 2) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3) การยอมรับข้อตกลงของทีมงาน

4.2 ความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน

- 1) ความเต็มใจให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน
- 2) ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตน
- 3) การปฏิบัติตนเป็นผู้นำ หรือผู้ตามได้เหมาะสมกับบทบาท
- 4) ความร่วมมือกับทีมงานในการแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน
- 5) การสนับสนุนให้กำลังใจ ยกย่อง ให้เกียรติผู้อื่นในโอกาสที่เหมาะสม

สมรรถนะประจำสายงานของครู การศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย

1. การจัดการเรียนรู้

1.1 ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

- 1) ดำเนินการสร้าง/พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหมวดวิชาที่สอน
- 2) การนำหลักสูตรฝึกอบรม หรือหลักสูตรในหมวดวิชาที่สอนไปใช้ให้บรรลุจุดประสงค์
- 3) การนำผลการประเมินการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและให้บริการ

1.2 ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 1) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีระบบ โดยมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้
- 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสามารถและความพอใจ
- 4) การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

1.3 ความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนรู้

- 1) การเลือกใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนรู้

- 2) การออกแบบ และการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการ
เรียนรู้
- 3) การหาประสิทธิภาพ และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการ
เรียนรู้

1.4 ความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้

- 1) การประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง
- 2) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้
- 3) การนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2. การพัฒนาผู้เรียน

2.1 ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

- 1) การจัดกิจกรรมได้หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
- 2) การจัด หรือสอดแทรกคุณธรรมได้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่สอน

2.2 ความสามารถในการพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต

- 1) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนดูแลตนเองด้านสุขภาพกาย เพื่อการดำรงชีวิตที่ดี
- 2) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาสุขภาพจิต เพื่อการดำรงชีวิตที่ดี
- 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน
- 4) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข
- 5) การส่งเสริมให้ผู้เรียนติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ในสังคม

2.3 ความสามารถในการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย

- 1) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และ/หรือยอมรับมติ
ของกลุ่ม
- 2) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และในการ
ปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่ม
- 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผล ไตร่ตรองในการตัดสินใจ
- 4) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน

2.4 ความสามารถในการปลูกฝังความเป็นไทย

1) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนยอมรับ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชาติ

2) การส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม และค่านิยมไทย

2.5 ความสามารถในการจัดระบบดูแล และช่วยเหลือผู้อื่น

1) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

2) การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางช่วยเหลือผู้อื่น

3) การแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนทั้งกลุ่มดี กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

4) การติดตามประเมินผลการแนะแนว และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน

5) การจัดทำระบบเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียน

3.การบริหารจัดการชั้นเรียน

3.1 ความสามารถในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้

1) การจัดกิจกรรม หรือสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น พูดคุย โต้ตอบ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน

2) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติงานร่วมกัน

3) การจัดมุมประสบการณ์ และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข

4) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

3.2 ความสามารถในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำหมวดวิชาที่สอน

1) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2) การนำเสนอสารสนเทศไปใช้ในการบริหารจัดการชั้นเรียน

3) การนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชั้นเรียน

3.3 ความสามารถในการกำกับ ดูแลชั้นเรียน

1) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ กติกา ข้อบังคับ สำหรับใช้ร่วมกันในชั้นเรียน

2) การแก้ปัญหาพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยในชั้นเรียน

4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย

4.1 ความสามารถในการวิเคราะห์

1) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา

2) การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้

4.2 ความสามารถในการสังเคราะห์

1) การจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อการจัดการเรียนรู้

2) การบูรณาการความรู้ทั้งภายใน และระหว่างกลุ่มเนื้อหาสาระที่สอน

3) การบูรณาการเนื้อหาสาระที่สอน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน

4.3 ความสามารถในการเขียนเอกสารทางวิชาการ

1) บทความ

2) คู่มือการเรียนการสอน

3) หนังสือ

4) รายงานทางวิชาการ

4.4 ความสามารถในการวิจัย

1) ความรู้ ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัย

2) การเข้าใจในชั้นเรียน

3) การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้

4) การวิจัยและพัฒนา

5. การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

5.1 ความสามารถในการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ให้บริการ

1) การประสานให้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถานที่ให้บริการ

2) การจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนให้เข้ามาใช้ในสถานที่ที่ให้บริการเป็นแหล่งเรียนรู้และนันทนาการ

5.2 ความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

1) การร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

2) การร่วมมือกับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน

สรุป จะเห็นได้ว่าระบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้น มุ่งเน้นการพัฒนาข้าราชการโดยยึดหลักสมรรถนะเป็นหลักหรือเป็นฐาน เพื่อให้ข้าราชการเป็นผู้ทรงความรู้ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยกระดับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตน โดยการค้นหาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนา แล้วจัดทำแผนและดำเนินการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5.4 จรรยาบรรณและทัศนคติที่ดีของ ครูคน.

สำหรับจรรยาบรรณและทัศนคติที่ดีของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แบ่งจรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพครูเป็น 4 หมวด ดังนี้ (กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา, 2524)

หมวดที่ 1 ว่าด้วยอุดมการณ์ครู ซึ่งเป็นหัวใจของการเป็นครู

หมวดที่ 2 ว่าด้วยเอกลักษณ์ของครู โดยเน้นให้เห็นลักษณะเฉพาะของครูที่แตกต่างจากบุคคลในอาชีพอื่น

หมวดที่ 3 ว่าด้วยการรักษาวินัยแห่งวิชาชีพครู

หมวดที่ 4 ว่าด้วยบทบาทของครูต่อบุคคล และสังคม

หมวดที่ 1 อุดมการณ์ครู ซึ่งเป็นหัวใจของการเป็นครู ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. ศรัทธาในอาชีพครู อุทิศตน เพื่อศิษย์ และการศึกษา
2. อารมณ์และส่งเสริมเกียรติแห่งวิชาชีพครู
3. บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
4. ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรัก และเมตตาต่อศิษย์
5. มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

6. ยึดมั่นในศาสนา พระมหากษัตริย์

หมวดที่ 2 เอกลักษณ์ของครู โดยเน้นให้เห็นลักษณะเฉพาะของครูที่แตกต่างจากบุคคล ในอาชีพอื่น ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. ดำรงตนอย่างเรียบง่าย ประหยัด เหมาะสมกับอาชีพครู
2. มีอารมณ์มั่นคง และสามารถควบคุมอารมณ์ทั้งในและนอกเวลาที่สอน
3. มีสัจจะความจริงในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ครู และต่อตนเอง สามารถร่วมงานเป็น หมู่คณะได้
4. เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรม มีศีลธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ และเป็นตัวอย่างที่ดี ของศิษย์
5. เป็นคนตรงเวลา ประพฤติตนสม่ำเสมอ
6. เป็นผู้ที่มีวาจาสุภาพอ่อนโยนและแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสม
7. ใฝ่หาความรู้ สืบค้นและปรับปรุงแก้ไขตนเองและงานสอนอยู่เสมอ
8. กระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียรและตั้งใจใช้กลวิธีสอนให้ศิษย์ เกิดความรู้จนเป็น แบบอย่าง การสอนที่ดี
9. มีความคิดริเริ่มและนำสิ่งใหม่ ๆ มาใช้สอนศิษย์
10. รู้จักผ่อนปรนต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานครู และหาทางแก้ไขโดยสันติวิธีเป็นพลเมือง ดี
12. ให้เกียรติโดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะครอบครัว เพศและวัย
13. เป็นผู้ที่มีใจกว้าง และมีน้ำใจนักกีฬา รับฟังความคิดเห็นของศิษย์ และเปิดโอกาสให้ศิษย์ ได้ปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ
14. เอาใจใส่ต่อการเรียน ความประพฤติ และความเป็นอยู่ของศิษย์อยู่เสมอ
15. เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของศิษย์
16. เป็นผู้เห็นศิษย์มีความสำคัญ และพิจารณาคุณค่าของศิษย์แต่ละคนด้วยเหตุผล
17. เป็นผู้ที่น่าเคารพรัก และทำให้ศิษย์ เกิดความอบอุ่นใจ
18. มีความยุติธรรม และตัดสินใจหรือลงโทษศิษย์อย่างมีเหตุผล

19. เป็นผู้ควรแก่การยกย่อง นับถือในเชิงภูมิปัญญา และเชาว์ ไหวพริบในด้านการอบรม สั่งสอน

20. สามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย

หมวดที่ 3 ว่าด้วยการรักษาวินัยแห่งวิชาชีพครู

1. รักษาความลับของศิษย์ เพื่อนร่วมงานและสถานศึกษา
2. ไม่แสดงอาการอาฆาตพยาบาทต่อศิษย์
3. เข้าสอนโดยสม่ำเสมอ ไม่ปิดบังหรือบิดเบือน เนื้อหาสาระทางวิชาการ
4. สุขภาพเรียบร้อย เชื้อพียง และไม่แสดงความกระด้างกระเดื่อง ต่อ ผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่การงานโดยชอบด้วยกฎหมาย และระเบียบแบบแผนของสถานศึกษา
5. ต้องถือและปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมที่ดีของสถานศึกษา
6. ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยการเอาใจใส่ ระมัดระวังรักษา ผลประโยชน์ ของสถานศึกษา
7. ไม่ละทิ้งหน้าที่ด้านการสอนและงานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนอุทิศเวลา ของตนให้กับสถานศึกษา
8. รักษาความสามัคคี ชื่อเสียงของคณะและสถานศึกษาที่สังกัดอยู่
9. ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง ด้วยความรับผิดชอบและเสียสละ
10. ให้เกียรติแก่เพื่อนร่วมอาชีพ และบุคคลทั่วไป
11. ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นศาสนา
12. รักษาความลับของเพื่อนร่วมงาน และสถานศึกษา
13. รักษาและส่งเสริมความสามัคคีของหมู่คณะ
14. ไม่นำหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางทุจริต หรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ
15. ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นผลงานของตน
16. รักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าประพฤติก้าว

17. ประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และเที่ยงธรรม โดยไม่ เห็นแก่ประโยชน์อันมิชอบ

หมวดที่ 4 ว่าด้วยบทบาทของครูต่อบุคคล และสังคม

1. ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ส่งเสริมกิจกรรมในระบอบประชาธิปไตย
3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันด้วยกันและระหว่างสถาบันและชุมชน
4. สร้างและส่งเสริมความสามัคคีอันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง
5. ดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีชุมชน
6. รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ
7. โอบอ้อมอารีมีน้ำใจต่อผู้อื่น

ในปี พ.ศ. 2526 ครูสภาได้มีการปรับปรุงจรรยาบรรณวิชาชีพครูขึ้นใหม่ เรียกว่า “ระเบียบครูสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู” (ครูสภาพ. 2526) ซึ่งมีระเบียบดังนี้

ครูต้องมีจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครู ดังต่อไปนี้

1. เลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
3. ตั้งใจสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดี ด้วยความเอาใจใส่ อุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้
4. รักษาชื่อเสียงของตนมิให้ชู้ว่าประพฤติชั่ว ไม่ประพฤติการอันใดจะทำให้เสียชื่อเสียงและเกียรติ ของความเป็นครู
5. ถือปฏิบัติตามระเบียบ และแบบธรรมเนียมอันดีงามของสถานศึกษา
6. ถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบังอำพราง ไม่นำหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตน ไปใช้ในทางทุจริต หรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ
7. ให้เกียรติผู้อื่นทางวิชาการ โดยไม่นำผลงานของผู้ใดมาแอบอ้างเป็นผลงานของตนและ ไม่เบียดบังใช้แรงงาน หรือนำผลงานของผู้อื่นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน

8. ประพฤติอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต และปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเที่ยงธรรม ไม่แสวงหาประโยชน์ตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

9. สุภาพเรียบร้อย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รักษาความลับของศิษย์ ของผู้ร่วมงาน และสถานศึกษา

10. รักษาความสามัคคีของครู และช่วยเหลือกันในหน้าที่การงาน

แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

2. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

4. ครูต้องไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

5. ครูต้องไม่แสดงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ

7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

สรุป จรรยาบรรณนั้นเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของวิชาชีพ เป็นการกำหนดแนวทางรูปแบบและข้อควรปฏิบัติ ซึ่งในวิชาชีพของครูนั้นก็จำเป็นจะต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพ เพราะอาชีพครูนั้นได้ถูกยกให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงแล้ว และซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีผลต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นอาชีพที่กำหนดถึงความก้าวหน้าหรือการพัฒนาของประเทศในอนาคตอีกด้วย จึงต้องมีสิ่งเข้ามาควบคุมอย่างเป็นรูปแบบ

5.5 การพัฒนาครูกศน.

สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร (2555) กล่าวว่า การพัฒนาเพื่อเป็นมืออาชีพของครู ควรที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติให้เกิดความสัมพันธ์กับมาตรฐานของวิชาชีพครู ซึ่งมีความสำคัญ ความจำเป็นต่อครูทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ทำให้มีความจำเป็นที่บุคคลจักต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทุกระดับ ให้มีความสำนึกต่อบทบาทและภารกิจต่างๆ ที่มีต่อสังคมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎหมายต่างๆ เป็นสิ่งบ่งบอกกว่าต่อไปนี้ สังคม องค์กร หน่วยงาน มีความต้องการ ครูมืออาชีพ มิใช่เพียง อาชีพครู อีกต่อไป ซึ่งครูมืออาชีพ มีสิ่งที่ควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง คือ คุณภาพการสอน เป็นความสามารถที่จะสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

พรพิพัฒน์ ชื่อสัตย์ (2555) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ประกอบไปด้วยดังนี้

ด้านการวางแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีการพัฒนา ดังนี้คือ

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่
2. ประสานข้อมูลพื้นฐานของแผนแม่บทชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. จัดการอบรมตามแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ กศน. ตำบล ปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เช่น เรื่องของหลักสูตร และเทคนิคการสอน ต้องมีการพัฒนา ดังนี้คือ

1. จัดอบรมการวิเคราะห์หลักสูตร
2. อบรมวิทยากรและทักษะใหม่ๆ เช่น ความสามารถทางภาษาหรือเทคนิคการสอน
3. อบรมครูแกนนำในแต่ละอำเภอ ในการประสานและนำความรู้ไปสู่ชุมชน

ด้านการให้บริการการเรียนรู้ใน กศน. ตำบล ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับการขาดแคลนสื่ออุปกรณ์ สถานที่ความสามารถในการใช้โปรแกรมและการให้บริการอินเทอร์เน็ต ต้องมีการพัฒนา ดังนี้คือ

1. กำหนดสื่อ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ตามสภาพของท้องถิ่น
2. จัดอบรมให้ความรู้ในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. จัดตั้ง กศน. ตำบล ต้นแบบ เพื่อให้ครูและนักศึกษาในตำบล/เขตใกล้เคียงมาใช้บริการ

ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนและสังคม วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับภูมิปัญญา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในท้องถิ่น ต้องมีการพัฒนา ดังนี้คือ

1. บูรณาการกิจกรรมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ศึกษาฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากประสบการณ์จริง
3. จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นใน กศน. ตำบล/เขตให้ครูเป็นผู้ประสานกับชุมชน

ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทำงานกับเครือข่าย ต้องมีการพัฒนา ดังนี้คือ

1. จัดสัมมนาครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการท างานในชุมชน
2. ใช้วิธีที่สอนน้องเป็นวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของครูรุ่นต่อมา
3. อบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการท างานกับเครือข่าย

สรุปได้ว่า การพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไม่ได้ต้องการแค่อาชีพครูแต่กลับต้องการครูมืออาชีพมากกว่า การพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องมีการศึกษาหาถึงสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรมีขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจนว่าต้องการพัฒนาครูในเรื่องใด

ตอนที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานและสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

6.1 แนวคิด หลักการ และจุดหมายสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

แนวคิดสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีการพัฒนามาจากพื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา ความเชื่อและหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีหลักสูตร แนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตลอดจนการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ผู้ใหญ่ ผู้พันเกณฑ์

การศึกษาภาคบังคับ โดยมีแนวคิดที่สำคัญดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555)

ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ มีคุณลักษณะและเป้าหมายในการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเด็ก เช่น ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพแล้วต้องการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงอาชีพที่ทำอยู่ บางคนเป็นผู้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ยังมีพื้นฐานการศึกษาต่ำ ต้องการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อการศึกษาต่อหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต บางคนเป็นผู้นำชุมชน ต้องการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ บางคนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น บางคนต้องการได้รับการยอมรับจากสังคม นอกจากนี้ผู้ใหญ่บางคนอาจมีปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนรู้ เช่น ไม่มีเวลาเรียน ขาดความมั่นใจ เรียนรู้บางเรื่องได้ช้า ดังนั้นการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของวัยดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการจัดสาระและกระบวนการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับทฤษฎีและหลักสูตร ตามแนวทางการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ตลอดจนธรรมชาติการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น โดยใช้หลักการและศาสตร์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) รวมทั้งผู้สอนจะต้องมีความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่

2. การกำหนดสาระและประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาผู้ใหญ่และปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการวิเคราะห์สภาพสังคม และการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการ "คิดเป็น" เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่สร้างองค์ความรู้และนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

3. ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็นการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพได้ทันที ดังนั้นการจัดสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ จึงมีความจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนดังกล่าวด้วย

หลักการสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกระบบตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดหลักการไว้ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของบุคคล และชุมชน สังคม

2. ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยตระหนักว่าผู้เรียนมีความสำคัญ สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4. ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดหมายสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ จึงกำหนดจุดหมายดังต่อไปนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
2. มีความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
3. มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพ ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และตามทันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
4. มีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดี และสามารถจัดการกับชีวิต ชุมชน สังคม ได้อย่างมีความสุข ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. มีความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย โดยเฉพาะภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ความเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และบูรณาการความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สรุป แนวคิด หลัก และจุดหมายของสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาที่ทางเลือกที่เปิดโอกาสให้กับผู้พลาด ขาด และด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีช่องทางในการเรียนรู้ และสามารถสำเร็จวุฒิของการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเอาองค์ความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพที่ประกอบอยู่ให้ดีขึ้นได้

6.2 ระดับการศึกษาและโครงสร้าง สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ระดับการศึกษาและโครงสร้าง

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มเป้าหมายที่พลาดและขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาในระบบ หรือในพื้นที่ที่สถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้ได้ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า หรือยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า หรือยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ดังนี้

ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ

- 1ระดับประถมศึกษา
- 2ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 3ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ที่	สาระการเรียนรู้	จำนวนหน่วยกิต					
		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษาตอนต้น		มัธยมศึกษาตอนปลาย	
		วิชาบังคับ	วิชาเลือก	วิชาบังคับ	วิชาเลือก	วิชาบังคับ	วิชาเลือก
1.	ทักษะการเรียนรู้	5		5		5	
2.	ความรู้พื้นฐาน	12		16		20	
3.	การประกอบอาชีพ	8		8		8	
4.	ทักษะการดำเนินชีวิต	5		5		5	
5.	การพัฒนาสังคม	6		6		6	
	รวม	36	12	40	16	44	32
		48 หน่วยกิต		56 หน่วยกิต		76 หน่วยกิต	
	กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต	100 ชั่วโมง		100 ชั่วโมง		100 ชั่วโมง	

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

1. สาระทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 มาตรฐานดังนี้

มาตรฐานที่ 1.1 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตนาที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 1.2 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตนาที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1.3 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตนาที่ดีต่อการจัดการความรู้

มาตรฐานที่ 1.4 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตนาที่ดีต่อการคิดเป็น

มาตรฐานที่ 1.5 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตนาที่ดีต่อการวิจัยอย่างง่าย

2.สาระความรู้พื้นฐาน ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร

มาตรฐานที่ 2.2 มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

3.สาระการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 3.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีในงานอาชีพ มองเห็นช่องทาง และตัดสินใจประกอบอาชีพได้ตามความต้องการ และศักยภาพของตนเอง

มาตรฐานที่ 3.2 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในอาชีพที่ตัดสินใจเลือก

มาตรฐานที่ 3.3 มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการอาชีพอย่างมีคุณธรรม

มาตรฐานที่ 3.4 มีความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง

4.สาระทักษะการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 4.1 มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 4.2 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการดูแล ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

มาตรฐานที่ 4.3 มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับศิลปะและสุนทรียภาพ

5.สาระการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 5.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง สามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต

มาตรฐานที่ 5.2 มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐานที่ 5.3 ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย มีจิตสาธารณะ เพื่อความสงบสุขของสังคม

มาตรฐานที่ 5.4 มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของหลักการพัฒนา และสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนหรือสังคม

ซึ่งการจัดการศึกษาโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดถือสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 สาระ ดังนี้

2.1 สาระทักษะการเรียนรู้ เป็นสาระเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้แหล่งเรียนรู้ การจัดการความรู้ การคิดเป็น และการวิจัยอย่างง่าย

2.2 สาระความรู้พื้นฐาน เป็นสาระเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

2.3 สาระการประกอบอาชีพ เป็นสาระเกี่ยวกับการมองเห็นช่องทาง และการตัดสินใจประกอบอาชีพ ทักษะในอาชีพ การจัดการอาชีพอย่างมีคุณธรรม และการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง

2.4 สาระทักษะการดำเนินชีวิต เป็นสาระเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สุขอนามัยและความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ศิลปะและสุนทรียภาพ

2.5 สาระการพัฒนาสังคม เป็นสาระเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี หน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน สังคม การกำหนดสาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดกรอบสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย องค์ความรู้ทักษะกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน แบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 หมวดวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มหมวดวิชา และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

กลุ่มที่ 1 กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน เป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตลอดจนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตการทำงานและอาชีพ และการพัฒนาสังคมและชุมชนผู้เรียน ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาภาษาไทย เพื่อเสริมสร้างทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการติดต่อสื่อสาร
2. หมวดวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะในทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับจำนวนการวัด เรขาคณิต พีชคณิต และข้อมูลสถิติ
3. หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะในการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาด้วยพลังของความเป็นเหตุเป็นผล การเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ต่างๆ
4. หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ เพื่อพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคล และสืบค้น ข้อมูลข่าวสารกับสังคมโลก ตลอดจนการแสวงหาความรู้เพื่ออาชีพที่ทำอยู่ให้ก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ สารการเรียนรู้วิชาภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกระดับการศึกษา ส่วน ภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของ ผู้เรียน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความ สุนทรีย์ภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบเป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในชีวิตมาพอสมควร องค์ความรู้และสารการเรียนรู้ที่จัดให้จึงพัฒนาให้เหมาะสม กับวัยและสามารถนำไปใช้ได้ทันที ประกอบด้วย

1. กลุ่มหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม) เพื่อ เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของ ตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม
2. กลุ่มหมวดวิชาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้และ ทักษะชีวิตในด้านสุขภาพอนามัย รู้วิธีการดูแลบำรุงรักษาร่างกายให้แข็งแรงและป้องกันโรคภัย ตลอดจนความรู้ด้านกีฬา เช่น การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา เพื่อให้ผู้เรียนมีสุขภาพอนามัยดี
3. กลุ่มหมวดวิชาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านศิลปะ มีความ สุนทรีย์ภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

4. กลุ่มหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์มองเห็นช่องทางและแนวทางในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพ รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้และรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการงานอาชีพ

สำหรับกลุ่มเป้าหมายใดมีความจำเป็นต้องเรียนรู้องค์ความรู้ กระบวนการ และค่านิยมต่างๆ ที่จำเป็นตามวิถีชีวิตก็สามารถเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะนั้นๆ ได้ทุกหมวดวิชา

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้นำมวลประสบการณ์และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรไปพัฒนาความสามารถของตนตามศักยภาพเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้เรียนรู้ในหมวดวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ครอบครัวยุวมชน ละสังคม โดยใช้กระบวนการคิดเป็นในการดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่ม และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุวมชน สังคม

สรุป ระดับการศึกษาและโครงสร้าง สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการตอบสนองให้แก่ผู้เรียนให้ได้รับองค์ความรู้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดและเกิดความเหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ มีความครอบคลุมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นและเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

6.3 มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบแต่ละระดับ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยคณะหลักสูตรและวิชาการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในชุมชนร่วมกันกำหนดหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนรู้วิธีการวัดและประเมินผลตามหลักเกณฑ์ และพัฒนาสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐานเพิ่มเติม 4 หมวดวิชา และกลุ่มวิชาประสบการณ์ 4 หมวดในทุกระดับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ สภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนของผู้เรียนและชุมชน สำหรับในระดับการมัธยมศึกษาตอนปลาย สถานศึกษาสามารถพัฒนาหมวดวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนประสงค์เรียนให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นเพื่อการศึกษาคือในระดับที่สูงขึ้น และในกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ที่ผู้เรียนประสงค์เรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานและการประกอบอาชีพได้ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาของโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และต้องรับการอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษา

สรุป มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ สาระสำคัญของหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดทำเพื่อตอบสนองต่อความต้องการแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐที่กำกับดูแลกับชุมชนหรือสังคม เพื่อพัฒนาหลักสูตรหรือมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อเป็นการพัฒนาที่มีความยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

จิราภา วิชาชาญ (2550) จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของ ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษานั้น การกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานกลางที่กำหนด ประกอบกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานบางคนไม่เข้าใจระบบ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ถึงแม้ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายฝ่ายจะได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากร พัฒนาระบบการทำงาน แต่ในขณะนี้ยังไม่มีสถานศึกษาแห่งใดมีความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ เพื่อการรับรอง มาตรฐานและคุณภาพจากองค์กรภายนอก

พัชริกา ปันลั่น (2552) ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา และแผนกลยุทธ์ องค์กรวิชาชีพครูของประเทศไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. โดยภาพรวมแนวโน้มการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาในอนาคต จะมีทิศทางการพัฒนาที่ดีขึ้นในลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 แนวโน้มบริบทของสังคม คือ เทคโนโลยีจะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และการขยายสู่ประชาคมอาเซียน

1.2 แนวโน้มการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษา คือ นักศึกษาจะสามารถใช้เทคโนโลยีในการศึกษาหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.3 แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คือ ครูจะมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ให้นักศึกษาหาความรู้จากนอกเหนือจากตำรา ประสบการณ์นอกห้องเรียน รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ และเพิ่มทักษะชีวิต ทักษะการคิด

1.4 แนวโน้มการพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา คือ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา จะได้รับการพัฒนาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย โดยจะเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. แผนกลยุทธ์ขององค์กรวิชาชีพครูในอนาคต คือ ในช่วง พ.ศ. 2555-2558 จะมีสาระสำคัญต่างๆ ดังนี้ วิสัยทัศน์ คือ เป็นองค์กรวิชาชีพทางการศึกษาชั้นสูง ผลักดันให้วิชาชีพทางการศึกษาขึ้นนำสังคม อย่างมีมาตรฐานวิชาชีพและเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและสากล พันธกิจ คือ การควบคุม กำกับ ดูแล ส่งเสริม และพัฒนาการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เป้าประสงค์ คือ การนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดพัฒนาระบบการพัฒนาวิชาชีพ และผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรวิชาชีพทางการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ตัวชี้วัด คือ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษได้รับพัฒนาอย่างทั่วถึงต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับของสังคม

พิมพ์ใจ อุ่นแก้ว (2555) ความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู กศน. ตำบล สังกัด กศน. จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหาร กศน.จังหวัดลำปางกับครู กศน.ตำบล สังกัด กศน.จังหวัดลำปาง มีความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารมีความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในระดับมากและมีความเป็นบุคคลต้นแบบให้กับครู กศน.ตำบล สังกัด กศน.จังหวัดลำปางได้เป็นอย่างดี และปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ต่อความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู กศน.ตำบลในสังกัด กศน.จังหวัดลำปางคือ ระบบแผนงานและนโยบายไม่ชัดเจน ครูมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอในการบริหารจัดการด้วยภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นงบประมาณล่าช้าทำให้การดำเนินงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย การสื่อสารและการประสานงานไม่ต่อเนื่องทำให้การทำงานมีความล่าช้าและขาดการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อร่วมงาน ซึ่งควรมี

การปรับระบบการทำงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร ทั้งนี้ควรสร้างเสริมแรงจูงใจในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของทีมงานเพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและนโยบายที่ตั้งไว้

สรุป จากงานวิจัยในประเทศ ทำให้เห็นว่ามีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เพิ่มขึ้น และยังคงมีเป้าหมายในการยกระดับวิชาชีพให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างมีคุณภาพ พัฒนาระบบการศึกษาในประเทศให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549b) ได้ศึกษาระบบการศึกษาของสาธารณรัฐฟินแลนด์พบว่า มีนโยบายระดับชาติในการสร้างสังคมฐานเศรษฐกิจความรู้ ระบบการศึกษาที่บูรณาการอย่างลงตัว การทำงานระหว่างส่วนราชการในส่วนกลางและท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษาตั้งแต่ปฐมวัย และเน้นการผลิตครูที่มีศักยภาพโดยครูต้องจบการศึกษาศึกษาศาสตร์อย่างน้อยในระดับปริญญาโท นโยบายการเมืองสำคัญที่สุดที่มีส่วนเร่งการพัฒนาของประเทศฟินแลนด์คือใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ สำนักงานสภาการศึกษา กระทรวงการศึกษาฟินแลนด์จะกำกับมาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดบริการฝึกอบรมพัฒนาตลอดชีวิตการเป็นครู ส่วนโรงเรียนจะส่งครูไปฝึกอบรมพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ฟินแลนด์ได้ยกเลิกการใช้ศึกษานิเทศก์ไปแล้วเมื่อ 15 ปีที่ผ่านมา โดยได้เน้นการสร้างความเข้มแข็งของผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมทั้งได้ทุ่มเทการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยการจัดการเรียนการสอน และการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างฐานข้อมูลและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ฟินแลนด์เริ่มปฏิรูปหลักสูตรใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2513 – 2515 โดยจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เน้นให้เด็กทุกคนได้เรียนโดยเทศบาลเป็นผู้จัดการศึกษา ต่อมาได้เปลี่ยนหลักสูตรอีก 3 ครั้งในปี พ.ศ. 2528 2537 และ 2547 โดยเน้นให้ท้องถิ่นได้พัฒนาหลักสูตรสอดคล้องความต้องการผู้เรียน และเน้นความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน ผู้ปกครองและองค์กรที่เข้ามาช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ นโยบายการศึกษาเน้นการปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง ประชาชนมีส่วนร่วม และความเสมอภาคทางการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549a) ได้ศึกษาระบบการฝึกอบรมครูของสวีตเซอร์แลนด์พบว่า การฝึกอบรมครูเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเขต ทำกันทุกเขต การฝึกอบรมครูที่สอนในการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน และประถมศึกษาคือฝึกอบรมในโรงเรียน Seminare และในสถานศึกษาในระดับตอนปลาย ในปี ค.ศ. 2005 การฝึกอบรมครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

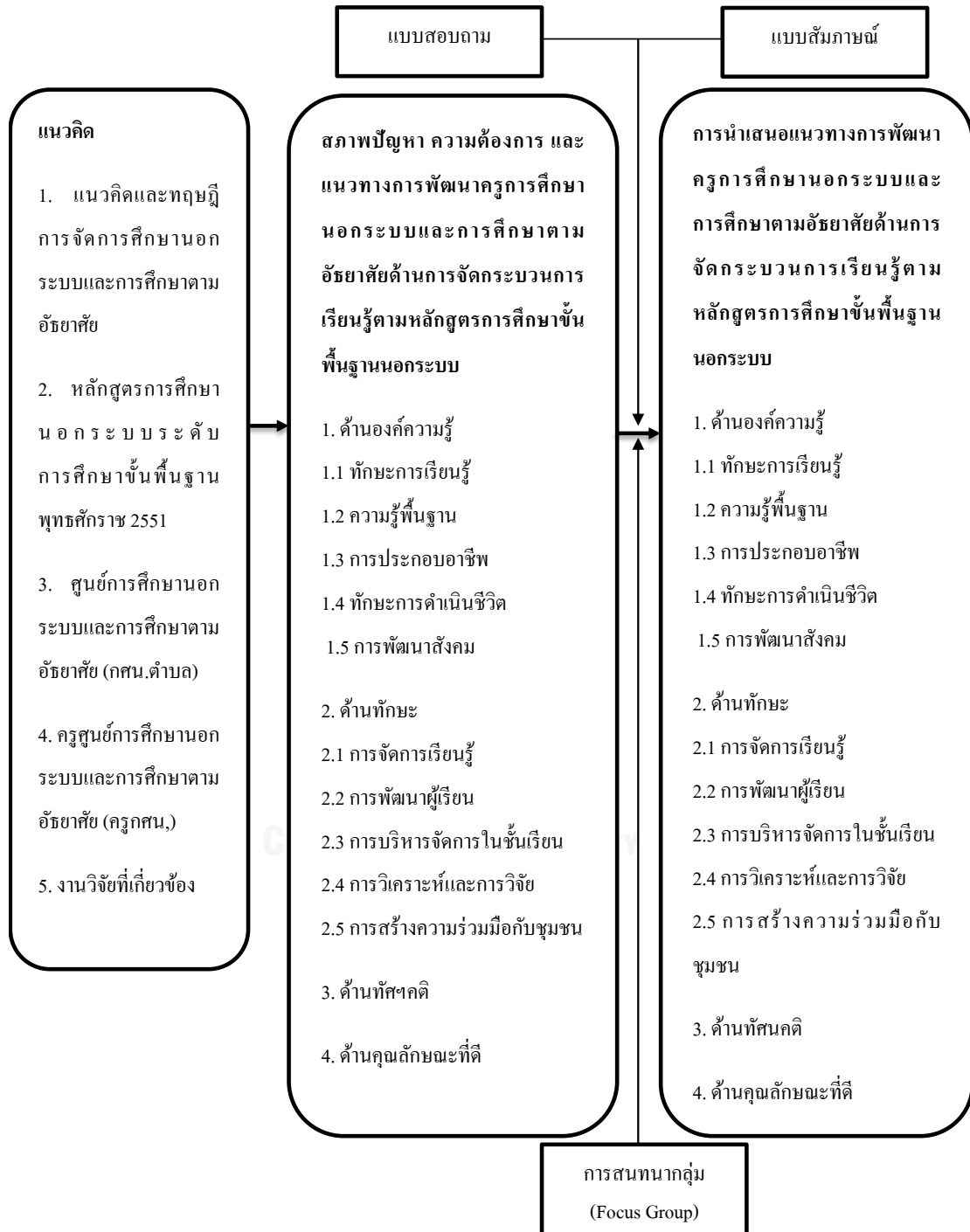
และมัธยมศึกษาตอนปลาย จะฝึกอบรมในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อยกระดับวิชาชีพ และการรับรอง Teaching diploma ของครูสวีตเซอร์แลนด์ด้วย

Almaraz and Pico (1989) ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่สอนได้ดีเยี่ยมในทัศนะของนักศึกษา เพื่อนครู และผู้บริหารโรงเรียนในเขตวิทยาลัยชุมชนลอสแอนเจลิสการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างเลือกจะประชากรในเขตวิทยาลัยชุมชนลอสแอนเจลิสเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่สำคัญของครูที่ทำการสอนได้ดีเยี่ยม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษา ครู ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นตรงกัน โดยเฉพาะในส่วนของที่เกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ดี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะเกี่ยวกับอาชีพครู มีการสอนที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี

Whitman, Levin, and Burke (2002) ได้ศึกษาเรื่องครูมืออาชีพเพื่อการศึกษามีคุณภาพ คุณลักษณะของครูที่ได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพการสอนแห่งชาติ โดยเก็บข้อมูลจากครูที่ได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการรับรองครูแห่งชาติ เปรียบเทียบกับครูทั่วไปที่ไม่ผ่านการรับรอง พบว่าครูที่ได้รับการรับรองมีคุณลักษณะด้านต่าง ๆ สูงกว่า ได้แก่ ความผูกพันกับอาชีพ การแนะนำอย่างมืออาชีพ ประสิทธิภาพภายใน ความร่วมมือ และความพึงพอใจในงาน และคุณลักษณะที่เด่นชัดมากที่สุดคือในด้านประสิทธิภาพภายนอก ได้แก่ ความเชื่อใจว่าเงื่อนไขภายนอกโรงเรียนเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าครูที่ไม่ผ่านการรับรอง นอกจากนี้ครูที่ได้รับการรับรองยังมักจะมี ความเชื่อใจว่าเขาสามารถค้นหาวิธีที่จะสอนนักศึกษาแต่ละคนให้ประสบความสำเร็จได้โดยไม่คำนึงสภาพแวดล้อมทางครอบครัว หรือสภาพ เงื่อนไขภายนอกอื่นๆ ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติกพบว่าสามารถทำนายครูที่เป็นสมาชิกแต่ละกลุ่มได้ถูกต้อง ร้อยละ 74 – 81 เขาได้ยกตัวอย่างครูผู้หญิงที่ได้รับการรับรองคนหนึ่งอายุ 46 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ประสบการณ์สอน 18 ปี ผลการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบครูทั้งสองกลุ่มพบว่า ครูที่ได้รับการรับรองมักเป็นผู้ที่อยากจะประสบความสำเร็จ มีความรับผิดชอบต่อชั้นเรียนสูง มีประสิทธิภาพ มีความผูกพันกับอาชีพ มีลักษณะของความเป็นมืออาชีพ และให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงประสงค์

สรุป จากงานวิจัยต่างประเทศ พบว่า ในหลายประเทศได้มีการให้ความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพเป็นอย่างมาก มีรูปแบบในการพัฒนาที่หลากหลายรูปแบบ มีการจัดการร่วมกันหรือแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการเข้าช่วยพัฒนาองค์ความรู้ที่จะพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งจะเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้เทคนิค การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ (Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินงานวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

ซึ่งการวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 วิธีการ คือ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล สภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาลโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม

1.1.1 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. ครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ครูผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาลของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูศน.ตำบล) และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.)

2. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทหน้าที่และคุณวุฒิเป็นผู้นำขององค์กร

3. นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย นักศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่าง ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple-stage Sampling) ตามขั้นตอนดังนี้

1. คัดเลือกสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย แบ่งตามภูมิภาคมีจำนวน 6 เขตพื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555: ออนไลน์) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำรายชื่อในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 6 เขตพื้นที่แล้วสุ่มหยิบขึ้นมา 1 เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งผลที่ได้จากการสุ่มคือ กรุงเทพมหานคร

2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก ครู ผู้บริหาร นักศึกษา ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัด กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/เขต (ครูกศน.ตำบล) และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูศรช.) ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต เขตละ 3 คน รวมเป็น 150 คน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต เขตละ 1 คน รวมเป็น 50 คน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 ได้แก่ นักศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต เขตละ 3 คน รวมเป็น 150 คน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมีดังนี้

ครูของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/เขต (ครูกศน.ตำบล) และ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

1) มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2) มีความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ผู้บริหารของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

1) มีความรับผิดชอบในระดับนโยบายของการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2) เป็นผู้อำนวยการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

นักศึกษาทางการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1) นักศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบันตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2) สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้

1.1.3 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย เอกสารทางราชการ เอกสารทั่วไป บทความ รวมทั้ง ทฤษฎีต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.ตำบล) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบ

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อความให้เลือกตอบ หรือเติมคำลงในช่องว่าง เพื่อให้ครูการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ระบุรายละเอียดส่วนบุคคลของตนเอง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ใน 4 ด้านประกอบด้วยด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ ข้อคำถามให้เลือกตอบ หรือเติมคำลงในช่องว่าง หรือข้อคำถามมีลักษณะวัดระดับของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยให้ความหมายถึงระดับความมากน้อยของสภาพในแต่ละประเด็นนั้นๆ ดังนี้

ด้านที่ 1 มี 5 ระดับที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

ระดับ 5 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

กำหนดการแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายความว่า สอดคล้องกับสภาพปัญหามากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49 หมายความว่า สอดคล้องกับสภาพปัญหามาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายความว่า สอดคล้องกับสภาพปัญหาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายความว่า สอดคล้องกับสภาพปัญหาน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายความว่า สอดคล้องกับสภาพปัญหาน้อยที่สุด

ด้านที่ 2 มี 5 ระดับที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ

ระดับ 5 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นความต้องการ ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นความต้องการ ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นความต้องการ ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นความต้องการ ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นความต้องการ ในระดับน้อยที่สุด

กำหนดการแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายความว่า สอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49 หมายความว่า สอดคล้องกับความต้องการมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายความว่า สอดคล้องกับความต้องการปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายความว่า สอดคล้องกับความต้องการน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายความว่า สอดคล้องกับความต้องการน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

1.1.4 การตรวจสอบคุณภาพและทดสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบจำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบ 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยจำนวน 2 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.5 ทุกข้อ และได้ปรับแก้ในบางข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

การทดสอบใช้เครื่องมือ โดยการนำไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ประกอบด้วยครู ผู้บริหาร และนักศึกษาศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยวัดค่าความเที่ยงด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเที่ยงรวมเข้าใกล้ 1 ซึ่งผลที่ได้คือ 0.80

1.1.5 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยขอความอนุเคราะห์ คณะครู ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกหนังสือราชการถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังศูนย์การศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร กำหนดจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 80 ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 294 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84

1.1.6 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อาทิ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า F-test และวิเคราะห์แบบ Post Hoc Multiple Comparisons ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากนั้นทำงานการสรุปข้อมูลที่ได้เพื่อแสดง สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบต่อไป

1.2 การสัมภาษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) และใช้เทคนิคการสังเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสรุปเป็นฉันทมติ (Consensus) ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่สัมผัสใกล้ชิดกับสภาพปัจจุบัน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและการติดตามผลการพัฒนาครู การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานนอกระบบ

1.2.1 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

1. รองหัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
2. รองเลขาธิการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กรุงเทพมหานคร
4. ศึกษาพิเศษสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.ศึกษานิเทศก์สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

1.2.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมีดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 2) มีประสบการณ์ในการดำเนินงานและประเมินผลด้านการจัดการเรียนการสอนของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3) เป็นผู้ที่มีความสะดวกในการให้ข้อมูลตามที่ผู้วิจัยกำหนด
- 4) เป็นผู้ที่สามารถติดต่อได้โดยสะดวก

1.2.3 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบมาออกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ และแนวทางของการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ เพื่อให้ได้หัวข้อและประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในสภาพปัญหาปัจจุบันและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาความเป็นมืออาชีพเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในแต่ละด้านตามข้อบ่งชี้ทั้ง 4 ด้านได้แก่

- 1) ด้านองค์ความรู้ที่จำเป็น
- 2) ด้านทักษะ
- 3) ด้านทัศนคติและจรรยาบรรณ
- 4) ด้านคุณลักษณะ

1.2.4 การตรวจสอบคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบจำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบ 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยจำนวน 2 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.5 ทุกข้อ และได้ปรับแก้ในบางข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

1.2.5 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ส่งหนังสือถึงผู้บริหารระดับสูง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์และวิธีการในการทำวิจัยและความสำคัญที่จำเป็นที่ผู้วิจัยจะมาสัมภาษณ์พร้อมทั้งกำหนดวันนัดหมายมาสัมภาษณ์
- 2) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์ตามวันนัดหมาย

1.2.6 วิเคราะห์ข้อมูล

สรุปเป็นฉันทามติ (Consensus) ในประเด็นข้อบ่งชี้สภาพปัญหาปัจจุบัน ความต้องการ และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.3 (ร่าง) แนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบใน 4 ด้านคือ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ มาวิเคราะห์สังเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามจาก ครู ผู้บริหาร และนักศึกษา(ผู้เรียน)ของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและแบบสัมภาษณ์จาก ผู้บริหารระดับสูง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มา

พัฒนาและจัดทำเป็น(ร่าง) แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ

เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้จาก 2 ส่วน คือ 1 แบบสอบถามของครู ผู้บริหาร และนักศึกษา(ผู้เรียน)การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2 แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารระดับสูง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ ที่ผ่านมาในขั้นตอนที่ 1 สำหรับการสร้างและพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูคน.ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ซึ่งนักวิจัยได้มีความเห็นว่าควรเพิ่มดำเนินการในขั้นตอนนี้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด เข้าไปพิจารณาในการสนทนากลุ่มของผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ครู และนักศึกษาศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณากลับกรองข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล สภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ มานำเสนอแนวทางการส่งเสริมครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบโดยใช้เครื่องมือแบบการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับครูของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและนักศึกษาทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1.1 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักศึกษา และผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ครูผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล/เขต (ครูกศน.ตำบล) และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูศรช.)

2. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทหน้าที่และคุณวุฒิเป็นผู้นำขององค์กร

3. นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย นักศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ที่มีเกี่ยวข้องในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้าน นโยบาย บริหารงานและประเมินติดตามผล

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากครู ผู้บริหาร นักศึกษา และผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 10 คนได้แก่

- 1) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต ราชเทวี
- 2) อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3) ศึกษาพิเศษสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 4) ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางซื่อ
- 5) ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
- 6) ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
- 7) ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
- 8) ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
- 9) นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต พญาไท
- 10) นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต พญาไท
- 11) นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกใหญ่
- 12) นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกใหญ่

2.1.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมีดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและประเมินผลของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 2) มีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3) เป็นผู้มีเวลาสะดวกในการให้ข้อมูลตามที่ผู้วิจัยกำหนด
- 4) เป็นผู้ที่สามารถติดต่อได้โดยสะดวก

2.1.3 การสร้างเครื่องมือ

(ร่าง)แบบแนวทางการสนทนากลุ่ม (Discussion Guideline) เรื่องการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยใช้ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการสนทนากลุ่ม โดยครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านองค์ความรู้ที่จำเป็นของครูคนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ
- 2) ด้านทักษะของครูคนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ
- 3) ด้านคุณลักษณะที่ดีของครูคนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ
- 4) ด้านทัศนคติของครูคนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

โดยการสนทนากลุ่มจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันพิจารณาและสรุปข้อค้นพบของร่างแนวทางทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ว่ามีความเหมาะสมครบถ้วนหรือไม่ปรับเปลี่ยนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และข้อคิดเห็นหรือ/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่างๆ เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแนวทางฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีประเด็นการพิจารณา ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับผลการวิจัยด้านสภาพปัญหาการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับผลการวิจัยด้านความต้องการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบใน

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับร่างแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นที่ 2: การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

1. ท่านมีความคิดเห็นว่าควรมีแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบเป็นอย่างไร

2. แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบไปสู่การปฏิบัติ ท่านคิดว่ามีปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อจำกัดในการปฏิบัติจริงอย่างไร

3. ท่านคิดว่าควรมีผู้ใดหรือหน่วยงานใดในการรับผิดชอบการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นที่ 3: ประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นที่ 4: ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

2.1.4 การตรวจสอบคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสนทนากลุ่ม(Focus Group)ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบจำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอก

ระบบ 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยจำนวน 2 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.5 ทุกข้อ และได้ปรับแก้ในบางข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

2.1.5 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มที่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้อง 825 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย ในวันพุธที่ 11 มิถุนายน 2558 เพื่อสรุปผลของแนวทางการพัฒนา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยมีขั้นตอนในการจัดการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนการจัดสนทนากลุ่ม โดยการกำหนดหัวข้อประเด็นและแนวคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อประเด็นและแนวคำถามจากวัตถุประสงค์ในงานวิจัย และผลสรุปข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากขั้นตอนที่ 1 ออกมาเป็น(ร่าง)ของแนวทางการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2. การเตรียมบุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้จัดเตรียมบุคลากร ดังนี้

2.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เป็นผู้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

2.2 ผู้จดบันทึกข้อมูลในการสนทนา (Note-taker) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการจดบันทึกคำพูด ข้อมูลต่างๆในระหว่างทำการสนทนากลุ่ม

2.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) เป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกผู้ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เช่น บริการน้ำดื่ม บริการอาหารว่าง บันทึกเทป เป็นต้น

3. การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างในการจัดสนทนากลุ่ม เช่น ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เครื่องเขียน คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.1.6 วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่ได้จากการทำสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยการถอดข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงมาวิเคราะห์สรุปด้วยเทคนิคตัดปะ (Scissor and Sort Technique) โดยนำมาตีความข้อมูล และจัดหมวดหมู่

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มที่ได้ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขแล้ว มาแจกแจงเพื่อหาความถี่ของแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือเป็นความเห็นร่วมกันของผู้สนทนากลุ่ม ส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสนทนา เพื่อแยกแยะความคล้ายคลึงของแนวความคิดที่ปรากฏในเนื้อหาการสนทนาโดยไม่มีการแต่งเติม

3. นำประเด็นแนวคิดที่ได้ จัดทำเป็นตารางสรุปประเด็นการสนทนา เพื่อหาความถี่แต่ละประเด็นจากผู้ให้สนทนากลุ่มของแต่ละกลุ่ม

2.2 สรุปผล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุปเพื่อการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้อตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2.3 การจัดทำแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้อตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

การจัดทำแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้อตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ครู ผู้บริหาร นักศึกษา และผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ มาใช้ประกอบในการสนทนากลุ่ม จากนั้นผู้วิจัยจะได้นำผลจากการสนทนากลุ่มมาสรุปผล เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้อตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยที่มุ่งเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาลใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี โดยการสอบถามกับผู้บริหาร ครู และนักศึกษา (ผู้เรียน) การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ และการจัดสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยได้เสนอดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

1. แบบสอบถาม ผลการศึกษาคำความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักศึกษา (ผู้เรียน) ในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี จากแบบสอบถามดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
เพศชาย	133	45.2
เพศหญิง	161	54.8
อายุ		
ต่ำกว่า 20	44	15.0
20-29 ปี	95	32.3
30-39 ปี	77	26.2
40-49 ปี	37	12.6
50-59 ปี	41	13.9
อาชีพ		
ผู้บริหารศูนย์ฯ	43	14.6
ครู ศูนย์ฯ	126	42.9
นักเรียน ศูนย์ฯ	125	42.5
วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษา	20	6.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	62	21.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	44	15.0
ปริญญาตรี	110	37.4
ปริญญาโท	53	18.0
ปริญญาเอก	5	1.7

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน (สำหรับผู้บริหารและครูศูนย์ฯ)		
ต่ำกว่า 3 ปี	46	27.4
3-5 ปี	39	23.2
6-10 ปี	43	25.6
มากกว่า 10 ปี	40	23.8
ระยะเวลาการเข้ารับการศึกษ (สำหรับนักเรียน)		
ต่ำกว่า 1 ปี	31	25.6
1 ปี	50	41.3
2 ปี	33	27.3
อื่นๆ	7	5.8

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.8) ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 20-29 ปี รองลงมาคือ 30-39 ปี และต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 32.3, 26.2 และ 15.0) ตามลำดับ

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รองลงมาคือนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ร้อยละ 42.9, 42.5 และ 14.6) ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น และปริญญาโท (ร้อยละ 37.4, 21.1 และ 18.0) ตามลำดับ

ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน สำหรับผู้บริหารและครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 3 ปี รองลงมาคือ 6-10 ปี และมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 27.4, 25.6 และ 23.8) ตามลำดับ ระยะเวลาการเข้ารับการศึกษ สำหรับนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการศึกษา 1 ปี รองลงมาคือ 2 ปี และต่ำกว่า 1 ปี (ร้อยละ 41.3, 27.3 และ 25.6) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงอายุแยกตามสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	อาชีพ					
	ผู้บริหาร		ครู		นักเรียน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20	-	-	-	-	42	33.6
20-29 ปี	-	-	34	26.98	61	48.80
30-39 ปี	5	11.62	58	46.03	14	11.20
40-49 ปี	9	20.93	24	19.04	4	3.20
50-59 ปี	29	67.44	10	7.93	4	3.20
รวม	43		126		125	

จากตารางที่ 2 พบว่าอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามแยกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักศึกษา โดยพบว่ากลุ่มผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี รองลงมาคืออายุ 40-49 ปี และอายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 67.44, 20.93 และ 11.62) ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มครู พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี รองลงมาคืออายุ 20-29 ปี และ อายุ 40-49 ปี (ร้อยละ 46.03, 26.98 และ 19.04) ตามลำดับ

และกลุ่มนักศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี รองลงมาคืออายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 48.80, 33.6 และ 11.20) ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาและความต้องการแยกตามด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของสภาพปัญหาและความต้องการรายด้าน

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ด้านองค์ความรู้			
สภาพปัญหา	3.08	0.81	ปานกลาง
ความต้องการ	3.65	0.77	มาก
2. ด้านทักษะ			
สภาพปัญหา	3.06	0.80	ปานกลาง
ความต้องการ	3.61	0.80	มาก
3. ด้านทัศนคติ			
สภาพปัญหา	2.87	1.01	ปานกลาง
ความต้องการ	3.51	1.02	มาก
4. ด้านคุณลักษณะที่ดี			
สภาพปัญหา	2.93	1.01	ปานกลาง
ความต้องการ	3.53	0.99	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการรายด้านเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ พบว่ามีสภาพปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับสภาพปัญหาจากมากไปน้อย คือ ด้านองค์ความรู้ รองลงมาคือ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08, 3.06, 2.93 และ 2.87 ตามลำดับ

สำหรับความต้องการรายด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อย คือ ด้านองค์ความรู้ รองลงมาคือ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65, 3.61, 3.53 และ 3.51 ตามลำดับ

ด้านองค์ความรู้

ตารางที่ที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.16	1.10	ปานกลาง	3
2. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์	3.14	1.04	ปานกลาง	4
3. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในกระบวนการจัดการความรู้	3.06	1.05	ปานกลาง	12
4. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในเรื่องการคิดเป็น	3.04	1.04	ปานกลาง	15
5. มีความรู้ความสามารถที่ดีต่อการดำเนินการวิจัยอย่างง่าย	3.13	1.03	ปานกลาง	5
6. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาไทยและการสื่อสาร	3.13	1.11	ปานกลาง	5
7. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร	3.21	1.12	ปานกลาง	1
8. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	3.19	1.06	ปานกลาง	2
9. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี	3.11	1.06	ปานกลาง	8
10. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในการทำงานอาชีพ มองเห็นช่องทางและตัดสินใจประกอบอาชีพได้ตามความต้องการและศักยภาพ	3.04	1.03	ปานกลาง	15
11. มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก	3.06	1.03	ปานกลาง	12
12. มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม	3.00	1.13	ปานกลาง	20

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
13. มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง	3.09	1.09	ปานกลาง	9
14. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม	3.08	1.17	ปานกลาง	11
15. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต	3.05	1.14	ปานกลาง	14
16. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับศิลปะและสุนทรียภาพ	3.03	1.13	ปานกลาง	17
17. ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้	3.13	1.03	ปานกลาง	5
18. เห็นคุณค่าและสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	3.09	1.16	ปานกลาง	9
19. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและมีจิตสาธารณะเพื่อความสงบสุขของสังคม	3.01	1.21	ปานกลาง	18
20. มีความรู้ความเข้าใจ ความสำคัญของหลักการ พัฒนาและสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม	3.01	1.11	ปานกลาง	18
ค่าเฉลี่ย	3.08	0.81	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามสภาพปัญหาในด้านองค์ความรู้จากมากไปน้อย คือ การมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร รองลงมาคือ การมีความรู้

ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และการมีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21, 3.19 และ 3.16 ตามลำดับ

ตารางที่ที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.72	0.97	มาก	4
2. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์	3.68	0.98	มาก	7
3. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในกระบวนการจัดการความรู้	3.62	0.96	มาก	11
4. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในเรื่องการคิดเป็น	3.65	1.02	มาก	10
5. มีความรู้ความสามารถที่ดีต่อการดำเนินการวิจัยอย่างง่าย	3.70	0.98	มาก	5
6. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาไทย	3.62	1.02	มาก	11
7. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร	3.90	1.02	มาก	1
8. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	3.87	0.95	มาก	2
9. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี	3.75	1.03	มาก	3
10. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในการทำงานอาชีพ มองเห็นช่องทางและตัดสินใจประกอบอาชีพได้ตามความต้องการและศักยภาพ	3.68	1.01	มาก	7
11. มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก	3.58	1.04	มาก	15

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
12. มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม	3.56	1.09	มาก	16
13. มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง	3.66	1.05	มาก	9
14. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม	3.60	1.10	มาก	13
15. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต	3.59	1.11	มาก	14
16. มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับศิลปะและสุนทรียภาพ	3.52	1.09	มาก	20
17. ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้	3.69	1.01	มาก	6
18. เห็นคุณค่าและสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	3.55	1.15	มาก	17
19. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและมีจิตสาธารณะเพื่อความสงบสุขของสังคม	3.55	1.14	มาก	17
20. มีความรู้ความเข้าใจ ความสำคัญของหลักการ พัฒนาและสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม	3.53	1.10	มาก	19
ค่าเฉลี่ย	3.65	0.77	มาก	

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงความต้องการ ในด้านองค์ความรู้จากมากไปน้อย คือ มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90, 3.87 และ 3.75 ตามลำดับ

ด้านทักษะ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทักษะตามรายชื่อ

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร	3.22	1.05	ปานกลาง	1
2. ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.10	1.07	ปานกลาง	4
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้	3.19	1.06	ปานกลาง	2
4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนตามความสามารถและความพอใจ	3.09	1.03	ปานกลาง	6
5. ความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้	3.06	1.09	ปานกลาง	11
6. ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.05	0.98	ปานกลาง	13
7. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนดูแลตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี	3.10	1.07	ปานกลาง	4
8. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิ	3.11	0.99	ปานกลาง	3
9. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนยอมรับ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ค่านิยมและเอกลักษณ์ของชาติ	3.09	1.10	ปานกลาง	6
10. วิเคราะห์ความหลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	3.03	1.09	ปานกลาง	15
11. สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้	3.03	1.04	ปานกลาง	15

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทักษะตามรายชื่อ (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
12. จัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น พุดคุยโต้ตอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน	3.05	1.03	ปานกลาง	13
13. นำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชั้นเรียน	3.00	1.08	ปานกลาง	18
14. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการกำหนดกฎกติกา ข้อบังคับสำหรับใช้ร่วมกันในชั้นเรียน	3.06	1.13	ปานกลาง	11
15. สามารถวิเคราะห์แผนการเรียนรู้	3.08	0.97	ปานกลาง	9
16. สามารถบูรณาการความรู้ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มเนื้อหาสาระที่สอน	3.09	0.97	ปานกลาง	6
17. สามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตประจำวัน	3.03	1.02	ปานกลาง	15
18. สามารถทำวิจัยในชั้นเรียน	3.07	1.06	ปานกลาง	10
19. สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ให้บริการ	2.91	1.05	ปานกลาง	20
20. สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน	2.91	1.08	ปานกลาง	20
ค่าเฉลี่ย	3.06	0.80	ปานกลาง	

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงตามสภาพปัญหา ในด้านทักษะจากมากไปน้อย คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22, 3.19 และ 3.11 ตามลำดับ

ตารางที่ที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทักษะตามรายชื่อ

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร	3.76	1.03	มาก	1
2. ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.62	1.04	มาก	8
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้	3.74	1.03	มาก	2
4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนตามความสามารถและความพอใจ	3.68	0.98	มาก	4
5. ความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้	3.71	1.05	มาก	3
6. ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.61	0.98	มาก	10
7. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนดูแลตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี	3.58	1.04	มาก	14
8. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน	3.59	1.04	มาก	13
9. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนยอมรับ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ค่านิยมและเอกลักษณ์ของชาติ	3.58	1.05	มาก	14
10. วิเคราะห์ความหลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	3.54	1.06	มาก	18
11. สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้	3.53	1.06	มาก	19
12. จัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น พูดคุยโต้ตอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน	3.61	1.00	มาก	10
13. นำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชั้นเรียน	3.61	1.05	มาก	10

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทักษะตามรายชื่อ (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
14. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการกำหนดกฎกติกา ข้อบังคับสำหรับใช้ร่วมกันในชั้นเรียน	3.55	1.09	มาก	17
15. สามารถวิเคราะห์แผนการเรียนรู้	3.65	1.00	มาก	6
16. สามารถบูรณาการความรู้ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มเนื้อหาสาระที่สอน	3.68	1.04	มาก	4
17. สามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตประจำวัน	3.64	1.03	มาก	7
18. สามารถทำวิจัยในชั้นเรียน	3.62	1.07	มาก	8
19. สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ที่ให้บริการ	3.57	1.06	มาก	16
20. สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน	3.48	1.07	มาก	20
ค่าเฉลี่ย	3.61	0.80	มาก	

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงตามความต้องการ ในด้านทักษะจากมากไปน้อย คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ ความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76, 3.74 และ 3.71 ตามลำดับ

ด้านทัศนคติ

ตารางที่ที่ 8 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. เข้าใจการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต	2.90	1.13	ปานกลาง	3
2. เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	2.88	1.09	ปานกลาง	6
3. มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน	2.84	1.11	ปานกลาง	8
4. เข้าใจและยอมรับวิธีการรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่	2.97	1.09	ปานกลาง	1
5. เชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นได้	2.93	1.11	ปานกลาง	2
6. บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	2.86	1.17	ปานกลาง	7
7. ยกย่องชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จ	2.80	1.17	ปานกลาง	9
8. มีจิตใจและความคิดที่เป็นประชาธิปไตย	2.89	1.23	ปานกลาง	4
9. ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์	2.89	1.23	ปานกลาง	4
10. ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	2.77	1.30	ปานกลาง	10
ค่าเฉลี่ย	2.87	1.01	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงตามสภาพปัญหา ในด้านทักษะจากมากไปน้อย คือ เข้าใจและยอมรับวิธีการรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รองลงมาคือ เชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นได้ และเข้าใจการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97, 2.93 และ 2.90 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. เข้าใจการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต	3.53	1.11	มาก	3
2. เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	3.48	1.10	มาก	10
3. มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน	3.52	1.13	มาก	5
4. เข้าใจและยอมรับวิธีการรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่	3.50	1.10	มาก	8
5. เชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นได้	3.51	1.18	มาก	7
6. บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	3.52	1.14	มาก	5
7. ยกย่องชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จ	3.49	1.21	มาก	9
8. มีจิตใจและความคิดที่เป็นประชาธิปไตย	3.55	1.20	มาก	2
9. ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์	3.56	1.21	มาก	1
10. ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	3.53	1.28	มาก	3
ค่าเฉลี่ย	3.51	1.02	มาก	

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงตามความต้องการ ในด้านทัศนคติจากมากไปน้อย คือ ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์ รองลงมาคือ มีจิตใจและความคิดที่เป็นประชาธิปไตย เข้าใจการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต และยึดมั่นในชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56, 3.55, 3.53 และ 3.53 ตามลำดับ

ด้านคุณลักษณะที่ดี

ตารางที่ที่ 10 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน	3.09	1.09	ปานกลาง	1
2. สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ	2.95	1.07	ปานกลาง	3
3. ใช้คำพูดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดกำลังใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น	2.93	1.19	ปานกลาง	4
4. เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้เรียน	2.89	1.18	ปานกลาง	9
5. พร้อมให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเสมอ	2.86	1.16	ปานกลาง	10
6. ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับประเพณีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่ปฏิบัติงาน	2.99	1.24	ปานกลาง	2
7. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ	2.91	1.16	ปานกลาง	7
8. ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม	2.90	1.23	ปานกลาง	8
9. เคารพหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	2.92	1.25	ปานกลาง	6
10. เคารพกฎกติกา มารยาท และให้เกียรติกับทุกคนในชุมชนและสังคม	2.93	1.29	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ย	2.93	1.01	ปานกลาง	

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงตามสภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีจากมากไปน้อย คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รองลงมาคือ ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับประเพณีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่ปฏิบัติงาน สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09, 2.99 และ 2.95 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน	3.68	1.08	มาก	1
2. สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ	3.59	1.05	มาก	2
3. ใช้คำพูดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดกำลังใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น	3.57	1.04	มาก	4
4. เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้เรียน	3.59	1.11	มาก	2
5. พร้อมให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเสมอ	3.55	1.16	มาก	5
6. ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับประเพณีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่ปฏิบัติงาน	3.45	1.22	มาก	9
7. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ	3.39	1.21	ปานกลาง	10
8. ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม	3.48	1.25	มาก	7
9. เคารพหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	3.46	1.26	มาก	8

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
10. เคารพกฎกติกา มารยาท และให้เกียรติกับทุกคน ในชุมชนและสังคม	3.54	1.29	มาก	6
ค่าเฉลี่ย	3.53	0.99	มาก	

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงตามความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีจากมากไปน้อย คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รองลงมาคือ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้เรียน และใช้คำพูดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดกำลังใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68, 3.59, 3.59 และ 3.57 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มอาชีพกับปัญหาและความต้องการในด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของอาชีพ กับสภาพปัญหาของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย

สภาพปัญหา	อาชีพ	$\bar{x}$	S.D	N	F	p
ด้านองค์ความรู้	ผู้บริหาร	3.27	0.91	43	1.730	.179
	ครู	3.01	0.86	126		
	นักเรียน	3.10	0.70	125		
ด้านทักษะ	ผู้บริหาร	3.37	0.88	43	4.071	.018*
	ครู	2.98	0.87	126		
	นักเรียน	3.03	0.67	125		
ด้านทัศนคติ	ผู้บริหาร	3.15	1.30	43	2.534	.081

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของอาชีพ กับสภาพปัญหาของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ต่อ)

สภาพปัญหา	อาชีพ	$\bar{X}$	S.D	N	F	p
ด้านทัศนคติ	ครู	2.75	1.07	126		
	นักเรียน	2.89	0.80	125		
ด้านคุณลักษณะที่ดี	ผู้บริหาร	3.12	1.16	43	2.864	.059
	ครู	2.77	1.08	126		
	นักเรียน	3.03	0.84	125		

*p < .05

จากตารางที่ 12 เปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี ตามความแตกต่างของกลุ่มอาชีพ โดยจำแนกเป็นอาชีพผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าสภาพปัญหาในด้านทักษะมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นเพื่อให้ทราบว่าสภาพปัญหา ด้านทักษะที่แตกต่างกันนั้น มีความแตกต่างในรายคู่ใดบ้าง จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยทำการทดสอบ (Post Hoc Multiple Comparisons) ดังนี้

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของกลุ่มอาชีพ ที่มีต่อสภาพปัญหาในด้านทักษะ

อาชีพ	$\bar{X}$	ผลต่างของค่าเฉลี่ย		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
ผู้บริหาร	3.37			
ครู	2.98	.391*		
นักเรียน	3.03	.347	.043	

จากตารางที่ 13 เมื่อทำการทดสอบแบบจับคู่พหุคูณ (Multiple Comparisons) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีสภาพปัญหาในด้านทักษะแตกต่างกัน คือ อาชีพผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยาศัย ซึ่งมีสภาพปัญหาในด้านทักษะ แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และพบว่า อาชีพผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีสภาพปัญหาในด้านทักษะ โดย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบความแตกต่างของอาชีพ กับความต้องการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ความต้องการ	อาชีพ	$\bar{X}$	S.D	N	F	p
ด้านองค์ความรู้	ผู้บริหาร	3.59	0.91	43	0.317	.728
	ครู	3.69	0.81	126		
	นักเรียน	3.63	0.68	125		
ด้านทักษะ	ผู้บริหาร	3.75	0.85	43	1.141	.321
	ครู	3.64	0.86	126		
	นักเรียน	3.54	0.70	125		
ด้านทัศนคติ	ผู้บริหาร	3.44	1.23	43	0.372	.690
	ครู	3.48	1.12	126		
	นักเรียน	3.57	0.81	125		
ด้านคุณลักษณะที่ดี	ผู้บริหาร	3.35	1.08	43	1.037	.356
	ครู	3.51	1.10	126		
	นักเรียน	3.60	0.84	125		

*p < .05

จากตารางที่ 14 เปรียบเทียบสภาพความต้องการในด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี ตามความแตกต่างของกลุ่มอาชีพ โดยจำแนกเป็นอาชีพผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า สภาพความต้องการไม่มีความแตกต่างตามอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี จากแบบสัมภาษณ์ ได้ผลวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ด้านสภาพปัญหา

1. องค์ความรู้

1.1 ด้านทักษะการเรียนรู้

ครูยังไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ: จากผลการทดสอบของนักศึกษาโดยเฉพาะผลการสอบปลายภาคจะพบว่านักศึกษายังมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนยังไม่สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และยังไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเห็นว่าครูยังขาดทักษะในแง่ของความเข้าใจของแนวคิดในงานวิชาอย่างถ่องแท้ ไม่สามารถออกข้อสอบวัดความรู้ได้ตรงกับสิ่งที่จะวัดจากนักศึกษา จึงยังไม่สามารถทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นได้

นางสาวสุดใจ บุตรอากาศ (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ดูจากผลการทดสอบของนักศึกษาโดยเฉพาะผลการสอบปลายภาค ก็จะสะท้อนว่าผู้สอน ยังไม่สามารถการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ คิดเป็น ออกแบบการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้นะ คิดว่าครูอาจยังไม่มีทักษะที่ชัดเจนในแง่ของ concept งานวิชานี้ก็เลยไม่สามารถออกแบบให้กับผู้เรียนได้ แล้วที่สำคัญสะท้อนในตัวผู้เรียนในเรื่องการออกข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจก็ยังไม่ตรงจริงๆ กับการวัด อันนี้คือตัวเนื้องที่ทำให้ผู้เรียนมีผลการทดสอบต่ำ”

ครูขาดเทคนิคการทำวิจัยอย่างง่ายในชั้นเรียน: เนื่องจากครู กศน. ยังขาดความรู้ในเรื่องการทำวิจัยอย่างง่ายและการจัดการความรู้ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์ของแต่ละเนื้อหาวิชา ทำให้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้นั้นไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของสาระทักษะการเรียนรู้

1.2 ความรู้พื้นฐาน

วุฒิการศึกษาไม่ตรงกับสาขาที่สอน: เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบตรงสายหรือมีวุฒิการศึกษาที่ตรงกับสาขาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหารายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย จึงยากที่จะเข้าใจในเรื่องจัดการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ นอกจากนี้ยังทำให้ครูเกิดความคับข้องใจในการทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่ตนเองไม่มีความถนัด

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “กศน. เนียไม่ได้สอนหนังสือแบบในโรงเรียน เพราะมันไม่ต้องการครูวิจัยเอก แต่ครูหลายคนที่ไม่เข้าใจก็จะคิดว่าทำไมไม่เอาวุฒิเอกเฉพาะวิชามาสอนเพราะฉันสอนภาษาอังกฤษไม่ได้ทำไมฉันต้องสอนภาษาอังกฤษ ฉันไม่ใช่ครูคณิตศาสตร์ ฉันไม่ได้จบคณิตศาสตร์ทำไมต้องสอนคณิตศาสตร์ แต่จริงๆ แล้วหน้าที่การจัดการเรียนการสอนของครูในระบบนี้ก็คือการจัดการระบบการเรียนรู้อันหนึ่ง”

1.3 ด้านการประกอบอาชีพ

ผู้เรียนคาดหวังว่าครูจะสอนเรื่องอาชีพที่ทำให้สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น: เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนด้านการประกอบอาชีพ นักศึกษามีความมุ่งหวังว่าครูจะสอนเรื่องการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ ซึ่งถือเป็นความเข้าใจผิด เนื่องจากในตัวหลักสูตรเน้นการให้ความรู้เรื่องของโอกาสการประกอบอาชีพ ช่องทางการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพมากกว่าการสร้างอาชีพ ทำให้ในบางครั้งครูอาจไม่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตามความมุ่งหวังของนักศึกษา

ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “เค้าก็ต้องสอนตามหลักสูตรอะนะ เรื่องหลักสูตรการประกอบอาชีพเนี่ยก็ไม่ได้เน้นเรื่องที่จะให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพได้ เพราะว่ารายวิชาก็ไม่ได้เยอะ เราไม่ได้สอนทักษะอาชีพให้เค้า แต่เป็นเรื่องของการให้องค์ความรู้มากกว่า แต่ไม่ใช่ว่าเรียนสาระนี้แล้วสามารถประกอบอาชีพได้”

1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

ครู กศน. ค่อนข้างมีปัญหาหน่อย : เนื่องจากเป็นเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับผู้เรียน และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับ ใช้ครูสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดี มีความหลายหลายของวิธีการจัดการเรียนรู้ เช่น เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา เรียนรู้จากสื่อ เป็นต้น

1.5 การพัฒนาสังคม

ขาดข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชน: โดยพบว่าครู กศน. ส่วนใหญ่ ออกแบบกิจกรรมโดยขาดการคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เนื่องจากก่อนการออกแบบไม่ได้ลงสำรวจภายในชุมชน ทำให้ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพประชากรภายในชุมชน

เศรษฐกิจภายในชุมชนหรือวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ ที่มีสภาพปัญหาและความต้องการภายในชุมชนที่แตกต่างกันตามแต่ละบริบท ซึ่งไม่ชัดเจนเหมือนบริบท กศน. ตามชายแดนหรือบนดอยที่มีปัญหาชัดเจน นอกจากนี้ครู กศน. ที่ลงทำกับชุมชนจำเป็นต้องอธิบายถึงกิจกรรมต่างๆ ได้นำกิจกรรมที่ออกแบบไว้ไปทำกับชุมชนนี้เพราะเหตุใด ควรมีข้อมูลสนับสนุนที่น่าเชื่อถือได้

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “แล้วที่สำคัญขอให้มีประโยคอย่าเอาปลาให้ทำต้องสอนวิธีจับปลา แล้วเดี๋ยวนี้มีคำพูดเติมมาอีกนะ คุณถามฉันหรือยังว่าฉันกินปลาหรือเปล่า นี่ก็คือครู กศน. ไม่ได้มีหน้าที่เอาปลาไปให้ ไม่ได้มีหน้าที่สอนวิธีการจับปลาอย่างเดียว ครู กศน. ต้องถามเค้าก่อนว่าอยากได้อะไร คุณกินปลาหรือเปล่า หรือคุณอยากกินอย่างอื่น คุณกินมังสวิรัต คุณจะไปจับปลาทำไม เพราะฉันเดี๋ยวนี้ท่านเลขาฯ ปัจจุบันต้องบอกว่าครูทำอะไร วางแผนต้องเข้าไปสู่ชุมชน ทำแผนชุมชน แปลว่าเข้าสู่ชุมชนเพื่อที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ เข้าไปดูว่าคนในชุมชนมีกี่คน ใครบ้าง เค้ามีอาชีพอะไร ช่องว่างอยู่ตรงไหน มีผู้สูงอายุเยอะ เด็กมีเท่าไร ้วยแรงงานมีวุฒิไม่ถึง ม.3 เยอะ เอาใจดี มันเป็นเรื่องของประชากร เรื่องของเศรษฐกิจ เรื่องของวัฒนธรรม สิ่งที่ผมพยายามบอกก็คือครู กศน. ที่ทำในชุมชนครูต้องตอบได้ว่าเพราะอะไร ทำไมต้องไปสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานให้คนกลุ่มนี้ เพราะใคร คุณต้องอธิบายได้ ไม่ใช่บอกว่าเค้าอยากเรียนหนูเลยสอน แต่ว่ามันต้องบอกได้ว่ามันอิงแอบกับชุมชนเค้าอย่างไร ต้องคิดมากขึ้นในทุกวันนี้”

2. ทักษะ

2.1 การจัดการเรียนรู้

มีความสับสนในบทบาทหน้าที่: ครู กศน. ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีความสับสนในบทบาทหน้าที่ ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ วางแผนการเรียนด้วยตนเองแก่นักศึกษา การประสานกับนักศึกษา ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับการทำบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ทำให้เกิดความสับสนต่อบทบาทและไม่มีความรู้มากพอในเรื่องการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูรู้สึกคับข้องใจในการปฏิบัติหน้าที่

ดร.วีระกุล อรัณยะนาค (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ครูต้องรู้จักวิธีการทำแผนการเรียนรู้ ครูไม่ใช่ teacher แต่ว่าต้องเป็น facilitator ครูต้องเป็นคนวางแผนให้ เรียนรู้ด้วยตัวเอง หาหนังสือให้อ่าน แนะนำโรงเรียนให้ ปัญหาคือครูไม่เข้าใจประเด็น ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ตรงนี้ จึงรู้สึกคับข้องใจที่ทำงานตรงนี้นะแหละ เมื่อไม่รู้บทบาทตรงนี้ หนึ่งไม่รู้บทบาท สองไม่มีความรู้เรื่องนี้ เวลาเค้าให้อบรมก็ไม่ตั้งใจฟัง ให้อ่านหนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ครูก็ไม่อ่านแล้วก็ไม่

ประสบการณ์ว่าเอี้ยเค้าจะวางแผนการเรียนรู้อย่างไร จะติดกับเด็กอย่างไร พอร์ทพอร์ไอ้เด็กเป็นอย่างไร ก็ไม่รู้ ตรงนี้ความเข้าใจไม่มี เมื่อไม่รู้จะทำยังไงก็ต้องหยิบหนังสือเอามาอ่าน เพราะนักศึกษาถามก็ตอบไม่ได้ นี่คือความคับข้องใจ”

ครู กศน. ส่วนใหญ่ไม่ได้จบสายการศึกษา: เนื่องจากการเปิดรับสมัครบุคลากรเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ครู กศน. มีความหลากหลายและเปิดกว้าง ทำให้มีครู กศน. ส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษามาตรงสายในด้านการศึกษาก็ทำให้ไม่มีพื้นฐานทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้

นางสาวสุดใจ บุตรอากาศ (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ถึงบอกว่าให้รู้มากเท่าไรแต่ไม่ไปปฏิบัติให้มันตรงเนี่ยกับที่เราให้ความรู้ไปเนี่ยก็ยาก โดยเฉพาะครูที่ไม่มีพื้นฐานเรื่องของวิชาชีพครูเนี่ย ภาษาที่เป็นภาษาครู กับภาษาที่อื่นที่เค้าใช้กันไม่เหมือนกัน มันจะไม่อินเนอะ”

กระบวนการเรียนรู้ไม่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน: ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาปฏิเสธและไม่มาเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงในเรื่องการออกแบบกิจกรรม ครูยังขาดทักษะการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน แม้ว่าหลักสูตร การประเมินผลจะเอื้อต่อการที่ครูจะสร้างกิจกรรมได้อย่างหลากหลายแต่จะพบว่าครูยังขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนอยู่

ดร.จรัสศรี หัวใจ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะจัดกระบวนการที่ให้มันตอบสนองผู้เรียนรายบุคคลหรือรายกลุ่มอะไรอย่างเนี่ยเนอะ คุณครูต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลและสามารถแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคนได้ ครูสามารถใช้วิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ แต่ด้วยข้อจำกัด 1) เรื่องของครูเองคือเรื่องของความสามารถอะเนอะ 2) ตัวผู้เรียนด้วย ที่มันมีปัญหาอยู่ว่า เค้าไม่ค่อยตระหนักกับการรับผิดชอบตัวเองอะในการที่จะมาเรียนรู้ตามกระบวนการที่เราออกแบบไว้อะ มันเป็น 2 ทางทั้งครูด้วยทั้งผู้เรียนด้วยครูจัดกระบวนการไม่ถูกใจ ไม่สอดคล้องกับเค้า เค้ามาครั้งสองครั้งเค้าก็ไม่มา”

ครู กศน. ขาดประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตร: เนื่องจากครูขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพราะไม่จบวุฒิทางการศึกษา ทำให้ครูไม่มีทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของแต่ละสาระการเรียนรู้และสอดคล้องกับผู้เรียน รวมถึงครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์ของแต่ละเนื้อหาวิชา

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

ขาดทักษะการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล: ครู กศน. ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการ เนื้อหาในแต่ละรายวิชาเป็นรายบุคคล ขาดการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการให้มีความรู้ ในเนื้อหาวิชาได้ ส่งผลทำให้ผู้เรียนยังไม่บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง และไม่ตรงตามจุดประสงค์ของแต่ละเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะในสาระความรู้พื้นฐาน สาระทักษะการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน และยังไม่เป็นไปตามกรอบที่สำนักงาน กศน. กำหนดกรอบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สถานศึกษาดำเนินงานในภาพรวม

2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน

ผู้เรียนมาลงเรียนไม่ครบกับจำนวนที่ลงทะเบียนไว้: เนื่องจากครู กศน. ต้องพบปัญหาว่าไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าในแต่ละคาบจะมีผู้เรียนมาลงเรียนตามกำหนดได้หรือไม่ การออกแบบกิจกรรมจึงต้องอาศัยทักษะเรื่องการบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากสภาพปัญหาทำให้ไม่สามารถเก็บสถิติปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในบริบทของ กศน. เพราะผู้เรียนมาเรียนไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่สามารถสรุปได้อย่างมีนัยยะว่าเด็กมีปัญหา ทำให้การจัดการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมไม่มีความสม่ำเสมอ

ดร.จรัสศรี หัวใจ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ถ้าครูออกแบบไม่ดีในเรื่องการบริหารการเรียนอะเนอะ อย่างเช่นเค้ามา 3 คน 5 คน ทั้งๆ ที่ลงทะเบียน 10 คนเนี่ยทำให้ไม่สามารถออกแบบกิจกรรมกลุ่มได้เพราะไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมากี่คนในแต่ละคาบเรื่องนี้ก็ต้องเห็นใจครูที่ว่าแหละเนอะว่าครูเค้าสามารถทำได้ยาก”

ครู กศน. ต้องสอนหลายวิชาและหลายกลุ่มเป้าหมาย: เนื่องจากครู กศน. ต้องสอนหลายวิชาและหลายระดับคละกันไป ทำให้มีกลุ่มผู้เรียนมีความหลากหลาย นอกจากนี้แต่ละกลุ่มยังมีความหลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะการบริหารจัดการในชั้นเรียนให้ตอบสนองในทุกๆ กลุ่มทุกๆ รายวิชา จึงอาจทำให้ครูต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างมาก

ดร.วีระกุล อรัณยธนา (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “อาจมีประเด็นปัญหาในเรื่องของการสอนคละระดับชั้น ประถม ม.ช. หลากหลายต้น ม.ปลาย และการสอนหลากหลายวิ. กลุ่มเป้าหมายทำให้การจัดตารางการจัดการเรียนรู้เป็นไปได้ยาก”

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ งานวิจัย

ขาดทักษะการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง: ครู กศน. ขาดทักษะในเรื่องการเชื่อมโยงต่อสถานการณ์ที่จำเป็น แล้วนำมาปรับใช้ต่อกระบวนการเรียนการสอน ทำให้เนื้อหาขาดความทันสมัย ไม่เป็นไปตามสถานการณ์ยุคปัจจุบัน รวมถึงการประยุกต์ใช้สถานการณ์ตามความเป็นจริงเหล่านี้ยังไม่มี ความกลมกลืนกับกระบวนการเรียนการสอน และยังเห็นว่าครู กศน. ยังขาดองค์ความรู้ วิธีการ รวมถึงด้วยภาระงานหลากหลายหน้าที่ทำให้ไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

ดร.วีระกุล อรัณยธาดา (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ครูขาดอะไรครูเนียขาดทักษะในการที่จะวิเคราะห์เชื่อมโยงในสถานการณ์ที่จำเป็น นำมาปรับใช้กับการเรียนการสอนตามหลักสูตร อย่างเช่น วันนี้บ้านเมืองเราพูดถึงเรื่องความปรองดอง ครูเนียต้องเอาทักษะด้านความปรองดองมาช่วยในเรื่องการเรียนการสอนจากการเรียนรู้เนียทำอย่างไร ตรงนี้ยังไม่แนบเนียนนะ ด้านทักษะครูขาดอะไรครูเนียขาดทักษะในการที่จะวิเคราะห์เชื่อมโยงในสถานการณ์ที่จำเป็น นำมาปรับใช้กับการเรียนการสอนตามหลักสูตร อย่างเช่น วันนี้บ้านเมืองเราพูดถึงเรื่องความปรองดอง ครูเนียต้องเอาทักษะด้านความปรองดองมาช่วยในเรื่องการเรียนการสอนจากการเรียนรู้เนียทำอย่างไร ตรงนี้ยังไม่แนบเนียนนะ”

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

มีปัญหาด้านทักษะการสร้างความร่วมมือกับชุมชนน้อย: เนื่องจากครูทำงานในชุมชนร่วมกับเครือข่าย หน่วยงาน และประชาชนชุมชน สามารถการสร้างความร่วมมือกับชุมชนได้ดี ดังจะเห็นได้จากการแต่งกายของครูไม่ต่างกับคนในพื้นที่ ทำให้กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน เข้าถึงนักศึกษาได้ง่าย ไม่แปลกแยก

ขาดประสบการณ์การเข้าชุมชน: ในช่วงการทำงานแรกๆ จะเห็นว่าครูยังไม่ทราบว่าจะเข้าสู่ชุมชนอย่างไร ไม่ทราบวิธีการพบปะกับชาวบ้าน ซึ่งอาจทำให้รู้สึกคับข้องใจ ไม่เข้าใจวิธีการปฏิบัติงาน

ดร.ชัยยศ อิมสุวรรณ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “วันแรกที่ครูก้าวเข้ามา มาใหม่ๆ เค้าจะอาย ไม่กล้าเข้าไปทำอะไร ครูเหล่านี้ก็ไม่เคยเข้าไปในชุมชนก็ไม่ว่าจะเข้าไปในชุมชนอย่างไร ไม่รู้ว่าจะต้องเข้าหาผู้นำชุมชนที่ไหน พบปะชาวบ้านอย่างไร พูดคุยกับชาวบ้านอย่างไร เมื่อไม่เคยทำก็จะมี ความคับข้องใจคือไม่รู้ ไม่เข้าใจ”

3. ทักษะคติ

ความมั่นคงในองค์กร: ครูส่วนใหญ่จะเห็นว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการมีตำแหน่งราชการ มีความมั่นคงมากกว่าจึงมีแนวคิดว่าจะขอย้ายไปอยู่ในระบบมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีบางส่วนที่เลือกมาเป็นครู กศน. เพราะยังไม่ได้งานที่อื่น หรือทำเพื่อรอเวลาย้ายไปสู่หน่วยงานอื่นต่อไป

ดร.วีระกุล อรัณยธาดา (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ทัศนคติของครูจะ มองเห็นว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความมั่นคงกว่า อันนี้คือตัวครูนะ องค์กรมั่นคงกว่า นี่เชิงทัศนคติที่ อาจทำให้ครูอ่อนแอลง แล้วถ้าเค้าไม่ได้เป็นข้าราชการเค้ารู้สึกว่าจะเค้าด้อยเพราะเค้ายังไม่ได้เป็น ข้าราชการ ครูต้องการความมั่นคง ทุกคนอยากเป็นข้าราชการ ผมก็ไม่รู้จะทำยังไงปลุกจิตวิญญาณ ของคนเหล่านี้ขึ้นมา คนที่จะมาเป็นครู กศน. ต้องมีวิธีคิดอีกแบบหนึ่ง ไม่ใช่คิดว่าตงงานแล้วมาเป็นครู กศน.”

ขาดความมั่นใจต่อการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับปรัชญา กศน. : ด้วยบริบทของการศึกษาใน ลักษณะนี้มีความแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในระบบ ทำให้ ครู กศน.ขาดความมั่นใจในการ จัดการเรียนการสอนให้ตรงกับปรัชญาของ กศน. เนื่องจากขาดองค์ความรู้ ขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร โดยเฉพาะสาระความรู้พื้นฐาน สาระทักษะการเรียนรู้ และรายวิชาเลือก ที่ครู กศน. ต้องสอนทุกรายวิชา และทุกระดับชั้น

4. คุณลักษณะ

ขาดอุดมการณ์การเป็นครู กศน.: เนื่องจากการสมัครมาเป็นครู กศน. ต้องอาศัยอุดมการณ์ ครู ที่รักการช่วยเหลือ ต้องการสอนคนด้อยโอกาส แต่ยังมีครูอีกส่วนหนึ่งที่มาเป็นครู กศน. เพียง เพราะยังไม่ม้งานทำ อยากทำงานที่แตกต่างไม่จำเจ แต่กลับขาดอุดมการณ์ความเป็นครู

นางสาวสุจิตใจ บุตรอากาศ (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “คนที่มาเป็นครูก็ต้องจบ ปริญญาตรีแล้วอยากมาเป็นครู กศน. แล้วแบ่ง 2 อย่างใหญ่ๆ คือ ไม่ม้งานทำ อยากมาทำงานอะไรที่ มันแปลกๆ ไม่จำเจ กับ คนอีกกลุ่มหนึ่งคืออยากกินอุดมการณ์ครู ก็อยากมาเป็นครู แบบที่สอนคนด้อย โอกาส มันก็มี 2 กลุ่มแบบนี้”

ไม่เปิดโอกาสให้กับนักศึกษา: ดังจะเห็นได้จากครูบางคนไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้สื่อสารหรือ บอกความต้องการ และมีทัศนคติว่าไม่คุ้มค่า เป็นการเสียเวลาหากต้องสอบถามความต้องการกับ ผู้เรียน จึงเลือกที่จะบอกหรือสร้างกิจกรรมที่ครูเห็นว่ามีความเหมาะสม

ดร.จรัสศรี หัวใจ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “อย่างครูบางคนมักจะใจร้อน คิด ให้แล้วอะไม่ต้องคิดเอง อะทำตามนี้เลย เด็กก็ว่าเอาดีเหมือนกัน แต่ถ้าครูที่ดีต้องเปิดโอกาสให้เด็ก ครู

บางคนไม่ค่อยเชื่อว่าทำแล้วจะได้หรือจะเสีย เสียชะมากกว่ามันงี้ เค้าเลยไม่ยอมทำ แต่ครูบางคนเค้าใจปล้ำครูที่อุดมการณ์จริงๆ เค้าจะคุยกับนักศึกษาเสมอ นักศึกษาก็จะเปิดใจ”

มีความสับสนต่อการแสดงบทบาทครู: เนื่องจากบริบทของ กศน. มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องอาศัยอุดมการณ์ความเป็นครูที่รักการช่วยเหลือ ใส่ใจลูกศิษย์ ชอบทำงานไม่จำเจ รักความตื่นเต้น และหลายหลาย มีความยืดหยุ่นสูง เน้นการอุทิศตัว โดยเฉพาะครูจำเป็นต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่เสมอ ต้องไม่สับสนว่าตนเองมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน ไม่ควรแสดงบทบาททับซ้อนกับอาชีพอื่น

ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “เรื่องครูอะเรื่องซับซ้อน ผมว่าครู กศน. ตามความเห็นผมนะ คุณต้องมีใจ อยากจะช่วยคน อยากจะทำงานที่มันตื่นเต้น หลากหลาย เมื่อเข้ามาแล้วคุณควรจะได้รับเกียรติเพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมองค์กร คุณจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะครูจะต้องฉลาดในการจัดการเรียนการสอน จัดแผนการเรียนเป็น อุทิศตัว ถ้าครู กศน. ไม่อุทิศตัวก็ไม่มีใครทำได้ ตลอดบ้านนี้เมืองนี้นะ และที่สำคัญครู กศน. จะต้องตระหนักว่าตัวเป็นครูมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน ไม่ใช่แค่ส่งคนส่งกระดาษ ไม่ใช่แค่พัฒนาชุมชน ไม่ใช่แค่ส่งเสริมการเกษตร มันยากมากนะ จุดยืนของคนเป็นนักการศึกษาของคุณครูได้อย่างไร สร้างกระบวนการเรียนรู้ คุณไปสอนให้เค้าไปมีอาชีพทำ คุณก็เป็นนักส่งเสริมทางอาชีพ คุณเป็นครูคุณจะไปทำอะไรด้านอาชีพ เค้าต้องตระหนัก บางคนไปทำงานชุมชน ไปตะลอนๆ ในชุมชน คือทำกับชุมชนก็ดีนะแต่คุณต้องไปจัดการเรียนรู้ในกระบวนการชุมชนนะ ทำอย่างไรในชุมชนเค้าถึงจะไปจัดการขยะในชุมชนเค้าได้ คุณจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนเค้าเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะได้อย่างไร ไม่ใช่คุณไปพาชาวบ้านเค้ากำจัดขยะ มันต่างกันนิดเดียว”

ด้านความต้องการ

1. องค์ความรู้

1.1 ด้านทักษะการเรียนรู้

ต้องการการอบรมที่ตรงกับบริบทของครู กศน.: เนื่องจากการอบรมส่วนใหญ่มักทำจากส่วนกลางที่อบรมครูเป็นจำนวนหลายพันคน แต่จะพบว่าการอบรมครู กศน. นั้นมีความแตกต่างทั้งสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามบริบททำให้เนื้อหาของการอบรมยังเป็นภาพรวม บางครั้งนำมาประยุกต์ใช้จริงได้ลำบาก

นางสาวสุดีใจ บุตรอากาศ (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “เนื้อหาที่ครู กศน. เข้าไปรับการอบรมเนี่ยมันไม่ส่งผลต่อเรื่องของการเรียนการสอน เอาไปออกแบบหลักสูตรพัฒนากันไม่ได้ ก็เห็นอบรมที่เป็นพันคนสองพันคนแล้วเดินให้ว่อนไปตามฐานอะไรต่างๆ เนี่ย มันพอมั้ย แล้วครูจะนำไอ้องค์ความรู้ไหนไปพัฒนาแก้ปัญหาการเรียนการสอนเลย สน.คิดว่ากระบวนการพัฒนาครูที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันก็ยังไม่ตรง”

1.2 ความรู้พื้นฐาน

ต้องการพัฒนาความรู้ในรายวิชาพื้นฐานและต้องการสื่อสำหรับการสอน: ครู กศน. มีความต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่จบวุฒิการศึกษาที่ตรงกับสาขาความรู้พื้นฐานและเนื้อหาที่มีความยากที่จะเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้ รวมถึงต้องการสื่อที่สามารถหยิบนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ทันที

1.3 ด้านการประกอบอาชีพ

ต้องการการพัฒนาความรู้ด้านอาชีพต่างๆ: ครู กศน. ต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการตลาด เทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบอาชีพ การเตรียมความพร้อมต่ออาชีพในการเข้าสู่เศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

ต้องการการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการจัดการเรียนรู้: ครู กศน. ควรมีความรู้และทักษะในการเชื่อมโยง บูรณาการโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้การจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ของหลักสูตร

1.5 การพัฒนาสังคม

ต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการผลักดันสังคม: เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยได้เปิดรับการเข้าร่วมในเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงประเทศต้องการเพิ่มการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นครู กศน. ยังต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับ อาเซียนกับการพัฒนาอาชีพ จุดเด่นของประเทศไทยในการผลักดันเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ศักยภาพประเทศไทยกับการพัฒนาอาชีพ และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่เศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

2. ทักษะ

2.1 การจัดการเรียนรู้

ต้องการทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: ครู กศน. จำเป็นต้องมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 8 ขั้นตอน ตามตัวบ่งชี้ที่ 6.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 8 ข้อ ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้ และทักษะ กระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์
2. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน
3. การออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
4. การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
5. รวม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีการจัดเตรียม และใช้สื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรมมาประยุกต์ในการเรียนรู้
6. การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งการวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเอง และนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง
7. การวิเคราะห์ผลการประเมินและนำมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนรู้
8. ข้อมูลประกอบการพิจารณาการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 การบริหารจัดการผู้เรียน

ต้องการทักษะการวัดผลประเมินของผู้เรียน: ครู กศน. ต้องการมีทักษะด้านการวัดผลประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน และการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ งานวิจัย

ต้องการการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียน: ครู กศน. ควรมีทักษะ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยในชั้นเรียน งานวิจัยอย่างง่าย

2.4 ทักษะการเข้าสังคม

ต้องการพัฒนาทักษะการเข้าสังคม: เนื่องจากครู กศน. ต้องเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน ในบางครั้งครูมักแต่งกายเพื่อให้เข้ากับชุมชน สามารถเข้าถึงชาวบ้านและนักศึกษาได้ง่าย แต่จะพบว่า ด้วยบทบาทของความเป็นครูจำเป็นต้องมีความน่าเชื่อถือ มีบุคลิกของนักวิชาการเช่นกัน ดังนั้นครู กศน. จึงควรได้รับการพัฒนาด้านทักษะการเข้าสังคมเช่นกัน

ดร.วีระกุล อรรถยะนาถ (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ปัญหาของครูเนี่ย เราต้องเทรนดิวีธีการให้อยู่ในสังคมอื่นด้วย ต้องมีการชี้แนะชี้แนะบ้าง เช่น ทางราชการบังคับให้แต่งกายสีาก็ต้องกำชับให้เรียบร้อยนะ อย่างแต่งพินามาเนะ ผู้หญิงปล่อยผมยาวสวยแล้วเซลฟี่ไม่ได้นะ ไม่เหมาะ ถ้าครูในระบบเค้าอาจไม่ต้องบอกก็ได้แต่ครู กศน. ก็ต้องชี้แนวทางเค้าบ้าง แต่เค้าก็ทำได้แต่ก็ต้องดูเค้าหน่อย”

2.5 ทักษะการบริหารจัดการชีวิต

ต้องการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการเวลา: เนื่องจากครู กศน. มีภารกิจที่หลากหลาย บางครั้งต้องทำงานในวันเสาร์-อาทิตย์ ทำให้ต้องอาศัยทักษะการบริหารจัดการเวลาเป็นอย่างมาก

ดร.ชัยยศ อิมสุวรรณ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “ถ้าครูจัดสัดส่วนไม่เป็นวางแผนชีวิตไม่ได้ เค้าก็มีปัญหา แต่ถ้าเค้าวางแผนชีวิตเค้าได้ เค้ารู้ว่าเค้าต้องทำอะไร จัดเวลาชีวิตเค้าได้ใน 1 สัปดาห์เค้าจะทำอะไรก็ไม่เป็นปัญหา ส่วนใหญ่เป็นในกลุ่มคนที่เพิ่งทำงานแต่คนที่เคยทำงานแล้วปัญหาเหล่านี้ก็เบาไป นี่เป็นเรื่องของความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่”

3. ทศนคติ

ต้องการขวัญกำลังใจในการทำงาน: ครู กศน. มีหลายบทบาทหน้าที่ ต้องอาศัยการบริหารจัดการ และทักษะหลายหลายด้าน บางครั้งครูต้องเจอปัญหาที่ไม่ได้คาดการณ์มาก่อน อาจทำให้รู้สึกท้อแท้ หหมดกำลังใจ ดังนั้นครู กศน. จึงต้องการการสนับสนุนขวัญกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการแสดงความเป็นผู้นำ การรับผิดชอบแทนลูกน้อง หรือแม้แต่การให้รางวัลตอบแทน แม้เป็นสิ่งเล็กน้อยแต่สามารถเพิ่มพลังให้กับผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “คนทำงานหนักต้องได้รับความเห็นใจ ถ้าเพื่อผู้บริหารรู้จักการให้กำลังใจเค้า เล็กๆ น้อยๆ อะไรหน่อยก็จะผูกใจไว้ได้ หลาย

เรื่องมีปัญหาเป็นนายเค้าก็ต้องรับปัญหาออกหน้าแทน อย่างนี้ แต่ว่าไม่ใช่ว่ามีปัญหาครูก็รับผิดชอบไป ผอ. ไม่รับผิดชอบใช้ไม่ได้ ผมว่าไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นประเด็นใหญ่อยู่ที่เรื่องกำลังใจนะ อย่าลืมนะครูเค้า ทำงานหนักงี้ ตั้งแต่เช้ามีดยันค่ำไม่มีวันเสาร์-อาทิตย์ แล้วต้องการอะไรละ ถ้าเรารับตรงนี้ได้เราก็ต้องลาออก แต่ที่เค้าอยู่ได้เพราะอะไร มองตากลูกศิษย์เค้าอยากได้ เค้าอยากอะไรเราอยากช่วยเค้า ก็เหมือนกับคนกลางที่คอยให้กำลังใจหรือเสื่อผ้าเก่าแล้วเดี๋ยวซื้อให้ เอ้าไปกินข้าวกัน ผมว่าแค่นี้มันก็มีค่ามากกว่าให้เป็นเงิน เท่าที่ผมสัมผัสนะ”

ต้องการการปรับทัศนคติก่อนการปฏิบัติงานจริง: โดยเฉพาะครู กศน. ที่เพิ่งทำงานในครั้งแรกต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก ดังนั้นก่อนการปฏิบัติงานจริงควรมีการปรับทัศนคติและฝึกประสบการณ์ก่อน โดยเห็นว่าควรมีการฝึกประสบการณ์อย่างน้อย 15 วันเพื่อใช้ในการปรับตัว

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “บางที่เค้าผู้บริหารบอกว่าไฟลนกันแล้วมันลุยเลยไม่ต้องฝึกทำแล้ว ลงสนามเลย บรรจุมารวันแรกปล่อยลงสนามเลยแต่มันควรจะมีระบบว่าไม่ปล่อยลงสนามก่อน ต้องปรับต้องฝึกกันก่อน ใน 15 วันอาจจะให้เค้าทดลองสอนก็ได้ ผมเนี่ยเคยทดลองสอน ขนาดเรียนครูมานะ สัมผัสนักศึกษามานะ จะสอนก็ต้องทดลองสอน สอนกับชาวบ้านนี้แหละ จะได้ว่ารู้งานเป็นไง”

ต้องการสร้างเสริมทัศนคติที่ดีต่อความเป็นครู: เนื่องจากครูเป็นวิชาชีพที่ต้องการทั้งการพัฒนาตนเอง และทักษะการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ดังนั้นก่อนที่จะเข้าทำงาน ครู กศน. ควรได้รับการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูก่อน

4. คุณลักษณะ

ต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของครูตามตัวบ่งชี้การสอนของครู ได้แก่

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกหัด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มสังเกตส่วนดีและส่วนด้อยของผู้เรียน
7. ครูใช้สื่อการสอนที่ฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์จากชีวิตจริง

9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายทและวินัยผู้เรียน

10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ด้านแนวทางการพัฒนาเพิ่มเติม

1. องค์ความรู้

1.1 ด้านทักษะการเรียนรู้

พัฒนาองค์ความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย: พัฒนาองค์ความรู้ของครูโดยใช้รูปแบบการพัฒนาที่หลากหลาย เช่น เรียนทางไกล อบรม ประชุมวิชาการ สอนงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ซึ่งตามตัวบ่งชี้ 6.1 ครูได้รับการพัฒนาไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อปี ในเรื่องขององค์ความรู้ ด้านวิชาการการจัดการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสครูขอคำปรึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงผลงานครู เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ หรือพัฒนาครูให้จัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน

1.2 ด้านความรู้พื้นฐาน

ให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอ: ใช้การนิเทศการศึกษาโดยการสอนงาน สังเกตการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำเสนอผลงานพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่ยาก หรือพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้เลย ตามมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2. ด้านทักษะ

2.1 การพัฒนาผู้เรียน

พัฒนาทักษะครูในด้านการประเมินผล: พัฒนาครูในการวัดผลประเมินผล และวิจัยชั้นเรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3. ทักษะ

ควรได้รับการปรับทัศนคติ: เนื่องจาก กศน. เป็นการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ มีระบบวัฒนธรรมที่แตกต่างจากการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบ ครูที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ตรงนี้ควรได้รับการปรับทัศนคติ อบรมเพื่อให้เข้าใจต่อบริบทของ กศน. ประสิทธิภาพสำคัญของ กศน. รวมถึงต้องได้รับการอบรมจากวิทยากรที่มีความเก่ง ชำนาญ ซึ่งในการดำเนินการเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณจากส่วนกลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการวิจัยกับครู และสามารถพัฒนาครูได้ตรงตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “ผมค่อนข้างกังวลว่าเวลาครูจะเข้ามามันต้องมีเทรนด์ก่อนจะส่งออกไป ซึ่ง กศน. ขาดตรงนี้ เพื่อที่จะให้ปรับทัศนคติ ปรับวิธีคิด ให้เข้าใจระบบวัฒนธรรม ไลน์ปัญหาที่ผมมองคือขาดตรงนี้ กศน. แต่ละแห่ง บางปี กศน. ใหญ่ก็มาทำที่ ปีนี้ 2,000-3,000 คน แต่มันไม่ได้ผลเรื่องงบประมาณที่จัดสรรลงไปบางที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่ตรงกับบทบาทที่เค้าควรจะทำ R&D เรื่องพัฒนาครูก็เลยหลุดไป”

ใช้วิธีการ Empowerment : เนื่องจากครู กศน. มีความหลากหลาย ดังนั้นครูควรได้รับเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องปรับทัศนคติที่มีต่อครูโดยยึดหลักว่าคุณครูมีความรู้ทุกคน มีความตั้งใจในการทำงานทุกคน แล้วดึงเอาศักยภาพเหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ของครู กศน. มาสร้างเป็นวัฒนธรรมองค์กรให้กล้าคิด กล้าแสดงออก รับผิดชอบต่องาน โดยผู้ที่มีผิดชอบไม่ควรเป็นคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องช่วยกันสร้างวัฒนธรรมเหล่านี้ขึ้นมา โดยเฉพาะผู้บริหาร ที่มีการถ่ายทอดกระบวนการทำงานที่ดีให้กับลูกน้อง รวมถึงคุณครูอาวุโสทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแล และถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับรุ่นน้อง ทั้งที่เป็นทางการและการแสดงให้เป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ของ กศน. ที่มีครูผู้สอนที่มาจากหลากหลายศาสตร์ ซึ่งแต่ละศาสตร์จะมีวิธีการถ่ายทอดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ดีที่จะบูรณาการหลากหลายศาสตร์มาเป็นวัฒนธรรมหลักของ กศน.

ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ไม่ใช่แค่ไปนั่งอบรมหลักสูตรสั้น ๆ การที่จะทำให้ปัญหาของครูได้รับการดูแลอย่างเป็นระบบคือการเราต้องสร้างอุดมการณ์ให้กับครู ดึงเอาสิ่งที่เค้ามีในตัวตนขึ้นมาเป็นอาวุธสำหรับตัวเค้าเองโดยการทำ Empowerment เลยอยากจะกล่าวเรียนว่าการทำในครู กศน. ต้องทำเวลาต่อเนื่อง ยาวนาน ทำให้ชินจนเป็นวัฒนธรรม ถ้าอบรมก็ได้แค่สั้นๆ เท่านั้นไม่ถึงแก่นของการที่จะแก้ปัญหา การเทรนด์ครูเนียเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารทุกระดับ ถ้าอยู่ที่อำเภอ ผอ. กศน อำเภอเนียเป็นหน้าที่วิธีเทรนด์อาจจะไม่ได้อบรมนะ แต่สร้างวัฒนธรรมโดยตรง คุณครูที่อาวุโสกว่าก็ถ่ายทอดและสร้าง ได้ผลที่สุดคือการทำให้เห็น”

การพัฒนาควรเริ่มจากการเปลี่ยนมุมมองตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม : เนื่องจากบริบทเปลี่ยน ความคิดก็ต้องเปลี่ยนตาม ดังจะเห็นได้ว่ายุคปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารต่างๆ ในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและการจัดกิจกรรมในชุมชนได้เพิ่มขึ้น จึงควรมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มากช่วยเหลือในการทำงานของ ครู กศน. ดังนั้นจำเป็นอย่างมากที่ครู กศน. ต้องประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนมุมมองการปฏิบัติงาน เช่น การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน การส่งงานทางอีเมล การประชาสัมพันธ์ทางโซเชียล เป็นต้น ทำให้ครูต้องเรียนรู้และพัฒนาตลอดเวลา สนใจจะหาความรู้ใหม่ๆ

นางสาวสุดใจ บุตรอากาศ (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “สิ่งที่เราควรจะต้องดูอีกตัวคือการเปลี่ยนแปลงของบริบทครูควรได้รับการพัฒนาในการใช้สื่อ เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ถ้าเราไม่มองตัวนี้เราจะเดินทางเดียวทางเดิม เราจะขาด เพราะการเปลี่ยนแปลงคือโอกาส มันมีทัศนคติใหม่ๆ เราย่อมองว่าการพูดจาไป chat ไปเป็นเรื่องผิด แต่มองว่าเราจะทำอย่างไรให้ smooth อย่างเมื่อก่อนใครอบรมแล้วอ่านหนังสือด้วยถือว่าผิดแล้วนะ แต่สมัยนี้มันมีโทรศัพท์แล้วมันจำเป็นต้องรับ อย่างมองว่าเสียมันผิดคุณนั่ง chat อยู่ได้ เวลาคุณพูดถึงครูจะมองถึงเรื่องความสมบูรณ์ ระเบียบวินัย เราไม่ได้ปฏิเสธนะ แต่กับครูสมัยนี้ ยุคนี้ โอเคครูต้องมีระเบียบวินัย แต่มันไม่ใช่ระเบียบวินัยของครูระเบียบ อย่างมองว่าเป็นเรื่องไม่ดี เป็นความผิด แล้วการเทรนต์ครูผ่านทาง Line มันอาจจะทำไม่ได้เลย จริงๆ มันอาจจะทำได้ก็ได้การเรียนรู้ผ่าน facebook สนทนากัน มันจุดประกายได้หมด เทรนต์ครูได้หมด ให้มองว่ามันทำได้ทั้งหมดนะ”

4. คุณลักษณะ

ควรมีการพัฒนาครูตามตัวบ่งชี้ การสอนของครู

1. การพัฒนาครูเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะครูเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น การกำหนดนโยบายในการพัฒนาครูอย่างจริงจัง ของสำนักงาน กศน. กำหนดเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ หรือ การจบการศึกษาตามหลักสูตรของผู้เรียน เป็นเกณฑ์การประเมินครู ต้องกำหนดในระดับนโยบาย และกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของสำนักงาน กศน. จังหวัดและสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

2.การพัฒนาครู ต้องมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องที่เป็นต่อการจัดการเรียนรู้ และครูสามารถนำไปใช้ได้จริง

3.การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ให้ครูปฏิบัติ บางนโยบายไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน บริบทของครู ดังนั้น ควรพิจารณาความเป็นไปได้ ความสอดคล้องกับผู้เรียน และข้อจำกัดต่าง ๆ ก่อนกำหนดเป็นนโยบาย

4.ควรให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพื่อผู้บริหารสามารถให้ความช่วยเหลือแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ครูได้

5. สภาพแวดล้อม (เพิ่มเติม)

องค์กรแห่งการเรียนรู้: เนื่องจากครู กศน. ต้องการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นศูนย์ กศน. ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อให้ครูได้เป็นแบบอย่างให้กับลูกศิษย์

ดร.จรัสศรี หัวใจ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “อยากให้ลูกศิษย์เค้าเรียนรู้ครูก็ต้องเรียนรู้ ครูก็ต้องอ่านหนังสือ ขยัน เพราะนั่นสถานที่ที่ควรอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ต่อเนื่อง”

ผู้บริหารควรมีความเป็นมืออาชีพ: ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สอบถามถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของครู กศน. อย่างสม่ำเสมอ

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “แล้วที่สำคัญเค้าก็มีหลายอย่างผู้บริหารนะ หลายเกรดอะ ถ้าเกรดดีก็จะใส่ใจครูก็จะเก่ง แต่ถ้าผู้บริหารมือใหม่ที่เข้ามา ตัวเองก็ยังไม่ชำนาญ ครูก็จะแย่น้อย”

6 ทักษะการทำงาน (เพิ่มเติม)

ขาดการอบรมทักษะการทำงาน: ครู กศน. ขาดการอบรมทักษะการทำงาน เนื่องจากเมื่อได้รับตำแหน่งแล้วลงปฏิบัติเลย ทำให้ขาดการเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร ขาดประสบการณ์การลงชุมชน ไม่เข้าใจในหลักปรัชญาของการศึกษาในลักษณะนี้ ซึ่งอาจส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับหลักสูตรของรายวิชา

ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “จริงๆ แล้วเนี่ยเมื่อก่อนเราต้องมีการพัฒนาใหม่นี่ พอทำงานเค้าต้องเข้าใจหลักปรัชญา แล้วหลักการจัดการการศึกษา ของ กศน. แต่เดี๋ยวนี้นคนจบออกมาก็ไปทำงานเลย ฉะนั้นก็จะมีเรื่องของการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสอน หลักสูตร 51 อย่างเดียวเนี่ยเค้าทำทุกอย่างที่เป็นภารกิจของสถานศึกษา เพราะฉะนั้นไอ้เรื่องของการจะมาพัฒนาครูให้มีทักษะด้านต่างๆ ได้มันต้องดูตั้งแต่เริ่มต้นว่าเค้ามีในเรื่องของการจัดการศึกษานอกระบบ ตามอรรถยาศัยได้ จัดแล้วมันมีหลักปรัชญาว่าอย่างไร ไอ้หลักปรัชญามันตรงกับหลักสูตรและกิจกรรมของผู้เรียนยังไง เราถึงจะมาพูดถึงตัวหลักสูตร”

ข้อเสนอแนะ จุดเด่น จุดด้อย และวิธีการที่ใช้เพื่อแก้ปัญหา

จุดเด่น

เอกลักษณ์ของครู กศน. มีความหลากหลาย: ครู กศน. ร้อยละ 80 ไม่ได้จบปริญญาตรีทางด้านการศึกษามีเพียง 20% ที่จบมาโดยตรงทำให้มีความหลากหลายของวัฒนธรรมการถ่ายทอดความรู้ตามศาสตร์ที่แต่ละคนได้เรียนมา

ดร.วีระกุล อรัณยะนาค (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “เค้าจะมีวัฒนธรรมในการเรียนรู้มาอย่างไรเค้าก็จะเอาศาสตร์ที่เค้าได้เรียนมาใช้ อย่างนั้น ถ้าเค้าเรียนรัฐศาสตร์สอนเค้ามาอย่างไรเค้าก็จะเอาไปสอนนักศึกษาอย่างนั้น คือในแต่ละสาขาเค้าก็จะมีวัฒนธรรมการสอนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างง่ายๆ ะทหารก็สอนแบบทหาร ซึ่งมันเป็นจุดเด่นของศาสตร์ของเค้า สถานการณ์ตรงนั้นมันทำให้ชี้ให้เห็นอย่างหนึ่งว่า เราขาดคุณครูที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งมันเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาแบบผู้ใหญ่”

ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้ถือเป็นการถ่ายทอดศิลปะวิทยาการที่มีความหลากหลาย และเนื่องจากการใช้ชีวิตอยู่ทุกวันนี้ไม่ได้อาศัยศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งทำให้เป็นจุดเด่นของการศึกษาในลักษณะนี้

อัตลักษณ์ของครู กศน : รักการทำงานที่ช่วยคน ช่วยเหลือลูกศิษย์แล้วจะมีความสุข ชอบการทำงานหลากหลาย ตื่นเต้น สามารถประยุกต์สถานการณ์ต่างๆ มาจัดการเรียนการสอนเก่ง มีความเป็นครูที่พร้อมจะเข้าใจในลูกศิษย์เพราะ ผู้ที่มาเรียน กศน. มีจำนวนมากที่เป็นบุคคลที่พลาดหวังจากการศึกษาในระบบ หรือขาดโอกาสในด้านการศึกษา ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต้องการกำลังใจ ต้องการคนดูแลและเข้าใจในความผิดพลาดของตน ซึ่งครู กศน. มีจุดเด่นในด้านนี้คือเป็นคนเอาใจใส่ ลูกศิษย์ รักลูกศิษย์เหมือนญาติพี่น้อง ทำให้ครู กศน. เป็นบุคคลที่มีทักษะการทำงานกับคนสูง

ครู กศน. มีความฉลาดในการจัดการเรียนการสอน: ครู กศน. สามารถประยุกต์สิ่งรอบตัวมาเป็นกระบวนการสอนได้ดี โดยเฉพาะในด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนที่มักนำนักศึกษาไปเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน แล้วให้คะแนนกับนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งถือว่าการประยุกต์กิจกรรมต่างๆ ให้เข้ากับกระบวนการเรียนได้เป็นอย่างดี

ดร.วีระกุล อรัณยะนาค (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “นี่คือความเก่งของครู กศน. เพราะการที่ใครก็ตามทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ดูมีความหมายทั้งสิ้น การที่นักศึกษาไปทำงานที่วัดไปทำงานที่ชุมชน เค้าได้เรียนรู้เรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการพัฒนาดนในอีกมิติหนึ่ง มิติสังคม การกระทำเหล่านี้มีความหมายครูเค้าก็ให้คะแนน ซึ่งในโรงเรียนไม่ให้ เพราะงั้นครูเนี่ยต้องมองเห็น ผมใช้คำว่าครูเนี่ยต้องฉลาดในการจัดการเรียนรู้ คือต้องสมาร์ทอะ อันนั้นก็ดี อันนี้ก็ใช่ ก็ได้หมดเลยอะ เพราะงั้นครูใน กทม ต้องทำงานหนักกว่าข้างนอกนิดหนึ่งคือการทำงานที่ต้องทำกับชุมชน เอานักศึกษาไปทำงานกับชุมชน ตัวเองก็ต้องไปคลุกคลีกับชุมชน”

มีทักษะการอยู่ร่วมกับชุมชนสูง ครู กศน. มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การอยู่ร่วมกับคนอื่น ทำงานกับคนอื่นสูงทำให้มีการดูแลผู้เรียนที่มีความหลากหลายของวัย ฐานะ ได้เป็นอย่างดี

องค์กรเปิดกว้างต่อการจัดการเรียนการสอน กศน. เปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้ โดยทั้งระบบคือต้องจุดประกายให้ทุกคนรับผิดชอบตัวเอง ตระหนักแล้วทำตัวเอง เพราะว่าเราไม่กำหนดว่าต้องทำอะไร แต่เรามีเป้าหมายว่าควรจะต้องมีลักษณะอย่างไร

จุดด้อย

ครู กศน. ไม่มีพื้นฐานการทำวิจัย รวมถึงสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำวิจัย: เนื่องจากผู้เรียนมาเรียนไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่สามารถเก็บสถิติเพื่ออ้างอิงหรือการสร้างมุมมองของการวิจัยได้ นางสาวสุดใจ บุตรอากาศ (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “จุดด้อยคือการไม่มีพื้นฐานการวิจัย ซึ่งเราก็ออมรับว่ามีจุดด้อยมาโดยตลอดว่าการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพมันจะต้องเทคนิควิธีการที่มีความเฉพาะ แต่ด้วยอะไรหลายอย่างมันเลยทำให้ทำวิจัยไม่ได้”

ความไม่แน่นอนในการทำงาน: ไม่มีความแน่นอน ระบบการทำงานที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ทำงานตามสภาพที่เจอไม่มีรูปแบบที่แน่นอน

ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ที่เค้าว่าโหลดหมายความว่าต้องมาทำงาน 8 โมงครึ่ง 4 โมงครึ่งต้องออก งาน กศน. ไม่มีเวลา ไม่มีเสาร์-อาทิตย์ด้วย แล้วแต่หน้างาน เจอหน้างานก็ทำ เพราะงั้น จึงไม่แปลกที่บางคนจะอยู่แค่วันหรือ สองปีก็ลาออกไป เค้าวไม่เข้าใจและรับไม่ได้กับงานนี้ ถามว่าเป็นปัญหามั้ย อาจจะเป็นปัญหาสำหรับตัวครู แต่ปัญหาสำหรับองค์กรมั้ยก็ไม่เชิงเป็นปัญหาเพราะว่ามันออกไปบ่อยก็มีคนมาทดแทน นี่คือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในศูนย์ กศน.”

การทำงานมีหลายบทบาท: เนื่องจากครู กศน. มีบทบาทหน้าที่หลัก 3 ด้าน ทำให้ต้องรับภาระงานเยอะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่ครูจะต้องรับภาระงานและจำเป็นต้องจัดสรรเวลาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษาเนี่ยซึ่งอาจจะยุ่งยากพอสมควร

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ยุ่งยากของ กศน. มากที่สุด การทำหน้าที่หลากหลายกับการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะกระบวนการมันยาวนานชะ ตั้งแต่เรื่องของทะเบียน เรื่องของการจัดวางแผนการเรียนรู้อัน เรื่องของการนิเทศก์ภายใน เรื่องของการวัดผล เรื่องของการจัดทำรายงานจบหลักสูตรอะไรอย่างนี้ ก็เวลาที่เรานั้นขึ้นมาก็ต้องดู

Back ของครูที่ทำงานด้วย ตามภารกิจ อย่างครูบางคนจะบอกจะไปทำได้ยังไง อีเวนท์บ่อยเหลือเกิน อะไรอย่างนี้”

สถานที่: การตั้งศูนย์การสอน กศน. ในกรุงเทพฯ มีความไม่มั่นคงต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ทำให้รู้สึกไม่มั่นคง

ดร.วิระกุล อรรถยณะนาค (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “กทม. มันมีปัญหาไม่เหมือนต่างจังหวัด อย่างต่างจังหวัดเค้า support คือให้อาครตั้ง ให้อาครและชุมชน เค้าให้สถานที่มา อบต. ได้ที่มาก กศน. ก็โอนเงินให้จัดตั้งมา แต่ของ กทม. นี้ ที่แพงมาก มันต้องใช้ศักยภาพทำงานกับชุมชนขอใช้พื้นที่ในชุมชนซึ่งหายากมาก ในวัดบ้าง อาคารบางที่ก็ต้องเช่า อย่าง กทม. ก็ต้องเช่าอย่างเนี้ย”

วิธีการที่ใช้เพื่อแก้ปัญหา

การหมุนเวียนสอนของครู: เนื่องจากครู กศน. มีภารกิจมากและหลากหลาย รวมถึงครูแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน บางคนมีความเชี่ยวชาญในวิชาวิทยาศาสตร์แต่ไม่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ จึงมีการใช้วิธีการการหมุนเวียนการสอนตามศูนย์ต่างๆ ภายในเขตเดียวกัน เป็นต้น

ดร.ชัยยศ อิมสุวรรณ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า “สมมติว่าเขตนี้มีนักศึกษาสัก 500 คนแต่มีครูประมาณ 12 คนตรงนี้ แต่ละคนก็มีความสามารถพิเศษเฉพาะไม่เหมือนกัน ก็หมุนเวียนกัน อย่าง ครู ก. เก่งเรื่องนี้ วันนี้จะมาพบเด็กที่นี้ มาสอนเสริมภาษาอังกฤษ ในขณะเดียวกัน ครู ข. เก่งคณิตศาสตร์ จะมาสอนคณิตศาสตร์ นะ ก็นี่คือระบบหมุนเวียนกันของเขตของอำเภอ ก็คุยได้”

การปรับทัศนคติก่อนทำงานจริงด้วยงบประมาณจำกัด: เนื่องจาก ครู กศน. ส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านวิชาชีพครูมาโดยตรง เมื่อมาปฏิบัติหน้าที่ในช่วงแรกอาจไม่เข้าใจบริบทและปรัชญาหรือการจัดทำแผนของครู ดังนั้นควรมีการฝึกอบรมให้ครูก่อนลงปฏิบัติงานจริง แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด จึงได้มีการประยุกต์การอบรมพนักงานใหม่ด้วยการจัดที่สำนักงานในช่วงพักเที่ยง โดยให้มารับประทานข้าวร่วมกันและใช้วิทยากรที่เป็นรุ่นพี่มาเล่าประสบการณ์

ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “ไม่มีงบประมาณก็เป็นข้ออ้างหนึ่งที่เค้าว่ามา แล้วถามว่าถ้าเค้าไม่มีแล้วทำได้ม๊ยะ ก็ทำได้ จะต้องใช้เงินอะไรทุกวันที่ต้องกินข้าวสำนักงาน กลางวันก็ต้องซื้อข้าวกินเอง ก็จัดห้องที่สำนักงานได้ม๊ยะ คนไม่ได้เยอะอะไร 15 วัน ใช้ครูด้วยกันเองหรือนักวิชาการ ซึ่งนักวิชาการอาจจะมีค่าตอบแทนบ้าง ไม่ถึงขนาดต้องจัดงบประมาณก้อนใหญ่ไว้เลย ต้องไปจัดโรงแรมด้วยเหอ รึเปล่า”

ช่วยกันสร้างสื่อกลาง: จากปัญหาที่ได้กล่าวมาในเรื่องของเนื้อหาการอบรมไม่ตรงกับบริบทครู กศน. เพราะเป็นการอบรมจากส่วนกลางที่อบรมครูจำนวนมากๆ ในเวลาเดียวกัน ไม่มีความเฉพาะเจาะจงและไม่ตรงตามความต้องการของครู โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างสื่อ การออกแบบกิจกรรมที่ครูต้องการทราบมากที่สุด ดังนั้นควรให้การอบรมโดยนำกระบวนการพัฒนาด้านการเรียนการสอนของครูมาออกแบบแก้ปัญหาจริงๆ รวมกลุ่มเพื่อสร้างสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นสื่อกลางเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ทันที

ดร.จรัสศรี หัวใจ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2558) กล่าวว่า “เนี่ยมันก็จะตรงมากขึ้น อย่างเช่นเรื่องของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่ว่าจะสาระไหนก็แล้วแต่เนี่ยเอามาช่วยกันทำ ทำสื่อประกอบเอง เราก็จะเข้ากับปัญหาได้ดีมากขึ้น เราต้องศึกษาเรียนรู้ถูกมัย ต้องชัดเจนก่อนที่จะเขียนอะไรลงไปก่อนที่ตัวเองจะทำ เพราะฉะนั้นให้มีการอบรมกับหน่วยงานหรือสถาบันไหนที่มีประสบการณ์ให้ไม่ได้หรอกเพราะมันไม่ตรงใจ”

ตอนที่ 2 ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ผู้วิจัยพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ โดยมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการเก็บแบบสอบถามกับผู้บริหาร ครู และนักศึกษา (นักศึกษา) ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่นำมาพัฒนาเป็นแนวทางฯ

โดยการพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ มีรายละเอียดประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้

- 1.ด้านองค์ความรู้
- 2.ด้านทักษะ
- 3.ด้านทัศนคติ
- 4.ด้านคุณลักษณะที่ดี

2.1 (ร่าง)แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการ

จัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ผู้วิจัย(ร่าง)แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 พิจารณาผลการวิจัย

ผลการวิจัยด้านสภาพปัญหาการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบในประเด็นต่อไปนี้

ด้านองค์ความรู้

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านองค์ความรู้มากที่สุด คือ การมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 และน้อยที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00

ด้านทักษะ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านทักษะมากที่สุด คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 และน้อยที่สุด คือ สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ที่ให้บริการ กับ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91

ด้านทัศนคติ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านทัศนคติมากที่สุด คือ เข้าใจและยอมรับวิธีการรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และน้อยที่สุด คือ ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77

ด้านคุณลักษณะที่ดี

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านคุณลักษณะที่ดีมากที่สุด คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 และน้อยที่สุด คือ พร้อมให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเสมอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86

ผลการวิจัยด้านความต้องการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบในประเด็นต่อไปนี้

ด้านองค์ความรู้

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านองค์ความรู้มากที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และน้อยที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับศิลปะและสุนทรียภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52

ด้านทักษะ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านทักษะมากที่สุด คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และน้อยที่สุด คือ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48

ด้านทัศนคติ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านทัศนคติมากที่สุด คือ ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และน้อยที่สุด คือ เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48

ด้านคุณลักษณะที่ดี

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีมากที่สุด คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดการกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39

ประเด็นที่ 2 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

แนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบเป็นอย่างไรในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านองค์ความรู้

1.1 ทักษะการเรียนรู้

1. จัดอบรมแก่ครูในรายวิชาเฉพาะที่สนใจและมีความถนัด เช่น การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น ให้ความรู้แก่ครูในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ครูนำไปถ่ายทอดสู่นักศึกษาได้ โดยให้ครูนำสภาพปัญหามาทำการวิจัยได้อย่างง่าย พัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มทักษะการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการใช้สื่อการเรียนที่หลากหลาย และให้ครูได้เข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ประชุมเชิงวิชาการในสถาบันต่างๆ แลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรในหน่วยงานเดียวกันและเพื่อนร่วมงาน

2. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทักษะและกระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ที่มีความหลากหลายตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ก่อนนำมาใช้เป็นสาระสนเทศได้ และครูต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

3. พัฒนาให้ครูมีความรู้รอบยอดเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และสามารถจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่มากมาย เพื่อนำมาให้เกิดประโยชน์ โดยมีประวัติ แนวคิด ความเชื่อ โดยนำมาเรียนรู้ได้ต่อไป

1.2 ความรู้พื้นฐาน

1. จัดอบรมความรู้หมวดวิชาพื้นฐาน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ภาษาอาเซียน เป็นต้น เสริมความรู้ความเข้าใจต่างๆ ในสายวิชาชีพ เกี่ยวกับหลักสูตร บริหารทรัพยากรบุคคล องค์กร ความรู้ด้านกฎหมาย และตามความชำนาญ ความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงาน

2. ควรพัฒนาครูให้มีความรู้อย่างถ่องแท้ในรายวิชาพื้นฐานหรือในสถานศึกษาแต่ละแห่ง อาจจะมีผู้รู้เฉพาะรายวิชาอย่างน้อยคนละ 1 วิชาให้ครอบคลุมรายวิชาพื้นฐานทั้งหมด เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนจบมาตรงกับเอกของวิชาพื้นฐานนี้

3. ให้ครูรู้จักแสวงหาสื่อการเรียนการสอนและใช้สื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบการใช้สื่อ คุณภาพสื่อและอบรมเทคนิควิธีการในการจัดกระบวนการ และส่งเสริมทักษะการฟัง พูด เขียน ดู สัมผัส และสื่อสาร ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้

1.3 การประกอบอาชีพ

1. ศึกษาคุณงานด้านอาชีพ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้โดยการนำวิทยากรมาให้ข้อมูลในแต่ละสายอาชีพ ดึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาเป็นแนวทางในการเรียนการสอน
2. จัดอบรมเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อที่ยาก ที่ครูยังไม่รู้ เช่น ธุรกิจ SME เป็นต้น ควรมีส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของแต่ละวิชาชีพ
3. ควรมีการติดตามผลของผู้เรียนวิชาชีพที่จบหลักสูตรไป ว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพสำเร็จหรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

1. พัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการเรียนการสอน
2. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญา คิดเป็น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อทักษะการดำเนินชีวิต

1.5 การพัฒนาสังคม

1. ควรพัฒนาครูโดยการส่งเสริมความรู้ด้านศาสนาและหน้าที่พลเมือง ปลูกฝังให้ครูมีความรักชาติ ไม่เกิดความแตกแยก ก่อนที่ครูจะนำความรู้ไปปลูกฝังให้กับผู้เรียน พัฒนาให้ครูตระหนักในการร่วมกันพัฒนาสังคม
2. มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม การสร้างวิถีประชาธิปไตยให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและประเทศชาติ ควรจัดอบรมให้แก่ครู ให้มีความตระหนักในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากรครูให้มีความรู้ในการส่งเสริมประชาธิปไตย ค่านิยม 12 ประการ และหน้าที่พลเมืองที่ดี

2. ด้านทักษะ

2.1 การจัดการเรียนรู้

1. จัดอบรมทักษะการสอน เทคนิคการถ่ายทอดของครู ฝึกกระบวนการเรียนรู้ การเรียนการสอนหลากหลายวิธี ให้ความรู้เรื่องกระบวนการวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัยของนักศึกษา กศน. รวมถึงการสัมมนา การเรียนรู้ด้านการสอนและการใช้เทคโนโลยี

2. เพิ่มทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งควรมีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น
3. ส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่าจัดการศึกษามีเป้าหมายสูงสุด คือการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้แต่ละคนสามารถพัฒนาตนเองได้สูงสุด

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

1. ครูจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะผู้เรียนให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ในสภาพปัจจุบัน จัดกิจกรรมที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงพัฒนาให้มีการเรียนการสอนตามการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมของช่วงวัย
2. ส่งเสริมให้ให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อเป็นการสร้างและพัฒนากิจกรรมการคิดเอง

2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน

1. ส่งเสริมการบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบในแนวคิดความสามัคคี ความมีน้ำใจ และเป็นประชาธิปไตย
2. ส่งเสริมให้ครูควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ครูและผู้เรียนร่วมกัน วางแผนการจัดการเรียนรู้
3. พัฒนาครูในด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอนกับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง เนื่องจากนักศึกษา กศน. ส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางกายภาพและทางสังคม ทำให้การบริหารจัดการในห้องเรียนเป็นไปได้อย่างยากลำบาก ต้องใช้จิตวิทยามากในการอบรมนักศึกษา

2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย

1. จัดการอบรมให้ความรู้ครูในเรื่องการวิเคราะห์และการวิจัยอย่างจริงจัง เสริมความรู้ให้ครูมีความรู้และทักษะการทำวิจัย ซึ่งเมื่อเรียนรู้มาแล้วทำให้ครูสามารถนำไปใช้ได้
2. พัฒนาครูให้สามารถวิเคราะห์จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการเรียนการสอน โดยการใช้วิธีวิจัยอย่างง่าย และการพัฒนานำไปต่อยอดในการจัดการระบบการเรียนการสอน การใช้รูปแบบประเมินครูผู้สอนในแต่ละภาคเรียน

3. พัฒนาและส่งเสริมให้ครูสามารถวิเคราะห์แผนการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเพื่อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ และสามารถสังเคราะห์กลยุทธ์การนำผลการทดสอบ การปรับปรุงและการพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอน

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

1. ส่งเสริมการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนเพื่อทราบความต้องการของคนในชุมชนและสร้างความกลมเกลียวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสร้างการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ สู่ชุมชน

2. จัดทำเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนและนำเสนอข้อมูลของชุมชนเพื่อนำมาทำแผนจุลภาค ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. ด้านทัศนคติ

1. โดยส่วนใหญ่ครูจะมีทัศนคติที่ดีอยู่แล้วในการทำงาน แนวทางการพัฒนาครูควรมีการพัฒนาครูใหม่ที่ยังไม่มีความรู้ในบทบาทการทำงานของ กศน. เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานแบบร่วมพัฒนาสังคมควบคู่กันไป

2. พัฒนาและส่งเสริมให้ครูเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน เนื่องจากนักศึกษา กศน. ส่วนใหญ่เป็นคนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาหรือมีปัญหาทางการศึกษาที่มีความหลากหลาย

3. ครู กศน. ควรปรับทัศนคติให้มีความรัก ความเมตตา ความอดทนต่อการทำงาน มองโลกในแง่ดี ทำงานเป็นทีม รักองค์กร ฯลฯ

4. จัดอบรมให้ความรู้ในการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ครูเพื่อนำไปสร้างเสริมความรู้แก่นักศึกษา ให้มีทัศนคติต่อการศึกษาหาความรู้ มีการพัฒนาต่อเนื่องความรู้ไปสู่อีกระดับได้

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

1. พัฒนาให้ครูต้องมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู การวางตัวเป็นกลาง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ควรมีมีการกำหนดคุณลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาและกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของครูในสถานศึกษานั้นๆ เพื่อตอบสนองต่อบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

การหมุนเวียนสอนของครู เนื่องจากครู กศน. มีภารกิจมากและหลากหลาย รวมถึงครูแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน บางคนมีความเชี่ยวชาญในวิชาวิทยาศาสตร์แต่ไม่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ จึงมีการใช้วิธีการการหมุนเวียนการสอนตามศูนย์ต่างๆ ภายในเขตเดียวกัน เป็นต้น

เนื่องจาก ครู กศน. ส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านวิชาชีพครูมาโดยตรง เมื่อมาปฏิบัติหน้าที่ในช่วงแรกอาจไม่เข้าใจบริบทและปรัชญา หรือการจัดทำแผนของครู ดังนั้นควรมีการฝึกอบรมให้ครูก่อนลงปฏิบัติงานจริง แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด จึงได้มีการประยุกต์การอบรมพนักงานใหม่ด้วยการจัดที่สำนักงานในช่วงพักเที่ยง โดยให้มารับประทานข้าวร่วมกันและใช้วิทยากรที่เป็นรุ่นพี่มาเล่าประสบการณ์

ครู กศน. มีความหลากหลาย เนื่องจาก ร้อยละ 80 ของครู กศน. ไม่ได้จบปริญญาตรีทางการศึกษา มีเพียง 20% ที่จบมาโดยตรงทำให้มีความหลากหลายของวัฒนธรรมการถ่ายทอดความรู้ตามศาสตร์ที่แต่ละคนได้เรียนมา

2.2 การตรวจ (ร่าง) แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ผู้วิจัยได้นำเสนอ(ร่าง)แนวทางที่ได้มาดังกล่าวกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และมีความเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ในลักษณะของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ” เพื่อให้ผู้ที่ได้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันพิจารณา แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติมเพื่อร่วมพัฒนา(ร่าง)แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ให้เป็นแนวทางที่สมบูรณ์ เป็นไปในลักษณะที่เหมาะสม มีความชัดเจน สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 12 คน การสนทนากลุ่มจัดขึ้นใน วันพฤหัสบดีที่ 11 มิถุนายน 2558 ณ ห้องประชุม 825 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เวลา 13.00-16.00 น.

ประเด็นของแนวทางการสนทนากลุ่มเพื่อการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบประกอบด้วย

1. พิจารณาผลการวิจัยของสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

2. พัฒนาแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ โดยการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เข้าร่วม

3. ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

2.3 ผลของการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันพิจารณา(ร่าง)แนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ โดยสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาแนวทางให้เกิดความสมบูรณ์ ชัดเจนและสามารถครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ โดยสรุปได้ดังนี้

2.3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า ควรพิจารณาแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามระดับสภาพปัญหาและความต้องการที่ได้มาจากผลของการวิจัยในตอนแรกเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันและครอบคลุมในแต่ละด้าน เช่น ในด้านขององค์ความรู้ สภาพปัญหาและความต้องการใดที่อยู่ในระดับมากที่สุด 1 2 และ 3 ตามลำดับ

2.3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า เพิ่มเติมแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ในด้านที่ครูหรือนักศึกษา เห็นว่าควรเพิ่มไปในแนวทางเนื่องจากทั้งสองกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับสภาพปัญหาและความต้องการมากที่สุด

2.3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนคำของแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ให้มีความชัดเจนกะทัดรัดมากขึ้นเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในบางข้อของแนวทาง

2.3.4 ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า แนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ในบางข้อหรือบางด้านอาจมีความสอดคล้องและมีความใกล้เคียงกัน ดังนั้นสามารถพิจารณาไปพร้อมกัน

เพื่อให้เห็นภาพที่มีความต่อเนื่องและมีความเข้าใจที่ตรงกัน เช่น ด้านทัศนคติกับด้านคุณลักษณะที่ดี นั้นเป็นสิ่งที่มีความสอดคล้องกันและเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อกัน

2.3.5 ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า ในประเด็นข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของ แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ มีความน่าสนใจจึงเห็นว่าควรนำเข้ามาสอดแทรกใน แนวทางในแต่ละด้าน

ภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณา แสดงข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นแล้ว ผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 พิจารณาผลการวิจัย

ผลการวิจัยด้านสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบในประเด็นต่อไปนี้

ด้านองค์ความรู้

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามสภาพปัญหาในด้านองค์ความรู้จากมากไปน้อย คือ การมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร รองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และการมีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21, 3.19 และ 3.16 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงความต้องการ ในด้านองค์ความรู้จากมากไปน้อย คือ มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90, 3.87 และ 3.75 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ด้านทักษะ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงตามสภาพปัญหา ในด้านทักษะจากมากไปน้อย คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22, 3.19 และ 3.11 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงตามความต้องการ ในด้านทักษะจากมากไปน้อย คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ ความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76, 3.74 และ 3.71 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ด้านทัศนคติ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงตามสภาพปัญหา ในด้านทักษะจากมากไปน้อย คือ เข้าใจและยอมรับวิธีการรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รองลงมาคือ เชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นได้ และเข้าใจการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97, 2.93 และ 2.90 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงตามความต้องการ ในด้านทัศนคติจากมากไปน้อย คือ ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์ รองลงมาคือ มีจิตใจและความคิดที่เป็นประชาธิปไตย และเข้าใจการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56, 3.55 และ 3.53 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ด้านคุณลักษณะที่ดี

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงตามสภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีจากมากไปน้อย คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รองลงมาคือ ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับประเพณีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่ปฏิบัติงาน สามารถ

เรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09, 2.99 และ 2.95 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเรียงตามความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีจากมากไปน้อย คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รองลงมาคือ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ และเปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68, 3.59 และ 3.57 ตามลำดับ ซึ่งผลการพิจารณาจากการสนทนากลุ่มคือ เห็นด้วยและมีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

1. ด้านองค์ความรู้

1.1 ทักษะการเรียนรู้

1. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ที่มีความหลากหลายตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ก่อนนำมาใช้เป็นสารสนเทศได้ และครูต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2. ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการเรียนที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้ครูได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรในหน่วยงานเดียวกันและเพื่อนร่วมงานโดยการเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ประชุมเชิงวิชาการในสถาบันต่างๆ

3. พัฒนาให้ครูมีความรู้รอบยอดเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และสามารถจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่มากมาย เพื่อนำมาให้เกิดประโยชน์ จากแนวคิด และความเชื่อ โดยนำมาเรียนรู้ได้ต่อไป

1.2 ความรู้พื้นฐาน

1. จัดอบรมความรู้หมวดวิชาพื้นฐานอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอต่อความต้องการ เช่น ภาษาต่างประเทศ ภาษาอาเซียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจอย่างท้อแท้และเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษา

2. จัดอบรมแก่ครูในรายวิชาเฉพาะที่สนใจและต้องการความถนัด เช่น การวิจัยอย่างง่าย เป็นต้น ให้ความรู้แก่ครูในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ครูนำไปถ่ายทอดสู่นักศึกษาได้ โดยให้ครู นำสภาพปัญหามาทำการวิจัยได้อย่างง่าย พัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์จากการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

3. ควรพัฒนาครูให้มีความรู้อย่างถ่องแท้ในรายวิชาพื้นฐานหรือในสถานศึกษาแต่ละแห่ง อาจจะมีผู้รู้เฉพาะรายวิชาอย่างน้อยคนละ 1 วิชาให้ครอบคลุมรายวิชาพื้นฐานทั้งหมด เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนจบมาตรงกับเอกของวิชาพื้นฐานนี้

4. ให้ครูรู้จักแสวงหาสื่อการเรียนการสอนและใช้สื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบการใช้สื่อ คุณภาพสื่อและอบรมเทคนิควิธีการในการจัดกระบวนการ และส่งเสริมทักษะการฟัง พูด เขียน ดู สัมผัส และสื่อสาร ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้

1.3 การประกอบอาชีพ

1. ศึกษาดูงานด้านอาชีพ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้โดยการนำวิทยากรมาให้ข้อมูลในแต่ละสายอาชีพ ดึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาเป็นแนวทางในการเรียนการสอน

2. จัดอบรมเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อที่เป็นความรู้ใหม่ หรือที่ครูยังไม่รู้ เช่น ธุรกิจ SME บริหารทรัพยากรบุคคล เป็นต้น ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของแต่ละวิชาชีพ

3. ควรมีการติดตามผลของผู้เรียนวิชาชีพที่จบหลักสูตรไปและประสบความสำเร็จในสายอาชีพนั้น เพื่อนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในสาระการประกอบอาชีพ ว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพให้สำเร็จได้อย่างไร เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น เชิญมาเป็นวิทยากรในสายอาชีพนั้น เป็นต้น

1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

1. พัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการเรียนการสอน

2. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญา คิดเป็น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อทักษะการดำเนินชีวิต และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจ เพื่อพัฒนาระบบการคิดให้คิดเป็นซึ่งจะเป็นประโยชน์กับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

1.5 การพัฒนาสังคม

1. ควรพัฒนาครูโดยการส่งเสริมความรู้ด้านศาสนาและหน้าที่พลเมือง ปลุกฝังให้ครูมีความรักชาติ ไม่เกิดความแตกแยก ก่อนที่ครูจะนำความรู้ไปปลุกฝังให้กับผู้เรียน พัฒนาให้ครูตระหนักในการร่วมกันพัฒนาสังคม

2. มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม การสร้างวิถีประชาธิปไตยให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และประเทศชาติ ควรจัดอบรมให้แก่ครู ให้มีความตระหนักในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากรครู ให้มีความรู้ในการส่งเสริมประชาธิปไตย ค่านิยม 12 ประการ และหน้าที่พลเมืองที่ดี

2. ด้านทักษะ

2.1 การจัดการเรียนรู้

1. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีส่วนร่วมและความรู้ความเข้าใจในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับตัวผู้เรียนได้ สามารถตอบสนองถึงความต้องการที่แท้จริงพร้อมทั้งครอบคลุมองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องมี

2. จัดอบรมทักษะการสอน เทคนิคการถ่ายทอดของครู ฝึกกระบวนการเรียนรู้ การเรียนการสอนหลากหลายวิธี ให้ความรู้เรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัยและสถานะของนักศึกษา กศน.ในชั้นเรียน รวมถึงการส่งเสริมให้มีสัมมนาในหัวข้อการเรียนรู้ด้านการสอนและการใช้เทคโนโลยี

3. เพิ่มทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักใน 8 ขั้นตอน ซึ่งควรมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น

4. ส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่าจัดการศึกษามีเป้าหมายสูงสุด คือการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้แต่ละคนสามารถพัฒนาตนเองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและสูงสุด

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

1. ครูจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะผู้เรียนให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ในสภาพปัจจุบัน จัดกิจกรรมที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง พัฒนาให้มีการเรียนการสอนตามการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมของช่วงวัยหรือผสมผสานหลายๆเทคนิคให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในชั้นเรียนนั้นๆ

2. ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ด้วยตนเองอยากจะเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างและพัฒนากระบวนการคิดเอง สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของตัวผู้เรียน

2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน

1. ส่งเสริมการบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบและรับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากนักศึกษาในชั้นเรียนตามแนวคิดความสามัคคี ความมีน้ำใจ และเป็นประชาธิปไตย

2. ส่งเสริมให้ครูควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละชั้นเรียน เช่น การตั้งจุดเด่นจากตัวกลุ่มนักศึกษาที่มีความแตกต่างกันในแต่ละชั้นเรียน เป็นต้น เพื่อลดความกดดันในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน พร้อมทั้งครูและผู้เรียนร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้

3. พัฒนาครูในด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอนกับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง เนื่องจากนักศึกษา กศน. ส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางกายภาพและทางสังคม ทำให้การบริหารจัดการในห้องเรียนเป็นไปได้ค่อนข้างลำบาก ต้องเพิ่มความเข้าใจในเรื่องการใช้จิตวิทยาผู้ใหญ่ในการอบรมนักศึกษา

2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย

1. จัดการอบรมให้ความรู้ครูเฉพาะในเรื่องการวิเคราะห์และการวิจัยอย่างจริงจัง เสริมความรู้ให้ครูมีความรู้และทักษะการทำวิจัย ซึ่งเมื่อเรียนรู้มาแล้วทำให้ครูสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับการเข้ามาประกันคุณภาพสถานศึกษาจากภายนอกและการใช้รูปแบบประเมินครูผู้สอนในแต่ละภาคเรียน

2. พัฒนาครูให้สามารถวิเคราะห์จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการเรียนการสอน โดยการใช้วิธีวิจัยในชั้นเรียน และสามารถนำไปต่อยอดในการจัดการระบบการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมในแต่ละชั้นเรียนได้

3. พัฒนาและส่งเสริมให้ครูสามารถวิเคราะห์แผนการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเพื่อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ และสามารถสังเคราะห์กลยุทธ์ และการนำผลการทดสอบมาปรับปรุงเพื่อการพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

1. ส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของ นักศึกษา ครู และศูนย์ กศน. ในพื้นที่จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆให้กับชุมชน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

1. ส่งเสริมการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนเพื่อทราบความต้องการของคนในชุมชนและสร้างความกลมเกลียวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสร้างการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ สู่ชุมชน

2. ส่งเสริมการจัดทำเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนและนำเสนอข้อมูลของชุมชนเพื่อนำมาทำแผนคุณภาพ ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. ด้านทัศนคติ

1. โดยส่วนใหญ่ครูจะมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน แต่แนวทางการพัฒนาครูควรมีการพัฒนาครูใหม่ที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่การทำงานของ กศน. ที่ชัดเจน เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและสามารถร่วมพัฒนาสังคมควบคู่กันไป

2. พัฒนาและส่งเสริมให้ครูเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน เนื่องจากนักศึกษา กศน. ส่วนใหญ่เป็นคนที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบหรือมีปัญหาทางการศึกษาที่มีความหลากหลาย

3. ครู กศน. ควรปรับทัศนคติให้มีความรัก ความเข้าใจ ต่อผู้เรียน มีความอดทนต่อการทำงาน มองโลกในแง่ดี ทำงานเป็นทีม รักองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4. จัดอบรมให้ความรู้ในการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ครูเพื่อนำไปสร้างเสริมความรู้แก่นักศึกษาให้มีทัศนคติต่อการศึกษาคหาความรู้ มีการพัฒนาต่อเนื่องความรู้ไปสู่อีกระดับได้

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

1. พัฒนาให้ครูมีเข้าใจต่อภาพลักษณ์และมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู การวางตัวเป็นกลาง เข้าใจและสามารถเข้าถึงได้ในทุกกลุ่มนักศึกษาในชั้นเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ควรมีการกำหนดคุณลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาและกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของครูในสถานศึกษานั้นๆ เพื่อตอบสนองต่อบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

1. ควรมีการเพิ่มจำนวนครั้งในการอบรมให้มากยิ่งขึ้นหรือเพิ่มจำนวนครูที่เข้ารับการอบรมให้มากยิ่งขึ้น เพราะในสภาพปัจจุบันครู กศน. ยังมีความต้องการมากที่จะได้เข้าร่วมอบรมเพิ่มความรู้ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นอยู่อีกมาก

2. ควรมีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาครูการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยตรง หรือมีนโยบายที่มีความชัดเจนว่าส่วนงานใดที่จะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาครูในทั้งระบบ เนื่องจากในปัจจุบันการพัฒนาครู กศน. นั้นยังไม่มีความต่อเนื่อง หน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบยังไม่ชัดเจน เช่น บางภูมิภาคมาจากส่วนกลาง บางพื้นที่มาจาก กศน. จังหวัด เป็นต้น ทำให้แนวทางการพัฒนาครูยังไม่ค่อยชัดเจนและสามารถตอบสนองถึงความต้องการที่แท้จริงของครูในแต่ละพื้นที่ได้

3. การหมุนเวียนสอนของครู เนื่องจากครู กศน. มีภารกิจมากและหลากหลาย รวมถึงครูแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน บางคนมีความเชี่ยวชาญในวิชาวิทยาศาสตร์แต่ไม่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ จึงมีการใช้วิธีการการหมุนเวียนการสอนตามศูนย์ต่างๆ ภายในเขตเดียวกัน เป็นต้น

4. เนื่องจาก ครู กศน. ส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านวิชาชีพครูมาโดยตรง เมื่อมาปฏิบัติหน้าที่ในช่วงแรกอาจไม่เข้าใจบริบทและปรัชญา หรือการจัดทำแผนของครู ดังนั้นควรมีการฝึกอบรมให้ครูก่อนลงปฏิบัติงานจริง แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด จึงได้มีการประยุกต์การอบรมพนักงานใหม่ด้วยการจัดที่สำนักงานในช่วงพักเที่ยง โดยให้มารับประทานข้าวร่วมกันและใช้วิทยากรที่เป็นรุ่นพี่มาเล่าประสบการณ์

5. ครู กศน. มีความหลากหลาย เนื่องมาจาก ร้อยละ 80 ของครู กศน. ไม่ได้จบปริญญาตรีทางด้านการศึกษา มีเพียง 20% ที่จบมาโดยตรงซึ่งทำให้มีความหลากหลายของวัฒนธรรมของการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ตามศาสตร์ที่แต่ละคนได้เรียนมา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล” การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักศึกษา(นักศึกษา)ศูนย์การศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย ในประเด็นการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล ด้วยแบบสอบถามจำนวน 350 ชุด และศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้บริหารระดับสูงในประเด็นการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล ด้วยการสัมภาษณ์จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน แบ่งเป็น ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน นักวิชาการ จำนวน 1 คน ครู จำนวน 5 คน และนักศึกษา(นักศึกษา) จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยใน

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ และตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามเพื่อการวิจัยสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีผลการตรวจเครื่องมือ (IOC) ซึ่งมาจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ มากกว่า 0.5 ทุกข้อคำถาม สามารถนำไปใช้ได้ ข้อคำถามในแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหมด 65 ข้อ ซึ่งได้มีการปรับแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดการปรับข้อคำถามในด้านการใช้ภาษา หรือคำ ให้มีความชัดเจนและกระชับมากยิ่งขึ้นตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

2. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

การสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีผลการตรวจเครื่องมือ (IOC) ซึ่งมาจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ มากกว่า 0.5 ทุกข้อคำถาม สามารถนำไปใช้ได้ ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหมด 13 ข้อ ซึ่งได้มีการปรับแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดการปรับข้อคำถามในด้านการใช้ภาษา หรือคำ ให้มีความชัดเจนและกระชับมากยิ่งขึ้นตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

3. แนวทางการสนทนากลุ่มแบ่งเป็นประเด็นหลัก 4 ประเด็น และประกอบด้วยประเด็นแนวทางการพัฒนาครูสำหรับ 1) ด้านองค์ความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านทัศนคติ 4) ด้านคุณลักษณะที่ดี ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

4. (ร่าง) แนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกัน

พิจารณาร่างแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้อง และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อาทิ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า F-test และวิเคราะห์แบบ Post Hoc Multiple Comparisons ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากนั้นทำการสรุปข้อมูลที่ได้เพื่อแสดง สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบต่อไป

2. สรุปเป็นฉันทามติ (Consensus) ในประเด็นข้อบ่งชี้สภาพปัญหาปัจจุบัน ความต้องการและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบของผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยการถอดข้อมูลจากแบบบันทึกเสียงมาวิเคราะห์สรุปด้วยเทคนิคตัดปะ (Scissor and Sort Technique) โดยนำมาตีความข้อมูล และจัดหมวดหมู่

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มที่ได้ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขแล้ว มาแจกแจงเพื่อหาความถี่ของแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือเป็นความเห็นร่วมกันของผู้สนทนากลุ่ม ส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสนทนา เพื่อแยกแยะความคล้ายคลึงของแนวความคิดที่ปรากฏในเนื้อหาของการสนทนาโดยไม่มีการแต่งเติม และนำเสนอประเด็นแนวคิดที่ได้ จัดทำเป็นตารางสรุปประเด็นการสนทนา เพื่อหาความถี่แต่ละประเด็นจากผู้ให้สนทนากลุ่มของแต่ละกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1

1.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในประเด็นการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ จากแบบสอบถาม

1) ด้านองค์ความรู้

1.1) ทักษะการเรียนรู้

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความรู้ความเข้าใจต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีความรู้ความเข้าใจต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ยังไม่เพียงพอ

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการเพิ่มความรู้ความเข้าใจต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีความรู้ความเข้าใจต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ให้มากขึ้น

1.2) ความรู้พื้นฐาน

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ยังไม่เพียงพอ

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการเพิ่มองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ให้เพิ่มมากขึ้นและมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้

1.3) การประกอบอาชีพ

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีและความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือกที่มียังไม่เพียงพอ

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการเพิ่มความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีและมีความรู้ความเข้าใจที่ดีในการทำงานอาชีพมองเห็นช่องทาง และตัดสินใจประกอบอาชีพได้ตามความต้องการและศักยภาพได้ดีขึ้น

1.4) ทักษะการดำเนินชีวิต

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการเพิ่มความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.5) การพัฒนาสังคม

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง และยังไม่สามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรเพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขให้ดีขึ้น

2. ด้านทักษะ

2.1) การจัดการเรียนรู้

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความรู้ความเข้าใจและความสารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรที่ดี และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องการเพิ่มองค์ความรู้และทักษะต่อการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรที่ดี และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้

2.2) การพัฒนาผู้เรียน

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดทักษะการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนดูแลตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเพิ่มทักษะและวิธีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนดูแลตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีให้มากยิ่งขึ้น

2.3) การบริหารจัดการในชั้นเรียน

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดทักษะจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการกำหนดกฎ กติกา ข้อบังคับสำหรับใช้ร่วมกันในชั้นเรียนและการจัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นพูดคุยกู้โต้ตอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เพียงพอ

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเพิ่มทักษะและวิธีการจัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นพูดคุยกู้โต้ตอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนและนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มากขึ้น

2.4) การวิเคราะห์และการวิจัย

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดทักษะและความสามารถบูรณาการความรู้ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มเนื้อหาสาระที่สอนและความสามารถวิเคราะห์แผนการเรียน

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเพิ่มทักษะและความสามารถในการบูรณาการความรู้ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มเนื้อหาสาระที่สอนและความสามารถวิเคราะห์แผนการเรียนให้ดีขึ้น

2.5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดทักษะและสามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ให้บริการและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเพิ่มทักษะและสามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ให้บริการและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

3.ทัศนคติ

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความเข้าใจและยอมรับวิธีการ รูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และเชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นได้

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์และมีจิตใจและควรมีความคิดที่เป็นประชาธิปไตย

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความคิดริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆมาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานเท่าที่ควร

ความต้องการส่วนใหญ่ที่พบคือ ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรเพิ่มความคิดริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆมาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพิ่มลักษณะของความสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ และเปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้เรียนให้มากขึ้น

1.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้บริหารระดับสูงในประเด็นการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ และแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ จากแบบสัมภาษณ์

1. ด้านองค์ความรู้

1.1) ทักษะการเรียนรู้

สภาพปัญหา ครูยังไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจากผลการทดสอบของนักศึกษาโดยเฉพาะผลการสอบปลายภาคจะพบว่านักศึกษายังมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนยังไม่สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และยังไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเห็นว่าครูยังขาดทักษะในแง่ของความเข้าใจของแนวคิดในงานวิชาอย่างถ่องแท้ ไม่สามารถออกข้อสอบวัดความรู้ได้ตรงกับสิ่งที่จะวัดจากนักศึกษา จึงยังไม่สามารถทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นได้

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ต้องการการอบรมที่ตรงกับบริบทของครู กศน. เนื่องจากการอบรมส่วนใหญ่มักทำจากส่วนกลางที่อบรมครูเป็นจำนวนหลายพันคน แต่จะพบว่าการอบรมครู กศน. นั้นมีความแตกต่างทั้งสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามบริบททำให้เนื้อหาของอบรมยังเป็นภาพรวม บางครั้งนำมาประยุกต์ใช้จริงได้ลำบาก

1.2) ความรู้พื้นฐาน

สภาพปัญหา เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบตรงสายหรือมีวุฒิการศึกษาที่ตรงกับสาขาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย จึงยากที่จะเข้าใจในเรื่องจัดการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ นอกจากนี้ยังทำให้ครูเกิดความคับข้องใจในการทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่ตนเองไม่มีความถนัด

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ครู กศน. มีความต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่จบวุฒิการศึกษาที่ตรงกับสาขาความรู้พื้นฐานและเนื้อหาที่มีความยากที่จะเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้ รวมถึงต้องการสื่อที่สามารถหยิบนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ทันที

1.3) การประกอบอาชีพ

สภาพปัญหา เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนด้านการประกอบอาชีพ นักศึกษามีความมุ่งหวังว่าครูจะสอนเรื่องการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ ซึ่งถือเป็นความเข้าใจผิด เนื่องจากในตัวหลักสูตรเน้นการให้ความรู้เรื่องของโอกาสการประกอบอาชีพ ช่องทางการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพมากกว่าการสร้างอาชีพ ทำให้ในบางครั้งครูอาจไม่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตามความมุ่งหวังของนักศึกษา

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ครู กศน. ต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการตลาด เทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบอาชีพ การเตรียมความพร้อมต่ออาชีพในการเข้าสู่เศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

1.4) ทักษะการดำเนินชีวิต

สภาพปัญหา ครู กศน. ค่อนข้างมีปัญหาบ่อย เนื่องจากเป็นเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับผู้เรียน และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับ ใช้ครูสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดี มีความหลากหลายของวิธีการจัดการเรียนรู้ เช่น เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา เรียนรู้จากสื่อ เป็นต้น

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ครู กศน. ควรมีความรู้และทักษะในการเชื่อมโยง บูรณาการโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้การจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ของ หลักสูตร

1.5) การพัฒนาสังคม

สภาพปัญหา พบว่าครู กศน. ส่วนใหญ่ออกแบบกิจกรรมโดยขาดการคำนึงถึงสภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เนื่องจากก่อนการออกแบบไม่ได้ลงสำรวจภายในชุมชน ทำให้ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพประชากรภายในชุมชน เศรษฐกิจภายในชุมชนหรือวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ ที่มีสภาพปัญหาและความต้องการภายในชุมชนที่แตกต่างกันตามแต่ละ บริบท ซึ่งไม่ชัดเจนเหมือนบริบท กศน.ตามชายแดนหรือบนดอยที่มีปัญหาชัดเจน นอกจากนี้ครู กศน. ที่ลงทำกับชุมชนจำเป็นต้องอธิบายถึงกิจกรรมต่างๆ ได้นำกิจกรรมที่ออกแบบไว้ไปทำกับชุมชนนี้ เพราะเหตุใด ควรมีข้อมูลสนับสนุนที่น่าเชื่อถือได้

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการผลักดันสังคม เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยได้เปิดรับการเข้าร่วมในเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงประเทศต้องการเพิ่มการ แข่งขันด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นครู กศน. ยังต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับ อาเซียนกับการพัฒนา อาชีพ จุดเด่นของประเทศไทยในการผลักดันเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ศักยภาพประเทศไทยกับการ พัฒนาอาชีพ และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่เศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

2. ด้านทักษะ

2.1) การจัดการเรียนรู้

สภาพปัญหา ครู กศน. ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีความ สับสนในบทบาทหน้าที่ ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองแก่นักศึกษา การ ประสานกับนักศึกษา ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับการทำบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ทำให้เกิดความสับสนต่อบทบาทและไม่มีควมรู้มากพอใน เรื่องการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูรู้สึกคับข้องใจในการปฏิบัติหน้าที่ ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัด กระบวนการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาปฏิเสธและไม่ มาเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงในเรื่องการออกแบบกิจกรรม ครูยังขาดทักษะการออกแบบกิจกรรมให้ สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน แม้ว่าหลักสูตร การประเมินผลจะเอื้อต่อการที่ครูจะสร้างกิจกรรมได้ อย่างหลากหลายแต่จะพบว่าครูยังขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนอยู่ และเนื่องจากครูขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพราะไม่จับวุมิทางการศึกษา ทำให้ครูไม่มี ทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของแต่ละสาระการเรียนรู้และ

สอดคล้องกับผู้เรียน รวมถึงครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์ของแต่ละเนื้อหาวิชา

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ต้องการทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นครู กศน. จำเป็นต้องมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามตัวบ่งชี้ที่ 6.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ครูสามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2) การพัฒนาผู้เรียน

สภาพปัญหา ครู กศน. ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการ เนื้อหาในแต่ละรายวิชาเป็นรายบุคคล ขาดการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการให้มีความรู้ ในเนื้อหาวิชาได้ ส่งผลทำให้ผู้เรียนยังไม่บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง และไม่ตรงตามจุดประสงค์ของแต่ละเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะในสาระความรู้พื้นฐาน สาระทักษะการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน และยังไม่เป็นไปตามกรอบที่สำนักงาน กศน. กำหนดกรอบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สถานศึกษาดำเนินงานในภาพรวม

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ครู กศน. ต้องพัฒนาและฝึกอบรมเพื่อเพิ่มการมีทักษะด้านการวัดผลประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน และการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

2.3) การบริหารจัดการในชั้นเรียน

สภาพปัญหา เนื่องจากครู กศน. ต้องพบปัญหาว่าไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าในแต่ละคาบจะมีผู้เรียนมาลงเรียนตามกำหนดได้หรือไม่ การออกแบบกิจกรรมจึงต้องอาศัยทักษะเรื่องการบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากสภาพปัญหาทำให้ไม่สามารถเก็บสถิติปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในบริบทของ กศน. เพราะผู้เรียนมาเรียนไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่สามารถสรุปได้อย่างมีนัยยะว่าเด็กมีปัญหา ทำให้การจัดการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมไม่มีความสม่ำเสมอ และครู กศน. ต้องสอนหลายวิชา และหลายระดับคละกันไป ทำให้มีกลุ่มผู้เรียนมีความหลากหลาย นอกจากนี้แต่ละกลุ่มยังมีความหลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะการบริหารจัดการในชั้นเรียนให้ตอบสนองในทุกๆ กลุ่ม ทุกๆ รายวิชา จึงอาจทำให้ครูต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างมาก

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ครู กศน. ควรมีการเพิ่มทักษะและเรียนรู้การใช้เทคนิคต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้ใหญ่ เพื่อเข้ามาสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

2.4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ งานวิจัย

สภาพปัญหา ครู กศน. ขาดทักษะในเรื่องการเชื่อมโยงต่อสถานการณ์ที่จำเป็น แล้วนำมาปรับใช้ต่อกระบวนการเรียนการสอน ทำให้เนื้อหาขาดความทันสมัย ไม่เป็นไปตามสถานการณ์ยุคปัจจุบัน รวมถึงการประยุกต์ใช้สถานการณ์ตามความเป็นจริงเหล่านี้ยังไม่มี ความกลมกลืนกับกระบวนการเรียนการสอน และยังเห็นว่าครู กศน. ยังขาดองค์ความรู้ วิธีการ รวมถึงด้วยภาระงานหลากหลายหน้าที่ทำให้ไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ครู กศน. ควรมีการเพิ่มทักษะในเรื่อง การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยในชั้นเรียน งานวิจัยอย่างง่าย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ โดยการอบรมจากส่วนกลางที่เป็นผู้รับผิดชอบ และเพิ่มจำนวนครั้งให้เหมาะสมกับความต้องการของครู

2.5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

สภาพปัญหา ขาดประสบการณ์การเข้าชุมชน เนื่องจากในช่วงการทำงานแรกๆ จะเห็นว่าครู ยังไม่ทราบว่า จะเข้าสู่ชุมชนอย่างไร ไม่ทราบวิธีการพบปะกับชาวบ้าน ซึ่งอาจทำให้รู้สึกคับข้องใจ ไม่เข้าใจวิธีการปฏิบัติงาน

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา เนื่องจากครู กศน. ต้องเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน ในบางครั้งครูมักแต่งกายเพื่อให้เข้ากับชุมชน สามารถเข้าถึงชาวบ้านและนักศึกษาได้ง่ายขึ้น แต่จะพบว่า ด้วยบทบาทของความเป็นครูจำเป็นต้องมีความน่าเชื่อถือ มีบุคลิกของนักวิชาการเช่นกัน ดังนั้นครู กศน. จึงควรได้รับการพัฒนาด้านทักษะการเข้าสังคมเช่นกัน

3. ด้านทัศนคติ

สภาพปัญหา ขาดความมั่นใจต่อการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับปรัชญา กศน. เนื่องด้วยบริบทของการศึกษาในลักษณะนี้มีความแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในระบบ ทำให้ ครู กศน. ขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับปรัชญาของ กศน. เนื่องจากขาดองค์ความรู้ ขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร โดยเฉพาะสาระความรู้พื้นฐาน สาระทักษะการเรียนรู้ และรายวิชาเลือก ที่ครู กศน. ต้องสอนในทุกรายวิชา และทุกระดับชั้น

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ครู กศน. มีหลายบทบาทหน้าที่ ต้องอาศัยการบริหารจัดการ และทักษะหลากหลายด้าน บางครั้งครูต้องเจอปัญหาที่ไม่ได้คาดการณ์มาก่อน อาจทำให้รู้สึกท้อแท้ หหมดกำลังใจ ดังนั้นครู กศน. จึงต้องการการสนับสนุนขวัญกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการแสดงความเป็นผู้นำ การรับผิดชอบแทนลูกน้อง หรือแม้แต่การให้รางวัลตอบแทน แม้เป็นสิ่งเล็กน้อยแต่สามารถเพิ่มพลังให้กับผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และต้องการการปรับทัศนคติก่อน

การปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะครู กศน. ที่เพิ่งทำงานในระยะแรกต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก ดังนั้นก่อนการปฏิบัติงานจริงควรมีการปรับทัศนคติและฝึกประสบการณ์ก่อน โดยเห็นว่าควรมีการฝึกประสบการณ์อย่างน้อย 15 วันเพื่อใช้ในการปรับตัว

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

สภาพปัญหา ไม่เปิดโอกาสให้กับนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากครูบางคนไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้สื่อสารหรือบอกความต้องการ และมีทัศนคติว่าไม่คุ้มค่า เป็นการเสียเวลาหากต้องสอบถามความต้องการกับผู้เรียน จึงเลือกที่จะบอกหรือสร้างกิจกรรมที่ครูเห็นว่ามีความเหมาะสม และมีความสับสนต่อการแสดงบทบาทครู เนื่องจากบริบทของ กศน. มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องอาศัยอุดมการณ์ ความเป็นครูที่รักการช่วยเหลือ ใส่ใจลูกศิษย์ ชอบทำงานไม่จำเจ รักความตื่นเต้นและหลายหลาย มีความยืดหยุ่นสูง เน้นการอุทิศตัว โดยเฉพาะครูจำเป็นต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่เสมอ ต้องไม่สับสนว่าตนเองมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน ไม่ควรแสดงบทบาททับซ้อนกับอาชีพอื่น

ความต้องการและแนวทางการพัฒนา ควรพัฒนาและเพิ่มการอบรมด้านคุณลักษณะที่ดีให้เหมาะสมตามตัวบ่งชี้การสอนของครู ได้แก่

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกหัด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มสังเกตส่วนดีและส่วนด้อยของผู้เรียน
7. ครูใช้สื่อการสอนที่ฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์จากชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายทและวินัยผู้เรียน
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ตอนที่ 2 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ

แนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบเป็นอย่างไรในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านองค์ความรู้

1.1 ทักษะการเรียนรู้

1. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ที่มีความหลากหลายตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ก่อนนำมาใช้เป็นสาระสนเทศได้ และครูต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2. ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการเรียนที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้ครูได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรในหน่วยงานเดียวกันและเพื่อนร่วมงานโดยการเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ประชุมเชิงวิชาการในสถาบันต่างๆ

3. พัฒนาให้ครูมีความรู้รอบยอดเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และสามารถจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่มากมาย เพื่อนำมาให้เกิดประโยชน์ จากแนวคิด และความเชื่อ โดยนำมาเรียนรู้ได้ต่อไป

1.2 ความรู้พื้นฐาน

1. จัดอบรมความรู้หมวดวิชาพื้นฐานอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอต่อความต้องการ เช่น ภาษาต่างประเทศ ภาษาอาเซียน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจอย่างทอ้งแท้และเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษา

2. จัดอบรมแก่ครูในรายวิชาเฉพาะที่สนใจและต้องการความถนัด เช่น การวิจัยอย่างง่าย เป็นต้น ให้ความรู้แก่ครูในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ครูนำไปถ่ายทอดสู่นักศึกษาได้ โดยให้ครูนำสภาพปัญหามาทำการวิจัยได้อย่างง่าย พัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์จากการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

3. ควรพัฒนาครูให้มีความรู้อย่างถ่องแท้ในรายวิชาพื้นฐานหรือในสถานศึกษาแต่ละแห่ง อาจจะมีผู้รู้เฉพาะรายวิชาอย่างน้อยคนละ 1 วิชาให้ครอบคลุมรายวิชาพื้นฐานทั้งหมด เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนจบมาตรงกับเอกของวิชาพื้นฐานนี้

4. ให้ครูรู้จักแสวงหาสื่อการเรียนการสอนและใช้สื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบการใช้สื่อ คุณภาพสื่อและอบรมเทคนิควิธีการในการจัดกระบวนการ และส่งเสริมทักษะการฟัง พูด เขียน ดู สัมผัส และสื่อสาร ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้

1.3 การประกอบอาชีพ

1. ศึกษาคุณงานด้านอาชีพ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้โดยการนำวิทยากรมาให้ข้อมูลในแต่ละสายอาชีพ ดึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาเป็นแนวทางในการเรียนการสอน

2. จัดอบรมเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อที่ยาก ที่ครูยังไม่รู้ เช่น ธุรกิจ SME บริหารทรัพยากรบุคคล เป็นต้น ควรมีส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของแต่ละวิชาชีพ

3. ควรมีการติดตามผลของผู้เรียนวิชาชีพที่จบหลักสูตรไปและประสบความสำเร็จในสายอาชีพนั้น เพื่อนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในสาระการประกอบอาชีพ ว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพให้สำเร็จได้อย่างไร เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น เชิญมาเป็นวิทยากรในสายอาชีพนั้น เป็นต้น

1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

1. พัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการเรียนการสอน

2. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญา คิดเป็น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อทักษะการดำเนินชีวิต และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดให้คิดเป็นซึ่งจะเป็นประโยชน์กับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

1.5 การพัฒนาสังคม

1. ควรพัฒนาครูโดยการส่งเสริมความรู้ด้านศาสนาและหน้าที่พลเมือง ปลุกฝังให้ครูมีความรักชาติ ไม่เกิดความแตกแยก ก่อนที่ครูจะนำความรู้ไปปลุกฝังให้กับผู้เรียน พัฒนาให้ครูตระหนักในการร่วมกันพัฒนาสังคม

2. มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม การสร้างวิถีประชาธิปไตยให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และประเทศชาติ ควรจัดอบรมให้แก่ครู ให้มีความตระหนักในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากรครู ให้มีความรู้ในการส่งเสริมประชาธิปไตย ค่านิยม 12 ประการ และหน้าที่พลเมืองที่ดี

2. ด้านทักษะ

2.1 การจัดการเรียนรู้

1. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีส่วนร่วมและความรู้ความเข้าใจในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับตัวผู้เรียนได้ สามารถตอบสนองถึงความต้องการที่แท้จริงพร้อมทั้งครอบคลุมองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องมี

2. จัดอบรมทักษะการสอน เทคนิคการถ่ายทอดของครู ฝึกกระบวนการเรียนรู้ การเรียนการสอนหลากหลายวิธี ให้ความรู้เรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัยและสถานะของนักศึกษา กศน.ในชั้นเรียน รวมถึงการส่งเสริมให้มีสัมมนาในหัวข้อการเรียนรู้ด้านการสอนและการใช้เทคโนโลยี

3. เพิ่มทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักใน 8 ขั้นตอน ซึ่งควรมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น

4. ส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่าการศึกษาที่มีเป้าหมายสูงสุด คือการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้แต่ละคนสามารถพัฒนาตนเองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและสูงสุด

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

1. ครูจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะผู้เรียนให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ในสภาพปัจจุบัน จัดกิจกรรมที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง พัฒนาให้มีการเรียนการสอนตามการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมของช่วงวัยหรือผสมผสานหลายๆเทคนิคให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในชั้นเรียนนั้นๆ

2. ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ด้วยตนเองอยากจะเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างและพัฒนากระบวนการคิดเอง สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของตัวผู้เรียน

2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน

1. ส่งเสริมการบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบและรับฟังข้อเสนอแนะต่างๆจากนักศึกษาในชั้นเรียนตามแนวคิดความสามัคคี ความมีน้ำใจ และเป็นประชาธิปไตย

2. ส่งเสริมให้ครูควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละชั้นเรียน เช่น การดึงจุดเด่นจากตัวกลุ่มนักศึกษาที่มีความแตกต่างกันในแต่ละชั้นเรียน เป็นต้น เพื่อลด

ความกดดันในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน พร้อมทั้งครูและผู้เรียนร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้

3. พัฒนาครูในด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอนกับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง เนื่องจากนักศึกษา กศน. ส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางกายภาพและทางสังคม ทำให้การบริหารจัดการในห้องเรียนเป็นไปได้ค่อนข้างยากลำบาก ต้องเพิ่มความเข้าใจในเรื่องการใช้จิตวิทยาผู้ใหญ่ในการอบรมนักศึกษา

2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย

1. จัดการอบรมให้ความรู้ครูเฉพาะในเรื่องการวิเคราะห์และการวิจัยอย่างจริงจัง เสริมความรู้ให้ครูมีความรู้และทักษะการทำวิจัย ซึ่งเมื่อเรียนรู้มาแล้วทำให้ครูสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับการเข้ามาประกันคุณภาพสถานศึกษาจากภายนอกและการใช้รูปแบบประเมินครูผู้สอนในแต่ละภาคเรียน

2. พัฒนาครูให้สามารถวิเคราะห์จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการเรียนการสอน โดยการใช้วิธีวิจัยในชั้นเรียน และสามารถนำไปต่อยอดในการจัดการระบบการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมในแต่ละชั้นเรียนได้

3. พัฒนาและส่งเสริมให้ครูสามารถวิเคราะห์แผนการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเพื่อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ และสามารถสังเคราะห์กลยุทธ์ และการนำผลการทดสอบมาปรับปรุงเพื่อการพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

1. ส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของ นักศึกษา ครู และศูนย์ กศน. ในพื้นที่จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆให้กับชุมชน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

2. ส่งเสริมการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนเพื่อทราบความต้องการของคนในชุมชนและสร้างความกลมเกลียวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสร้างการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ สู่ชุมชน

3. ส่งเสริมการจัดทำเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนและนำเสนอข้อมูลของชุมชนเพื่อนำมาทำแผนจุลภาค ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. ด้านทัศนคติ

1. โดยส่วนใหญ่ครูจะมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน แต่แนวทางการพัฒนาครูควรมีการพัฒนาครูใหม่ที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่การทำงานของ กศน. ที่ชัดเจน เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและสามารถร่วมพัฒนาสังคมควบคู่กันไป

2. พัฒนาและส่งเสริมให้ครูเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน เนื่องจากนักศึกษา กศน. ส่วนใหญ่เป็นคนที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบหรือมีปัญหาทางการศึกษาที่มีความหลากหลาย

3. ครู กศน. ควรปรับทัศนคติให้มีความรัก ความเข้าใจ ต่อผู้เรียน มีความอดทนต่อการทำงาน มองโลกในแง่ดี ทำงานเป็นทีม รักองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4. จัดอบรมให้ความรู้ในการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ครูเพื่อนำไปสร้างเสริมความรู้แก่นักศึกษา ให้มีทัศนคติต่อการศึกษาหาความรู้ มีการพัฒนาต่อเนื่องความรู้ไปสู่อีกระดับได้

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

1. พัฒนาให้ครูมีเข้าใจต่อภาพลักษณ์และมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู การวางตัวเป็นกลาง เข้าใจและสามารถเข้าถึงได้ในทุกกลุ่มนักศึกษาในชั้นเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ควรมีการกำหนดคุณลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาและกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของครูในสถานศึกษานั้นๆ เพื่อตอบสนองต่อบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

1. ควรมีการเพิ่มจำนวนครั้งในการอบรมให้มากยิ่งขึ้นหรือเพิ่มจำนวนครูที่เข้ารับการอบรมให้มากยิ่งขึ้น เพราะในสภาพปัจจุบันครู กศน. ยังมีความต้องการมากที่จะได้เข้าร่วมอบรมเพิ่มความรู้ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นอยู่อีกมาก

2. ควรมีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยตรง หรือมีนโยบายที่มีความชัดเจนว่าส่วนงานใดที่จะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาครูในทั้งระบบ เนื่องจากในปัจจุบันการพัฒนาครู กศน. นั้นยังไม่มีอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบยังไม่ชัดเจน เช่น บางภูมิภาคมาจากส่วนกลาง บางพื้นที่มาจาก กศน. จังหวัด เป็น

ต้น ทำให้แนวทางการพัฒนาครูยังไม่ค่อยชัดเจนและสามารถตอบสนองถึงความต้องการที่แท้จริงของครูในแต่ละพื้นที่ได้

3. การหมุนเวียนสอนของครู เนื่องจากครู กศน. มีภารกิจมากและหลากหลาย รวมถึงครูแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน บางคนมีความเชี่ยวชาญในวิชาวิทยาศาสตร์แต่ไม่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ จึงมีการใช้วิธีการการหมุนเวียนการสอนตามศูนย์ต่างๆ ภายในเขตเดียวกัน เป็นต้น

4. เนื่องจาก ครู กศน. ส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านวิชาชีพครูมาโดยตรง เมื่อมาปฏิบัติหน้าที่ในช่วงแรกอาจไม่เข้าใจบริบทและปรัชญา หรือการจัดทำแผนของครู ดังนั้นควรมีการฝึกอบรมให้ครูก่อนลงปฏิบัติงานจริง แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด จึงได้มีการประยุกต์การอบรมพนักงานใหม่ด้วยการจัดที่สำนักงานในช่วงพักเที่ยง โดยให้มารับประทานข้าวร่วมกันและใช้วิทยากรที่เป็นรุ่นพี่มาเล่าประสบการณ์

5. ครู กศน. มีความหลากหลาย เนื่องจาก ร้อยละ 80 ของครู กศน. ไม่ได้จบปริญญาตรีทางด้านการศึกษา มีเพียง 20% ที่จบมาโดยตรงซึ่งทำให้มีความหลากหลายของวัฒนธรรมของการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ตามศาสตร์ที่แต่ละคนได้เรียนมา

อภิปรายผล

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการศึกษาความคิดเห็นในประเด็นการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการศึกษาความคิดเห็นในประเด็นการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาครูการศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบวน

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักศึกษา (นักศึกษา) ศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย และ ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาครู การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบวน ได้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านองค์ความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านทัศนคติ 4) ด้านคุณลักษณะที่ดี

1. ด้านองค์ความรู้ พบว่า สภาพปัญหาโดยภาพรวมในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนของครูการศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานอนุกระบวนนั้นตัวครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุกระบวนอย่างถ่องแท้ เนื่องมาจากการเปิดรับสมัครบุคคลที่เข้ามานั้นไม่ได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะเจาะจงในสาขาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ทำให้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องและตรงกับวัตถุประสงค์มาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับ หทัยรัตน์ ดีประเสริฐ (2551) ได้ระบุไว้ว่า ครูการศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย (ครูกศน.) ที่สำนักงานการศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยเปิดรับเข้ามานั้นเป็นบุคคลที่จบในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ในทุกสาขาวิชา และ ชลทิตย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ (2551) ได้กล่าวว่า แม้ว่าครูกศน. ทุกคนมีวุฒิขั้นต่ำคือปริญญาตรี แต่ปัจจุบันนี้มีครูกศน. ที่จบมาจากสาขาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์มีไม่ถึง 5-10% ของครูทั้งหมด ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาและแก้ไข้ปัญหาที่เป็นอยู่ ควรมีการจัดอบรมครูกศน. ที่ได้รับเข้ามาใหม่เพื่อเป็นการปรับพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นออกไปทำงานจริง ดังที่ (จรัสศรี หัวใจ (2558)) กล่าวว่า ควรจะต้องให้ความสำคัญกับการอบรมครูกศน. ที่ได้รับเข้ามาใหม่อย่างจริงจัง โดยระบุให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรง เช่น สำนักงานกศน.จังหวัด ศึกษานิเทศก์สำนักงานกศน. เป็นต้น เพื่อเป็นการปรับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของครูก่อนออกไปจัดกระบวนการเรียนการสอนจริง

ทักษะการเรียนรู้ พบว่า ครูการศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยมีปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดกระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองไปสู่ผู้เรียนได้ดีเท่าที่ควร และยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้การเรียนรู้ด้วยตนเองและการใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์กับตัวผู้เรียนยังไม่มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับ กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543) ได้ให้

ความหมายรูปแบบการเรียนรู้ไว้ว่า พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของผู้เรียนในการจัดการเกี่ยวกับการเรียนซึ่งแตกต่างกันตามสติปัญญา ลักษณะเฉพาะของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมการเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และยังสอดคล้องกับ สุดใจ บุตรอากาศ (2558) (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า เมื่อดูจากผลทดสอบของนักศึกษาโดยเฉพาะการสอบปลายภาค ก็จะสะท้อนว่าผู้สอนยังไม่สามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้มีความเข้าใจได้ เพราะผลการทดสอบของผู้เรียนมีคะแนนไม่เป็นที่พอใจ ซึ่งทักษะการเรียนนั้นเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่ง

ความรู้พื้นฐาน พบว่า ครูการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีปัญหาความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในรายวิชาพื้นฐานต่างๆ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามคุณภาพที่ต้องการ เนื่องมาจากครูคนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่ไม่ตรงกับสาขาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ สนอง โลหิตวิเศษ (2544) ที่ได้ผลการศึกษาเช่นเดียวกัน อันเนื่องมาจากครูคนส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่มีความแตกต่างกันหลากหลายและครูบางคนไม่มีความรู้เฉพาะวิชา เช่น ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นรายวิชาหลักในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบที่ต้องรับผิดชอบในการสอน จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผลการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549) ได้ศึกษาระบบการศึกษาของสาธารณรัฐฟินแลนด์พบว่ามีนโยบายระดับชาติในการสร้างสังคมฐานเศรษฐกิจความรู้ ระบบการศึกษาที่บูรณาการอย่างลงตัวเน้นการผลิตครูที่มีศักยภาพโดยครูต้องจบการศึกษาศึกษาศาสตร์อย่างน้อยในระดับปริญญาโทนโยบายการเมืองสำคัญที่สุดที่มีส่วนเร่งการพัฒนาของประเทศฟินแลนด์คือใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีความแตกต่างจากสภาพการณ์ในปัจจุบันของประเทศ

การประกอบอาชีพ พบว่า ความเข้าใจและความต้องการของนักศึกษากับเนื้อหาสาระที่ครูคนสอนไม่ตรงกัน อันเนื่องมาจากผู้เรียนมีความคาดหวังว่าครูจะสอนเรื่องอาชีพและจะสามารถมีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่ตัวหลักสูตรนั้นเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับโอกาส ช่องทาง และการพัฒนาอาชีพมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ ชัยยศ อิมสุวรรณ (2558) (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในสาระการประกอบอาชีพนั้น เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้รับในเรื่ององค์ความรู้ต่างๆมากกว่าการมีทักษะในการประกอบอาชีพ

ทักษะการดำเนินชีวิต พบว่า สาระด้านทักษะการดำเนินชีวิตในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบนั้นครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจที่ดีแต่ยังไม่สามารถนำมาบูรณาการให้เกิดประโยชน์กับสาระการเรียนรู้ในด้านอื่นได้ และยังไม่สามารถประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ เช่น การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในแต่ละวิชาหรือนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้อย่างประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของ กรรณิการ์ อินทราย

(2558) (ประชุมสนทนากลุ่ม, 11 มิถุนายน 2558) ได้กล่าวว่า ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจะสามารถนำมาบูรณาการให้เกิดประโยชน์ในแต่สาระการเรียนรู้และควรดำเนินชีวิตตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นต้นแบบแก่นักศึกษา และยังสามารถคล้องกับ สุดใจ บุตรอากาศ (2558) (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า หน่วยงานต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบการพัฒนาครูจะต้องมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาบูรณาการใช้อย่างจริงจัง

การพัฒนาสังคม พบว่า ครูการศึกษาอนุรักษนิยมและการศึกษาตามอัธยาศัยควรมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมนอกเหนือจากการพัฒนาตนเองและครอบครัว เนื่องจากสภาพในสังคมปัจจุบันรัฐบาลได้รณรงค์ให้คนมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน สอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นในการประชุมสนทนากลุ่มของ จรัสศรี หัวใจ (2558) (ประชุมสนทนากลุ่ม, 11 มิถุนายน 2558) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนควรประยุกต์และบูรณาการในสาระการเรียนรู้การพัฒนาสังคมให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อสอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาล ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคม

2. ด้านทักษะ พบว่า สภาพปัญหาโดยภาพรวมครูการศึกษาอนุรักษนิยมและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น ความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน เทคนิคการเรียนการสอนแบบการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น เนื่องจากการอบรมหรือสัมมนาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนของครูยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และยังไม่ไม่มีหลักสูตรหรือการอบรมที่เฉพาะมุ่งแก้ไขสภาพปัญหาและตอบสนองความต้องการของครูอย่างแท้จริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุดใจ บุตรอากาศ (2558) (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2558) กล่าวว่า ครูผู้สอนยังไม่มี ความชำนาญในด้านทักษะที่ควรมีในการจัดการเรียนการสอน ไม่สามารถตอบสนองถึงความต้องการและวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเมื่อมีการศึกษานิเทศก์กับครูผู้สอนแล้วได้รับทราบถึงปัญหาและความต้องการ แต่เมื่อไปถึงการจัดทำหลักสูตรอบรมทักษะของครูกลับไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของครูได้ จึงเป็นผลให้การประเมินหรือการประกันคุณภาพจากหน่วยงานต่างๆมีผลที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิราภา วิชาชาญ (2550) จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของศูนย์การศึกษาอนุรักษนิยมโรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษานั้น การกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานกลางที่กำหนด ประกอบกับบุคลากร

ผู้ปฏิบัติงานบางคนไม่เข้าใจระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

การจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความรู้ความสามารถที่ดีในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับแต่ละกลุ่มของผู้เรียนซึ่งอาจมีความต้องการที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2555) ได้ระบุหลักการสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย (2555) ได้ระบุหลักการสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานไว้ว่า เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของบุคคล และชุมชน สังคม และยังสอดคล้องกับ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2556) ของผลการนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ 2556 พบว่า ครูผู้สอน ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา และไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างแท้จริง ส่งผลให้การจัดการศึกษามีทิศทางที่ยังไม่ชัดเจน ครู กคน.จำนวนมากจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียน พบว่า ทักษะการวิเคราะห์ความหลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังไม่มีประสิทธิภาพและขาดความเข้าใจที่เพียงพอ ควรให้ความรู้ในการใช้เทคนิคในการจัดการเรียนการสอน โดยที่ครูควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553) ที่ระบุไว้ว่า ครูคน.จะแตกต่างกันไปจากครูในระบบโรงเรียน จะไม่ได้เป็นผู้สอนเนื้อหาวิชาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นผู้สอนวิธีการแสวงหาความรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ครูจะเป็นผู้เบิกทางและนำไปสู่การเรียนรู้ตามที่ผู้เรียนสนใจ

การบริหารจัดการในชั้นเรียน พบว่า สภาพปัญหาในปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้เรียนนั้นได้มีความหลากหลายมากทั้งด้านคุณวุฒิหรือวัยวุฒิ เช่น ทหาร พระภิกษุ เป็นต้น ทำให้การบริหารจัดการในชั้นเรียนของครูผู้สอนเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมให้กับครูเพื่อเรียนรู้เทคนิคในการบริการจัดการในชั้นเรียนต่างๆตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น การดึงจุดเด่นของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มที่ทำการเรียนการสอนออกมา การวางตัวเป็นกลางไม่สนิทสนมกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ เป็นต้น และควรมีการพัฒนาการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีความน่าสนใจเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่ได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ คือ สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็น

การแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้เรียนผู้ใหญ่แต่ละบุคคล แสดงความยินดีที่ได้รู้จักและยอมรับในความแตกต่างและความเป็นตนของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ความรู้สึกนี้จะพัฒนาต่อไปเป็นความรู้สึกเคารพซึ่งกันเอง เป็นความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อไปคือกล้าแรกเปลี่ยนความคิด สอดคล้องกับ อัจฉรา จุทอง (2558) (ประชุมสนทนากลุ่ม, 11 มิถุนายน 2558) การบริหารจัดการในชั้นเรียนนั้นครูผู้สอนจำเป็นจะต้องมีการวางตัวให้มีความเป็นกลาง ไม่ควรสนิทสนมกับกลุ่มใดเป็นพิเศษเพื่อสามารถเข้าถึงได้ในทุกกลุ่มเป้าหมายในชั้นเรียน

การวิเคราะห์และการวิจัย พบว่า ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความเข้าใจและเชี่ยวชาญในการทำวิจัยในชั้นเรียน ทำให้การติดตามผลหรือแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยยศ อิมสุวรรณ (2558) (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2558) กล่าวว่า ครูกศน.ขาดการส่งเสริมให้ทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างจริงจัง และยังไม่มีการฝึกอบรมในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนที่เป็นเฉพาะเจาะจงจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาครู และครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความสามารถในการบูรณาการความรู้ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มเนื้อหาสาระที่สอนให้กับผู้เรียนได้ ไม่สามารถสร้างกระบวนการความคิดรวบยอดหรือกระบวนการคิดเป็นให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด โกวิท วรพิพัฒน์ (2513) ในเรื่องคิดเป็น คือ การวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาคำตอบ หรือทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา คิดอย่างรอบคอบจาก ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและข้อมูลวิชาการ เพื่อให้เกิดแนวทางที่นำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม

การสร้างความร่วมมือกับชุมชน พบว่า การสร้างความร่วมมือกับชุมชนนั้นมีความแตกต่างกันไปแต่ละพื้นที่ บางพื้นที่ชุมชนให้ความร่วมมือกับครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นอย่างดี เพราะมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน เช่น ชุมชนสนับสนุนสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนและครูกับนักศึกษา ก็ไปช่วยชุมชนในโอกาสต่างๆที่ชุมชนร้องขอมาเป็นต้น แต่บางชุมชนให้ความร่วมมือด้วยน้อย ดังนั้นครูควรสร้างความร่วมมือกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่มีต่อชุมชน สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ สร้างความกลมกลืนไม่แปลกแยกและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สอดคล้องกับ ชลทิตย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ (2551) ได้กล่าวว่า ครูการศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมและจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนตามความต้องการ และสภาพปัญหาของชุมชน รวมทั้งทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ จัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภท และทำงานร่วมกับชุมชน และยังมีผลสอดคล้องกับผลการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549) ได้ศึกษาระบบการศึกษาของสาธารณรัฐฟินแลนด์พบว่ามโนนโยบายที่สำคัญระดับชาติในการสร้างสังคม เศรษฐกิจและความรู้ ก็ระบบการศึกษาที่บูรณาการอย่างลงตัว โดยการ

ทำงานระหว่างส่วนราชการในส่วนกลางและท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกันตาม วัตถุประสงค์ และความต้องการที่แท้จริง

3.ด้านทัศนคติ พบว่า สภาพปัญหาโดยภาพรวมครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตาม อัยาศัยยังขาดความเข้าใจวิธีการและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เนื่องจากครูการศึกษาอนุบาล และการศึกษาตามอัยาศัยนั้นส่วนใหญ่ไม่ได้จบในสาขาการศึกษาและมีส่วนน้อยที่จบในสาขา การศึกษาอนุบาลโรงเรียนจึงทำให้ครูอาจไม่เข้าใจถึงความแตกต่างของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนที่ เป็นผู้ใหญ่กับผู้เรียนที่เป็นเด็ก ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นจะเน้นที่การเรียนรู้ไปแล้ว สามารถนำไปใช้แก้ไขสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ได้ ดังนั้นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นเกิดจากความต้องการ ของตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ Knowles M.S. et al (1984) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษา ผู้ใหญ่เป็นศาสตร์และ ศิลปะที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ ยึดปัญหาของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการ เรียนรู้ โดยเนื้อหาเน้นการพัฒนาศักยภาพระดับบุคคลและกลุ่ม เทคนิคการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้ใหญ่ ได้สำรวจความต้องการของตนเอง วางเป้าหมายของตนเอง มีส่วนรับผิดชอบจัดประสบการณ์รวมทั้ง ประเมินการเรียนรู้ต่างๆด้วยตนเอง ควรมีการส่งเสริมแนวคิดที่เชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลง พัฒนาให้ดีขึ้นได้ให้กับครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัยาศัย เนื่องจากระบบการศึกษา อนุบาลโรงเรียนและการศึกษาตามอัยาศัยนั้นเป็นระบบการศึกษาที่เป็นการเปิดช่องทางและ โอกาสให้กับบุคคลที่พลาด ชาติ ด้วยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการสนับสนุนส่งเสริม ให้คนมีความรู้ สร้างทักษะ และทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิต สามารถหาเลี้ยงชีพและดำเนินชีวิต อย่างเหมาะสมและเป็นสุข ดังนั้นครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัยาศัยซึ่งเป็นผู้ดำเนิน กิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัยาศัย ควรมีทัศนคติที่เชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อาชญญา รัตนอุบล (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งในการ จัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาส ศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษา ในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธี จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน และสังคมเป็นอย่างยิ่ง การศึกษานอกโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ ทุกชนิดที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และ การเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เป็น กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทัศนคติ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ผูกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง ตามที่ตนสนใจ และควรมีการปรับทัศนคติด้านความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาอนุ

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เนื่องจากครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่มีความรู้สีกว่างานหนักไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของครู ซึ่งเป็นผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้น ในระดับผู้บริหารที่มีความใกล้ชิดกับครูควรมีการให้คำแนะนำหรือให้กำลังใจในการทำงาน เพื่อสร้างความเข้าใจและมีกำลังใจในการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วีระกุล อรรถยะนาถ (2558) (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2558) กล่าวว่าผู้บริหารควรใส่ใจครู ติดตามสอบถามถึงการทำงานของครูว่ามีปัญหาในเรื่องใดหรือไม่เข้าใจในสิ่งใด และแนะนำถึงวิธีการแก้ไขปัญหาหรือให้กำลังใจต่อครูผู้สอน ก็จะสามารถเป็นการช่วยแก้ไขปัญหที่ครูพบเจออยู่ได้บ้าง

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี พบว่า สภาพปัญหาโดยภาพรวมครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ให้กับผู้เรียนนั้น เป็นวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้กระตุนการแสวงหาความรู้ใหม่ได้จากกระบวนการ ทำให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มแต่ละเป้าหมายที่แตกต่างกันได้ ดังนั้น ควรสร้างให้ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นครูลักษณะที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อนำสิ่งใหม่ที่มีน่าสนใจเข้ามาจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับ สำนักงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (มปป.) ได้มีมีนโยบายที่จะให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกสังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษาดตามอัธยาศัยและสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้พัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอนโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะร่วมกัน ซึ่งในหมวดที่ 2 เอกลักษณ์ของครู โดยเน้นให้เห็นลักษณะเฉพาะของครูที่แตกต่างจากบุคคลในอาชีพอื่น เช่น การมีความคิดริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากครูจำเป็นจะต้องเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากหลากหลายรูปแบบครูผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้หรือบูรณาการให้เข้ากับการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุนทร สุพันธ์ชัย (2529)) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาออกโรงเรียนคือ การศึกษาที่จัดนอกระบบโรงเรียน ไม่เน้นหนักในระเบียบแบบแผน มีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า มุ่งสนองวัตถุประสงค์โดยเฉพาะเจาะจงมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น การศึกษาจากการเผยแพร่ด้วยสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อมวลชน เป็นต้น ลักษณะของการศึกษาออกโรงเรียนที่สำคัญคือ ไม่เป็นการบังคับ และครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรมีลักษณะ เปิดโอกาสและรับฟัง

ความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้เรียนเพื่อรับทราบถึงความต้องการหรือข้อสงสัย เนื่องจาก การศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) นั้น เป็นการศึกษาที่มีความแตกต่างกับการศึกษาของเด็กในด้าน จิตวิทยาการศึกษา เพราะผู้ใหญ่มีความคิดเป็นของตนเองและมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต มาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ Knowles (1980) กล่าวว่า ผู้สอนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ความต้องการของตนเอง ตามความเชื่อเบื้องต้นของ Andragogy ที่ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะนำ ตนเองนั่นคือ ผู้เรียนผู้ใหญ่บอกความต้องการของตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบและมั่นใจที่จะกระทำ หากติดขัดผู้สอนต้องแนะทางเลือก ช่วย บอกข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละวิธีการเรียนรู้ มอบการตัดสินใจให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียน สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเอง ที่จะชี้แนะตนเองของผู้ใหญ่และเปิดโอกาสให้ได้ใช้ประสบการณ์เดิม มาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานจากระบบ ได้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านองค์ความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านทัศนคติ 4) ด้าน คุณลักษณะที่ดี

1. ด้านองค์ความรู้

จากผลการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ด้านองค์ความรู้ ผู้วิจัยได้แบ่งองค์ความรู้ที่ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัยาศัยต้องมีตามสาระการ เรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็น 5 สาระ การเรียนรู้ ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้ 2) ความรู้พื้นฐาน 3) การประกอบอาชีพ 4) ทักษะการดำเนิน ชีวิต 5) การพัฒนาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน กศน. (2553) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ

ทักษะการเรียนรู้ ได้ขอเสนอการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง กระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ที่มีความหลากหลายตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้มา วิเคราะห์ก่อนนำมาใช้เป็นสาระสนเทศได้ และครูต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อ

ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ให้โดยครูได้เข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ประชุมเชิงวิชาการในสถาบันต่างๆ แลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรในหน่วยงานเดียวกันและเพื่อนร่วมงาน เพื่อพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Keefe et al. (1979) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ของผู้เรียนว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งสำหรับครูที่จะใช้ประกอบการวิเคราะห์หาทางนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความรู้พื้นฐาน ได้ข้อค้นพบใหม่คือ ควรพัฒนาครูให้มีความรู้อย่างถ่องแท้ในรายวิชาพื้นฐานหรือในสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจจะมีผู้รู้เฉพาะรายวิชาอย่างน้อยคนละ 1 วิชาให้ครอบคลุมรายวิชาพื้นฐานทั้งหมด เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนจบมาตรงกับเอกของวิชาพื้นฐานนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ หทัยรัตน์ ดีประเสริฐ (2551) ที่กล่าวว่า แม้ว่าครูทุกคนมีวุฒิขั้นต่ำคือปริญญาตรี แต่ปัจจุบันนี้มีครูศูนย์การเรียนชุมชนและครู กศน. ตำบลที่จบสาขาครุศาสตร์ หรือการศึกษาศาสตร์มีไม่ถึง 5-10% ของครูทั้งหมด

การประกอบอาชีพ จัดอบรมเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อที่ยาก ที่ครูยังไม่รู้ เช่น ธุรกิจ SME บริหารทรัพยากรบุคคล เป็นต้น ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของแต่ละวิชาชีพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบอาชีพในทุกสาขาอาชีพ สอดคล้องกับ ภราดร ฝายทอง (2558) ได้กล่าวว่า การให้ความรู้ในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญ แต่สิ่งที่มีความสำคัญมากกว่านั้นคือ การให้ความรู้ในการประกอบอาชีพอย่างสุจริตและมีจรรยาบรรณ

ทักษะการดำเนินชีวิต ส่งเสริมเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม พร้อมส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญา คิดเป็น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อทักษะการดำเนินชีวิต และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดให้คิดเป็นซึ่งจะเป็นประโยชน์กับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) ได้กล่าวว่า ในแผนฉบับที่ 11 ได้ให้ความสำคัญ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในระดับนโยบายประเทศต่อไป และยังมีความสอดคล้องกับ โกวิท วรพิพัฒน์ (2513) ได้กล่าวว่า ในเรื่องคิดเป็น คือ การวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาคำตอบ หรือทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา คิดอย่างรอบคอบ จาก ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและข้อมูลวิชาการ เพื่อให้เกิดแนวทางที่นำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม

การพัฒนาสังคม ได้ข้อเสนอแนะให้พัฒนาครูให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันโดยการส่งเสริมความรู้ด้านศาสนาและหน้าที่พลเมือง ปลูกฝังให้ครูมีความรักชาติ ไม่เกิดความแตกแยก ก่อนที่ครูจะนำความรู้ไปปลูกฝังให้กับผู้เรียน พัฒนาให้ครูตระหนักในการร่วมกันพัฒนาสังคม จัดอบรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม การสร้างวิถีประชาธิปไตยให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและประเทศชาติ และควรจัดอบรมให้แก่ครู ให้มีความตระหนักในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากรครู

ให้มีความรู้ในการส่งเสริมประชาธิปไตย ค่านิยม 12 ประการ และหน้าที่พลเมืองที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (2557) ในการประกาศแถลงนโยบายของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า นโยบายในการบริหารประเทศแบ่งออกเป็น 11 ด้าน ซึ่งในด้านที่ 3 คือ การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และโอกาสการเข้าถึงการบริการของรัฐ ได้ระบุในตอนที 3.6 ว่า จัดระเบียบสังคม สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไป โดยใช้หลักค่านิยม 12 ประการ

2. ด้านทักษะ

จากผลการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ด้านทักษะผู้วิจัยได้แบ่งทักษะที่ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรมีเป็น 5 ด้าน คือ 1) การจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการในชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์และการวิจัย 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับ แบบประเมินสมรรถนะของครู กศน. ฉบับบูรณาการ และแบบแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล และเนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้มีคุณภาพ ทักษะที่ครูควรจะมีจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) กล่าวว่า ครูคือบุคลากรหลักทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ จัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภท พร้อมทั้งให้บริการ สื่อสารการเรียนการสอนแก่นักศึกษาและประชาชน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบและการศึกษาสายอาชีพ ส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก และประสานงานเครือข่ายๆ

การจัดการเรียนรู้ ได้พบว่า ควรเร่งส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีส่วนร่วมและมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับตัวผู้เรียนและสภาพการณ์ในปัจจุบัน สามารถตอบสนองถึงความต้องการที่แท้จริงพร้อมทั้งครอบคลุมองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องมี ซึ่งมีความสอดคล้องกับ จรวยพร ธรณินทร์ (2550) ได้อธิบายไว้ว่า บุคลากรและครูของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนากำลังคนและวิสัยทัศน์ใหม่ของการการศึกษายุคเทคโนโลยีแบบใหม่

การพัฒนาผู้เรียน ได้พบว่า ควรเร่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ด้วยตนเอง อยากรจะเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างและพัฒนากระบวนการคิดเอง สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของตัวผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Knowles M.S. (1989) ได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมว่า เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่

ผู้เรียนชอบและมั่นใจที่จะกระทำ หากติดขัดผู้สอนต้องแนะทางเลือก ช่วยบอกข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละวิธีการเรียนรู้ มอบการตัดสินใจให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียน สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเอง

การบริหารจัดการในชั้นเรียน ได้ข้อค้นพบว่า เนื่องจากนักศึกษา กศน. ส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางกายภาพ ทางสังคม และอายุของผู้เรียนที่เข้ามาเรียนนั้นเริ่มน้อยลง ทำให้การบริหารจัดการในห้องเรียนเป็นไปได้อย่างยากลำบาก ดังนั้นควรส่งเสริมให้ครูควรมีทักษะในสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละชั้นเรียน เช่น การดึงจุดเด่นจากตัวกลุ่มนักศึกษาที่มีความแตกต่างกันในแต่ละชั้นเรียน เป็นต้น เพื่อลดความกดดันในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นต้น สอดคล้องกับ Knowles (1980) ได้เสนอรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมว่า สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้เรียนผู้ใหญ่แต่ละบุคคล แสดงความยอมรับในความแตกต่างและความเป็นตนของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ความรู้สึกนี้จะพัฒนาต่อไปเป็นความรู้สึกเคารพซึ่งกันเอง เป็นความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อไปคือกล้าแปลกเปลี่ยนความคิด

การวิเคราะห์และการวิจัย พบว่า ควรจัดการอบรมให้ความรู้เฉพาะในเรื่องการวิเคราะห์และการวิจัยอย่างจริงจัง พัฒนาและส่งเสริมให้ครูสามารถวิเคราะห์แผนการเรียนรู้อาสาสมัครสามารถหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความต้องการ วิธีชีวิตประจำวัน สภาพและสถานการณ์ปัจจุบันของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับ วีระกุล อรรถนิเทศ (2558) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์และการวิจัยของครูนั้นถือเป็นปัญหาใหญ่ เนื่องจากครูขาดความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจำเป็นจะต้องเร่งพัฒนาให้ดีขึ้น และครูยังขาดการวิเคราะห์เชื่อมโยงเนื้อหาสาระกับบริบทต่างรอบตัว เช่นในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมมีประเด็นเรื่องความปรองดอง ครูสามารถนำมาเชื่อมกับการเรียนสอนบ้างไหม เป็นต้น

การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของ นักศึกษาครู และศูนย์ กศน. ในพื้นที่ จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆให้กับชุมชน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนเพื่อทราบความต้องการของคนในชุมชนและสร้างความกลมเกลียวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสร้างการถ่ายทอดความรู้ต่างๆสู่ชุมชน เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจำเป็นต้องได้ความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนในการขับเคลื่อนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พ.ศ.2552 และ ดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (2558) ได้ให้ความหมายของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำตำบล ว่า เป็นศูนย์กลางการจัดการกิจกรรมการศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ การถ่ายทอด และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาการตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน

3. ด้านทัศนคติ

ทัศนคติเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้ครูการศึกษาตามนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจะต้องมีกระบวนการคิดและอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตามนอกระบบ ซึ่งพบว่าสภาพปัญหาในด้านทัศนคติจากแบบสอบถาม ข้อคำถามที่เป็นปัญหามากที่สุดในด้านนี้คือ เข้าใจและยอมรับวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับการศึกษาของผู้ใหญ่และการศึกษาตามนอกระบบ ดังนั้น ควรมีแนวทางพัฒนาและส่งเสริมให้ครูเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน มุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตามนอกระบบ สอดคล้องกับ Knowles (1980) ได้กล่าวว่า หลักการสอนผู้ใหญ่โดยยึดลักษณะที่สำคัญของผู้ใหญ่ 5 ประการ คือ 1. มโนทัศน์ของผู้เรียน (Self-concept) 2. ประสบการณ์ของผู้เรียน (Experience) 3. ความพร้อมที่จะเรียน (Readiness) 4. แนวทางการเรียนรู้ (Orientation to learning) 5. แรงจูงใจ (Motivation to learn) และยังสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมาย การศึกษาตามนอกระบบ ว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และครูการศึกษาตามนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน มีความรู้สึกว่ามีภาระหน้าที่และงานมากจึงทำให้มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้และไม่เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรปรับทัศนคติให้ครูมีความอดทนต่อการทำงาน รับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ที่ต้องทำ พร้อมกับการเปลี่ยนทัศนคติให้ทำงานเป็นทีม รักองค์กร ดำเนินงานตามหลักปรัชญาของการศึกษาตามนอกระบบโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (2558) ได้กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของครูนั้นไม่ใช่เพียงแค่การจัดการเรียนการสอนแต่ยังมีหน้าที่อื่นๆด้วย เช่น การจัดทำเอกสารด้านงานธุรการ การจัดทำแผนตามนโยบายเร่งด่วน การเข้าไปช่วยเหลือชุมชน เป็นต้น ครูควรมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อบทบาทและขอบเขตงานของตนเอง ดังนั้นคนที่เข้ามาเป็นครูการศึกษาตามนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจะมาทำงานแบบเช้าชามเย็นชามไม่ได้ ควรมีการจัดสรรเวลาของตนเองให้เป็น มีจิตที่อยากจะเข้ามาเป็นครู พร้อมจะ

ช่วยเหลือ มีความเข้าใจต่อหลักการและปรัชญาทำงานของการศึกษานอกระบบโรงเรียน และถ้าสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติดังกล่าวของครูให้ดีขึ้นได้ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนก็จะดีขึ้นตามไปด้วย

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

คุณลักษณะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญและมีความสอดคล้องกับด้านทัศนคติ ซึ่งคุณลักษณะนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่ครูแสดงออกมาในระหว่างการจัดการเรียนการสอนหรือในขณะทั่วไป ครูควรควรมีลักษณะที่เหมาะสมตามแนวคิดแนวทางการปฏิบัติของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น เป็นผู้แสวงหาและเรียนรู้แบบตลอดเวลา เป็นผู้อุทิศตัวในการช่วยเหลือให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นต้น แต่จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ตอนที่ 1 ที่ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูด้านคุณลักษณะที่ดี ยังพบว่าครูยังขาดคุณลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งระดับปัญหาด้านคุณลักษณะที่พบว่าเป็นปัญหามากที่สุดคือ การมีความคิดริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้น ควรมีการพัฒนาให้ครูต้องมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2524) ได้กล่าวว่า สำหรับจรรยาบรรณ และคุณลักษณะที่ดีของครูได้แบ่งออกเป็น 4 หมวด ซึ่งในหมวดที่ 2 เอกลักษณ์ของครู โดยเน้นให้เห็นลักษณะเฉพาะของครูที่มีความแตกต่างจากบุคคลในอาชีพอื่นๆ เช่น ครูควรมีความคิดริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาใช้สอนศิษย์ เป็นผู้ใฝ่ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของศิษย์และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะสามารถประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้นๆ ซึ่งในแต่ละชุมชนจะมีบริบทและลักษณะที่มีความแตกต่างกันออกไป ดังนั้นครูผู้เข้าไปสอนนักศึกษาจะต้องมีลักษณะหรืออัตลักษณ์ที่เหมือนและสอดคล้องกัน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่าควร ควรมีมีการกำหนดคุณลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาและกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของครูในสถานศึกษานั้นๆ เพื่อตอบสนองต่อบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับ วีระกุล อรรถยะนาถ (2558) ได้กล่าวว่า ครูควรมีลักษณะเฉพาะที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของชุมชนนั้น เช่น บริบทในเมืองหลวงหรือในกรุงเทพมหานครย่อมมีความแตกต่างกับบริบทของชนเมืองหรือชนบท เป็นต้น ดังนั้นครูก็ควรมีลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทต่างๆ ของแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 รัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในระยะเวลา 10-15 ปี ให้ความสำคัญชัดเจนสอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการเพื่อเป็นการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน และควรมีการจัดตั้งหน่วยงาน คูแล ตรวจสอบ และติดตามผลในกระบวนการพัฒนาครูทุกระบบ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่าง คล่องตัวและมีอำนาจโดยตรง

1.2 สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรเร่งดำเนินการในระดับ นโยบายในการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการ เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบให้มีความเหมาะสมและตรงตามความต้องการ เพื่อยกระดับคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

1.3 ควรมีการนำผลข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปเสนอในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา แห่งชาติ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเชิงวิชาการในการนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยและออกนโยบายจากผู้บริหารระดับสูงหรือระดับชาติเพื่อให้มีความสอดคล้องกับ ประเด็นในสภาพปัญหาและความต้องการของครูในปัจจุบันใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านองค์ความรู้ 2) ด้าน ทักษะ 3) ด้านทัศนคติ 4) ด้านคุณลักษณะที่ดี

1.4 สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดควรนำแนวทางการ พัฒนาครูทั้ง 4 ด้าน ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ นำไปประยุกต์สู่การนำไปปฏิบัติ ให้มีความเหมาะสมกับ บริบทของแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นการพัฒนาและตอบสนองต่อความต้องการของครูการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนการสอนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ควรเพิ่มเทคนิคและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนของครู การ เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครูกับนักศึกษา เป็นต้น เพื่อให้ทราบข้อมูลที่เป็นอยู่ ในสภาพปัจจุบันอย่างแท้จริง นอกเหนือจากการได้ข้อมูลมาจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

2.2 ควรเพิ่มระเบียบวิธีการวิจัยศึกษาเชิงเปรียบเทียบในการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในด้านความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาของทั้ง 4 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครู นักศึกษาและผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ ว่าเป็นไปในทิศทางใด

2.3 เนื่องจากแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบที่ได้ถือว่าเป็นสิ่งใหม่และมีความน่าสนใจ จึงควรนำไปวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้แนวทางนี้ และนำมาผลที่ได้ปรับปรุง พัฒนาให้มีคุณภาพใหม่มากยิ่งขึ้นและเหมาะสมต่อไป

2.4 เพื่อให้แนวทางการพัฒนาครูที่ได้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับครูทั่วประเทศ ควรเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างให้มีความครอบคลุมทั่วประเทศ ในวัตถุประสงค์ตอนที่ 1 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของครูในภาพรวมทั้งประเทศ เพิ่มจำนวนครั้งในการประชุมสนทนากลุ่มเป็น 3 ครั้ง และศึกษาระดับนโยบายในการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบว่ามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

รายการอ้างอิง

- Almaraz, C., & Pico, H. (1989). *Los Angeles latino artists : the Pico House, February 25-April 8, 1989 : Carlos Almaraz ... [et al.]*. Los Angeles, CA: ULALA.
- Bower, G. H., & Hilgard, E. R. (1981). *Theories of learning*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Coombs, P. H. (1974). *Major problems facing educational planning in the next decade*. Paris: International Institute for Educational Planning.
- Cronbach, L. J. (1963). Educational psychology. from <http://catalog.hathitrust.org/api/volumes/oclc/180747.html>
- Cronbach, L. J. (1974). *Einführung in die pädagogische Psychologie*. Weinheim, Basel: Beltz.
- Dunn, R. S. (1981). Learning styles. Alexandria, Va.: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Freire, P. (1970). *Cultural action for freedom*. [Cambridge: Harvard educational review.
- Gane, C. (1922). *Prin viroage si coclauri : 1916-1917*. Bucuresti: Cultura Nationala.
- Griffin, P. F. (1969). *Geography of population; a teacher's guide*. Palo Alto, Calif.: Published for the National Council for Geographic Education by Fearon Publishers.
- Harbison, F. (1974). *Educational planning and human resource development*. Paris: UNESCO.
- Illich, I., Canadian Broadcasting, C., & Learning, S. (1970). On educational alternatives. Toronto : CBC Learning Systems.
- Keefe, E. K., American, U., & Foreign Area, S. (1979). *Romania, a country study*. [Washington]: FAS : For sale by the Supt. of Docs., U.S. Govt. Print. Off.
- Kleis, R. J. (1974). *Non-formal education : the definitional problem [by] Russell J. Kleis [and others]*. East Lansing, Mich.: Michigan State University Press.
- knowles M.S. (1989). The making of an adult educator. *An Autobiographical Journey*.
- Knowles M.S. et al. (1984). *Andragogy in action applying modern principles of adult learning*. San Francisco: Jossey Bass Inc.

- Knowles, M. S. (1950). *Informal adult education; a guide for administrators, leaders, and teachers*. New York: Association Press.
- Knowles, M. S. (1978). *The adult learner : a neglected species*. Houston: Gulf Pub. Co., Book Division.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education : from pedagogy to andragogy*. [Wilton, Conn.]; Chicago: Association Press ; Follett Pub. Co.
- McCall, W. S. (1970). *Non-formal education: a definition*. [Washington?: [Agency for International Development?].
- Mouly, G. J. (1968). *Psychology for effective teaching*. Atlanta: Holt, Rinehart and Winston.
- Whitman, W., Levin, J., & Burke, J. (2002). *Walt Whitman*. New York: Scholastic Inc.
- กรณีการ์ อินทราษ. (2558). สภพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ. In ธนิสร เกษมสันต์ ณ ออยุธยา (Ed.).
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2543). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา. (2524). นโยบายการศึกษาของประเทศไทย /กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- โกวิท วรพิพัฒน์. (2536). เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2536. กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู.
- ขจรศักดิ์ สังข์เจริญ. (2553). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรวัยพร ธรณินทร์. (2550). แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่. Paper presented at the ทิศทาง กศน. ยุคใหม่ปี 2551.
- จรัสศรี หัวใจ. (2558). สภพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ. In ธนิสร เกษมสันต์ ณ ออยุธยา (Ed.).
- จิราภา วิชาชาญ. (2550). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอ าเภอเขตภูมิภาคตะวันตก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ. (2551). การศึกษาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2554. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ. (2558). สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ. In ธนิสร เกษมสันต์ ณ อยุธยา (Ed.).
- ดิศกุล เกษมสวัสดิ์. (2551). การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน. (ดุสิตนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดิศกุล เกษมสวัสดิ์. (2558). สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ. In ธนิสร เกษมสันต์ ณ อยุธยา (Ed.).
- ธงทอง จันทรางศุ. (2553). ภาพรวมคนไทยมีการศึกษาเฉลี่ยแล้ว 8.1 ปี. from <http://www.opec.go.th>
- บรรจง ชูสกุลชาติ. (2533). สรุปคำบรรยายพิเศษในการประชุม. บทความทางวิชา พ.ศ.2533-2533.
- ปฐม นิคมานนท์. (2528). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทิพย์อักษร.
- ประดินันท์ อูปรมย์. (2540). เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 4 มนุษย์กับการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 15 ed.). นนทบุรี: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปาน กิมปี. (2552). โอกาสการเร่งรัดปรับการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐาน. from <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=enfe5&month>
- พรพิพัฒน์ ชื่อสัตย์. (2555). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชริกา ปันลั่น. (2552). การศึกษาแนวโน้มการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา และแผนกลยุทธ์องค์กรวิชาชีพครูของประเทศไทยโดยใช้เทคนิค อี ดี เอฟ เอฟ อาร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ใจ อุ่นแก้ว. (2555). ความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู กศน. ตำบล ตามทฤษฎีของผู้บริหาร กศน. ตำบลในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ภราดร ไผทอง. (2558). สอนทนกลุ่ม เรื่องแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ. In ธนิสร เกษมสันต์ ณ อยุธยา (Ed.).
- วีระกุล อรัณยนาถ. (2558). สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ. In ธนิสร เกษมสันต์ ณ อยุธยา (Ed.).
- สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร. (2555). เอกสารประกอบการพัฒนา โครงการเสริมสร้างศักยภาพครู กศน. ตำบล ปี พ.ศ. 2555. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

- สนอง โลหิตวิเศษ. (2544). การศึกษานอกระบบ: เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2556). รายงานผลการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ2556.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (มปป.). แบบประเมินสมรรถนะของครู กศน. ฉบับ บูรณาการและแบบแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (*ID-Plan*). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2550). แผนยุทธศาสตร์คุรุสภา พ.ศ. 2548-2551 (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549a). การแปรรูปการศึกษา : สาเหตุผลสืบเนื่องและนัยด้านการวางแผน. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549b). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ.2549. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). คู่มือการดำเนินงาน กศน. ตำบล กลุ่ม แผนงานสำนักงาน กศน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). ครู กศน. ตำบล : ครูของชุมชน ผู้ ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ สำนักงาน การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ ทหารผ่านศึก.
- สุดใจ บุตรอากาศ. (2558). สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ. In ธนิ สร เกษมสันต์ ณ อยุธยา (Ed.).
- สุนทร สุนันชัย. (2540). รากฐานและวิธีการของนิรมิตนิยม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เนติกุล การพิมพ์.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2529). การศึกษานอกโรงเรียน : เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.

- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 กรุงเทพมหานคร.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2533). จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- หทัยรัตน์ ดีประเสริฐ. (2551). นศ.กศน.จะมีคุณภาพได้ ครูต้องมีคุณภาพ-สอนตรงวิชา, คมชัดลึก.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2552). วิฤตคุณภาพการศึกษา ประชาชาติในความเสียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัฉรฉา จุทอง. (2558). สนทนากลุ่ม เรื่องแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ. In ธนิสร เกษมสันต์ ณ อรุณยา (Ed.).
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2544). การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). การจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน: ภาควิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2544). แนวทางการบริหารและการจัดการ : การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย : ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ(1991)จำกัด.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุบัญญัติ	อาจารย์ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	อาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์	อาจารย์ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายวิชาการและวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. ดร.ปาน กิมปี	อดีตหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานกศน.

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์
ในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์

1. ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ

รองหัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

2. ดร. ดิศกุล เกษมสวัสดิ์

รองเลขาธิการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ดร.วีระกุล อรัณยะนาค

ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด
กรุงเทพมหานคร

4. ดร.จรัสศรี หัวใจ

ศึกษานิเทศก์สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

5. นางสาวสุดใจ บุตรอากาศ

ศึกษานิเทศก์สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์
ในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. นางสาวกรรณิการ์ อินทราย
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต ราชเทวี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. นางสาวจรัสศรี หัวใจ
ศึกษานิเทศก์สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. นายภาณุพันธุ์ มุงเมฆ
ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางซื่อ
5. นายภราดร ไผทอง
ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
6. นางสาวปวีณา ศรีแจ้
ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
7. นางสาวอัจฉรา จุทอง
ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
8. นางสาวละเมียด จะย่นรัมย์
ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกน้อย
9. นางสาวเสาวลักษณ์ กวนปาน
นักเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต พญาไท
10. นางสาวสุธินี จตุรงค์สกุล
นักเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต พญาไท

11. นางสาวสุชาดา แม่นด้าง

นักเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกใหญ่

12. นายเกรียงไกร มະนาวหวาน

นักเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขต บางกอกใหญ่

แบบสอบถาม

สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตาม
อัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบ

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยมีความมุ่งประสงค์ในการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้นและครูการศึกษาตามอัยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานนอกระบบ

2.ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามนี้อย่างสมบูรณ์ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยในภาพรวมและนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานพัฒนาครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้นและครูการศึกษาตามอัยาศัยในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานนอกระบบที่เหมาะสมต่อไป

3.แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้นและครูการศึกษาตามอัยาศัยในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้นและครูการศึกษาตามอัยาศัยในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

4. โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครูการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไปนี้

สภาพปัญหา คือ ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันที่พบใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครูการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ความต้องการ คือ ความต้องการของครูการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการพัฒนาใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ครูการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล)

การจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เป็นแบบแผน และเป็นรูปแบบ โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ คือ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ซึ่ง เป็นหลักสูตรปัจจุบันของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศูนย์กศน.) เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นายธนีสร เกษมสันต์ ณ อยุธยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประเด็นหัวข้อ		ค่า IOC
1. เพศ	1.1 ชาย	+1
	1.2 หญิง	+1
2. อายุ	2.1 ต่ำกว่า20	+1
	2.2 20-29 ปี	+1
	2.3 30-39 ปี	+1
	2.4 40-49 ปี	+1
	2.5 50-59 ปี	+1
	2.6 60 ปีขึ้นไป	+1
3. อาชีพ	3.1 ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	+1
	3.2 ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	+1
	3.3 นักเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	+1
4. วุฒิการศึกษา	4.1 ต่ำกว่าประถมศึกษา	+1
	4.2 ประถมศึกษา	+1
	4.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	+1
	4.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย	+1
	4.5ปริญญาตรี	+1
	4.6 ปริญญาโท	+1
	4.7 ปริญญาเอก	+1
	4.8 อื่นๆ (โปรดระบุ).....	+1
5. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน (สำหรับผู้บริหารและครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)	5.1 ต่ำกว่า 3ปี	+1
	5.2 3-5 ปี	+1
	5.3 5-10 ปี	+1
	5.4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....	+1
6. ระยะเวลาการที่เข้ารับการศึกษา (สำหรับนักเรียนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)	6.1 ต่ำกว่า 1 ปี	+1
	6.2 1 ปี	+1
	6.3 2 ปี	+1
	6.4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....	+1

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ข้อ ที่	ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC
	ด้านองค์ความรู้	
	1.ทักษะการเรียนรู้	
1	มีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	+1
2	มีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์	+1
3	มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในกระบวนการจัดการความรู้	0.8
4	มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในเรื่องการคิดเป็น	0.8
5	มีความรู้ความสามารถที่ดีต่อการดำเนินการวิจัยอย่างง่าย	+1
	2.ความรู้พื้นฐาน	
6	มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาไทยและการสื่อสาร	0.8
7	มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร	0.8
8	มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	0.8
9	มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี	0.8
	3.การประกอบอาชีพ	
10	มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในภาระงานอาชีพ มองเห็นช่องทางและตัดสินใจประกอบอาชีพได้ตามความต้องการและศักยภาพ	0.8
11	มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก	0.8
12	มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม	0.8

ข้อ ที่	ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC
13	มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง	0.8
14	4.ทักษะการดำเนินชีวิต มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม	0.8
15	มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเรื่องการดูแลส่งเสริมสุขภาพ อนามัย และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต	+1
16	มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับศิลปะและสุนทรียภาพ	0.8
17	5.การพัฒนาสังคม ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครองและสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้	0.8
18	เห็นคุณค่าและสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	+1
19	ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและมีจิตสาธารณะเพื่อความสงบสุขของสังคม	0.8
20	มีความรู้ความเข้าใจ ความสำคัญ ของหลักการพัฒนาและสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุวมชน และสังคม	0.8
	ด้านทักษะ	
1	1.การจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร	+1

ข้อ ที่	ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC
2	ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	+1
3	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้	+1
4	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนตามความสามารถและความพอใจ	+1
5	ความสามารถในการใช้ และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้	0.8
6	ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	+1
7	2.การพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนดูแลตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี	+1
8	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน	0.8
9	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนยอมรับ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยค่านิยม และเอกลักษณ์ของชาติ	+1
10	วิเคราะห์ความหลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	+1
11	3.การบริหารจัดการ ในชั้นเรียน สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้	+1
12	จัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นพูดคุยโต้ตอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน	+1
13	นำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชั้นเรียน	+1

ข้อ ที่	ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC
14	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการกำหนดกฎ กติกา ข้อบังคับสำหรับใช้ร่วมกันในชั้นเรียน	+1
15	4.การวิเคราะห์ และการวิจัย สามารถวิเคราะห์แผนการเรียนรู้	+1
16	สามารถบูรณาการความรู้ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มเนื้อหาสาระที่สอน	+1
17	สามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่สอนให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตประจำวัน	+1
18	สามารถวิจัยในชั้นเรียน	+1
19	5.การสร้างความร่วมมือกับชุมชน สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ให้บริการ	+1
20	สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน	+1
	ด้านทัศนคติ	
1	สามารถและเข้าใจการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต	+1
2	เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	+1
3	มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน	+1
4	เข้าใจและยอมรับวิธีการ,รูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่	+1
5	เชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นได้	+1
6	บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	+1
7	ยกย่องชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จ	+1

ข้อ ที่	ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC
8	มีจิตใจและความคิดที่เป็น ประชาธิปไตย	+1
9	ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและ เมตตาต่อศิษย์	+1
10	ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และสถาบัน พระมหากษัตริย์	+1
	ด้านคุณลักษณะที่ดี	
1	มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆมาจัด กระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน	+1
2	สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจาก หลากหลายรูปแบบ	+1
3	ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิด กำลังใจและเป็นประโยชน์ต่อ ตนเองและผู้อื่น	+1
4	เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็น จากประสบการณ์ของผู้เรียน	+1
5	พร้อมให้คำปรึกษาและ ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเสมอ	+1
6	ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับ ประเพณี ขนบธรรมเนียมและ วัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่ ปฏิบัติงาน	+1
7	ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาท และสถานการณ์ต่างๆ	+1
8	ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงและดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดี งาม	+1
9	เคารพหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของ ตนเองและผู้อื่น	+1
10	เคารพกฎกติกา มารยาท และให้ เกียรติกับทุกคนในชุมชนและสังคม	+1

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ

ความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ	ค่า IOC		
ท่านคิดว่าควรมีแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ อย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้	1.ด้านองค์ความรู้	0.8	
	1.1ทักษะการเรียนรู้		
	1.2ความรู้พื้นฐาน		
	1.3การประกอบอาชีพ		
	1.4ทักษะการดำเนินชีวิต		
	1.5การพัฒนาสังคม	0.8	
	2. ด้านทักษะ		+1
	2.1 การจัดการเรียนรู้		
	2.2การพัฒนาผู้เรียน		
	2.3การบริหารจัดการในชั้นเรียน		
	2.4การวิเคราะห์และการวิจัย		
	2.5การสร้างความร่วมมือกับชุมชน	+1	
	3.ด้านทัศนคติ	+1	
	4.ด้านคุณลักษณะที่ดี	+1	

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

ประเด็นหัวข้อ	ค่า IOC
ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม	+1

แบบสัมภาษณ์

สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2.แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

3.โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไปนี้

สภาพปัญหา คือ ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันที่พบใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกระบบของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ความต้องการ คือ ความต้องการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อ การพัฒนาใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกระบบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เป็น แบบแผน และเป็นรูปแบบ โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกระบบ คือ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ซึ่ง เป็นหลักสูตรปัจจุบันของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย (ศุนย์กศน.) เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ พนักงานราชการและลูกจ้าง ชั่วคราวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูศรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล)

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบ สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นายธนิศร เกษมสันต์ ณ อยุธยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ประเด็นหัวข้อ	ค่า IOC
1 ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์	+1
2 เพศ	+1
3 อายุ	+1
4 วุฒิการศึกษา	+1
5 ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์	+1
6 ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	+1
7 หน่วยงานที่สังกัด	+1
8 สัมภาษณ์เมื่อวันที่	+1
9 เวลา	+1
10 หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อ	+1

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC	
สภาพปัญหา		
1.จากความคิดเห็นของท่าน ครูการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมี ปัญหาใน ด้านองค์ความรู้ ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่ เป็นอย่างไร	1.1 ทักษะการเรียนรู้	0.8
	1.2 ความรู้พื้นฐาน	0.8
	1.3 การประกอบอาชีพ	0.8
	1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต	0.8
	1.5 การพัฒนาสังคม	0.8
2.จากความคิดเห็นของท่าน ครูการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมี ปัญหาในด้าน ทักษะ ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้หรือไม่ เป็นอย่างไร	2.1 การจัดการเรียนรู้	+1
	2.2 การพัฒนาผู้เรียน	+1
	2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน	+1
	2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย	+1

	2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน	+1
3. ในปัจจุบันปัญหาทางด้าน ทัศนคติ ของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีหรือไม่ เป็นอย่างไร		+1
4. ในปัจจุบันปัญหาทางด้าน คุณลักษณะ ของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีหรือไม่ เป็นอย่างไร		+1
ความต้องการ		
1. จากความคิดเห็นของท่าน ครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการพัฒนาด้าน องค์ความรู้ ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในปัจจุบัน ต่อไปนี้ หรือไม่ เป็นอย่างไร	1.1 ทักษะการเรียนรู้	0.8
	1.2 ความรู้พื้นฐาน	0.8
	1.3 การประกอบอาชีพ	0.8
	1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต	0.8
	1.5 การพัฒนาสังคม	0.8
2. จากความคิดเห็นของท่าน ครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการพัฒนาในด้าน ทักษะ ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในปัจจุบัน ต่อไปนี้ หรือไม่ เป็นอย่างไร	2.1 การจัดการเรียนรู้	+1
	2.2 การพัฒนาผู้เรียน	+1
	2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน	+1
	2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย	+1
	2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน	+1
3. ในปัจจุบัน ทัศนคติ ของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบมีความต้องการพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลง หรือไม่ เป็นอย่างไร		+1

<p>4. ในปัจจุบันคุณลักษณะที่ดีของครู การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อุตสาหกรรมที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบมีความต้องการปรับปรุงพัฒนา หรือไม่ เป็นอย่างไร</p>		+1
--	--	----

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อุตสาหกรรมด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

<p>ความคิดเห็นในแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบโรงเรียนและ การศึกษาตามอุตสาหกรรมด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้น พื้นฐานนอกระบบ</p>	<p>ค่า IOC</p>	
<p>ท่านคิดว่าควรมีแนวทางการ พัฒนาการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอุตสาหกรรมด้านการจัด กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้น พื้นฐานนอกระบบ อย่างไม่ ใน ประเด็นต่อไปนี้</p>	<p>1.ด้านองค์ความรู้</p>	0.8
	<p>1.1ทักษะการเรียนรู้</p>	0.8
	<p>1.2ความรู้พื้นฐาน</p>	0.8
	<p>1.3การประกอบอาชีพ</p>	0.8
	<p>1.4ทักษะการดำเนินชีวิต</p>	0.8
	<p>1.5การพัฒนาสังคม</p>	0.8
	<p>2. ด้านทักษะ</p>	+1
	<p>2.1 การจัดการเรียนรู้</p>	+1
	<p>2.2การพัฒนาผู้เรียน</p>	+1
	<p>2.3การบริหารจัดการในชั้นเรียน</p>	+1
	<p>2.4การวิเคราะห์และการวิจัย</p>	+1
	<p>2.5การสร้างความร่วมมือกับชุมชน</p>	+1
	<p>3.ด้านทัศนคติ</p>	+1
	<p>4.ด้านคุณลักษณะที่ดี</p>	+1

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

ประเด็นหัวข้อ	ค่า IOC
ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม	+1

แนวทางการสนทนากลุ่ม

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

คำชี้แจง

1. ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ ”แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล” จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอผลการวิจัย เรื่อง สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล 2) เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล 3) พิจารณาและประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาลที่ได้จากการวิจัย

2. โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาลของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไปนี้

แนวทางการส่งเสริม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดและเพิ่มองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านคือ ความรู้ ทักษะ ทศนคติและคุณลักษณะที่ดี เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

ครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน.ตำบล ประกอบด้วย

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล) โดยมีคุณสมบัติที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และคุณลักษณะที่เหมาะสม

การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เป็นแบบแผน และเป็นรูปแบบ โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ หมายถึง หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ซึ่ง เป็นหลักสูตรปัจจุบันของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศูนย์กศน.) เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้บุคคลได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ และมุมมองเกี่ยวกับผลการวิจัย โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

ประเด็นที่ 2: การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นที่ 3: ประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นที่ 4: ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC
1.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับผลการวิจัย ด้านสภาพปัญหา การพัฒนาครูการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้	
1.1. ด้านองค์ความรู้	0.6
1.1.1 ทักษะการเรียนรู้	
1.1.2 ความรู้พื้นฐาน	0.6
1.1.3 การประกอบอาชีพ	0.6
1.1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต	0.6
1.1.5 การพัฒนาสังคม	0.6
1.2. ด้านทักษะ	0.8
1.2.1 การจัดการเรียนรู้	
1.2.2 การพัฒนาผู้เรียน	0.8
1.2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน	0.8
1.2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย	0.8
1.2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน	0.8
1.3. ด้านทัศนคติ	0.8
1.4. ด้านคุณลักษณะที่ดี	0.8
2.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับผลการวิจัย ด้านความต้องการพัฒนา ครูการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้	
2.1. ด้านองค์ความรู้	0.6
2.1.1 ทักษะการเรียนรู้	
2.1.2 ความรู้พื้นฐาน	0.6
2.1.3 การประกอบอาชีพ	0.6
2.1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต	0.6
2.1.5 การพัฒนาสังคม	0.6
2.2. ด้านทักษะ	0.8
2.2.1 การจัดการเรียนรู้	
2.2.2 การพัฒนาผู้เรียน	0.8

2.2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน	0.8
2.2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย	0.8
2.2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน	0.8
2.3. ด้านทักษะคติ	0.8
2.4. ด้านคุณลักษณะที่ดี	0.8
3.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับร่าง แนวทางการพัฒนาครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	0.8

ประเด็นที่ 2: การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ประเด็นข้อคำถาม	ค่า IOC
1.ท่านมีความคิดว่าควรมี แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ เป็นอย่างไรในประเด็นดังต่อไปนี้	
1.1. ด้านองค์ความรู้	0.6
1.1.1 ทักษะการเรียนรู้	
1.1.2 ความรู้พื้นฐาน	0.6
1.1.3 การประกอบอาชีพ	0.6
1.1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต	0.6
1.1.5 การพัฒนาสังคม	0.6
1.2. ด้านทักษะ	0.8
1.2.1 การจัดการเรียนรู้	
1.2.2 การพัฒนาผู้เรียน	0.8
1.2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน	0.8
1.2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย	0.8
1.2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน	0.8
1.3. ด้านทัศนคติ	0.8
1.4. ด้านคุณลักษณะที่ดี	0.8
2.แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ไปสู่การปฏิบัติ ท่านคิดว่ามีปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อจำกัดในการปฏิบัติจริงอย่างไร	0.8

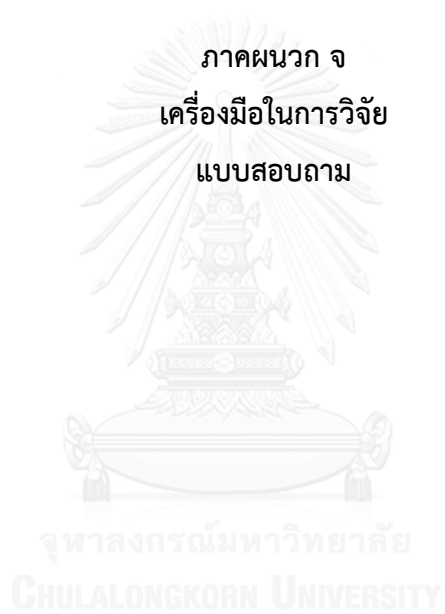
ประเด็นที่ 3: ประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ประเด็นหัวข้อ	ค่า IOC
การประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ท่านมี ความคิดเห็นอย่างไร.....	0.6

ประเด็นที่ 4: ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ประเด็นหัวข้อ	ค่า IOC
ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม	0.8

ภาคผนวก จ
เครื่องมือในการวิจัย
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

2.ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามนี้อย่างสมบูรณ์ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยในภาพรวมและนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบที่เหมาะสมต่อไป

3.แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

4. โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไปนี้

สภาพปัญหา คือ ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันที่พบใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ความต้องการ คือ ความต้องการของครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการพัฒนาใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ครูการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล)

การจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เป็นแบบแผน และเป็นรูปแบบ โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ คือ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ซึ่ง เป็นหลักสูตรปัจจุบันของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศูนย์กศน.) เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นายธนีสร์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา

ข้อ ที่	ประเด็นข้อคำถาม	สภาพปัญหา					ความต้องการ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1 8	เห็นคุณค่าและสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อการอยู่ ร่วมกันอย่างมีความสุข										
1 9	ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและมีจิต สาธารณะเพื่อความสงบสุขของสังคม										
2 0	มีความรู้ความเข้าใจ ความสำคัญของหลักการพัฒนาและ สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครั้ว ชุมชนและสังคม										
	ด้านทักษะ										
1	1.การจัดการเรียนรู้										
	ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร										
2	ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ										
3	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้										
4	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนตามความสามารถและความพอใจ										
5	ความสามารถในการใช้ และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้										
6	ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้										
	2.การพัฒนาผู้เรียน										
7	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนดูแลตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพื่อการดำรงชีวิตที่ดี										
8	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน										
9	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนยอมรับ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ค่านิยมและเอกลักษณ์ของชาติ										
1 0	วิเคราะห์ความหลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคล ของผู้เรียน										
1 1	3.การบริหารจัดการในชั้นเรียน										
	สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้										
1 2	จัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น พูดคุยโต้ตอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน										
1 3	นำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชั้น เรียน										

3	ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดกำลังใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น																			
4	เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นจากประสบการณ์ของผู้เรียน																			
5	พร้อมให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเสมอ																			
6	ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่ปฏิบัติงาน																			
7	ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ																			
8	ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม																			
9	เคารพหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น																			
10	เคารพกฎกติกา มารยาท และให้เกียรติกับทุกคนในชุมชนและสังคม																			

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตาม อัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ท่านคิดว่าควรมีแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการ
กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานนอกระบบ อย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้

1.ด้านองค์ความรู้

1.1ทักษะการเรียนรู้

.....

.....

.....

1.2ความรู้พื้นฐาน

.....

.....

.....

1.3การประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

.....

.....

.....

1.5 การพัฒนาสังคม

.....

.....

.....

2. ด้านทักษะ

2.1 การจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

.....

.....

.....

2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน

.....

.....

.....

2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย

.....

.....

.....

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

.....

.....

.....

3. ด้านทัศนคติ

.....

.....

.....

4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านสละเวลาและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล”

นายธนีสร์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

2.แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

3.โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครุการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไปนี้

สภาพปัญหา คือ ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันที่พบใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกระบบของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ความต้องการ คือ ความต้องการของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อ การพัฒนาใน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดี ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกระบบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เป็น แบบแผน และเป็นรูปแบบ โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกระบบ คือ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ซึ่ง เป็นหลักสูตรปัจจุบันของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย (ศุนย์กศน.) เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ พนักงานราชการและลูกจ้าง ชั่วคราวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูศรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล)

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบ สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นายธนิศร เกษมสันต์ ณ อยุธยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

เพศ..... อายุ.....ปี วุฒิการศึกษา.....

ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์..... ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน.....ปี

หน่วยงานที่สังกัด.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เวลา.....

หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อ.....

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

สภาพปัญหา

1. จากความคิดเห็นของท่าน ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีปัญหาในด้านองค์ความรู้ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้ หรือไม่ เป็นอย่างไร

1.1 ด้านทักษะการเรียนรู้

.....

.....

.....

1.2 ด้านความรู้พื้นฐาน

.....

.....

.....

1.3 ด้านการประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

1.4 ด้านทักษะการดำเนินชีวิต

.....

.....

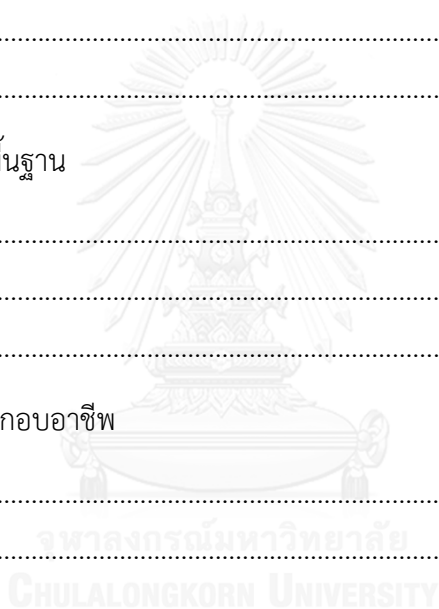
.....

1.5 ด้านการพัฒนาสังคม

.....

.....

.....

2. จากความคิดเห็นของท่าน ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีปัญหาในด้านทักษะต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้ หรือไม่ เป็นอย่างไร

2.1 การจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

.....

.....

.....

2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน

.....

.....

.....

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัย

.....

.....

.....

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

.....

.....

.....

3. ในปัจจุบันปัญหาทางด้าน**ทัศนคติ**ของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ มีหรือไม่ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. ในปัจจุบันปัญหาทางด้าน**คุณลักษณะ**ของครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ มีหรือไม่ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ความต้องการ

1. จากความคิดเห็นของท่าน ครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการพัฒนา**ด้านองค์ความรู้**ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบในประเด็นต่อไปนี้ หรือไม่ เป็นอย่างไร

1.1 ด้านทักษะการเรียนรู้

.....

.....

.....

1.2 ด้านความรู้พื้นฐาน

.....

.....

.....

1.3 ด้านการประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

1.4 ด้านทักษะการดำเนินชีวิต

.....

.....

.....

1.5 ด้านการพัฒนาสังคม

.....

.....

.....

2. จากความคิดเห็นของท่าน ครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการพัฒนาในด้าน**ทักษะ**ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้ หรือไม่ เป็นอย่างไร

2.1 การจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

.....

.....

.....

2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน

.....

.....

.....

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัย

.....

.....

.....

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

.....

.....

.....

3. ในปัจจุบัน**ทัศนคติ**ของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบมีความต้องการพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลง หรือไม่ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. ในปัจจุบัน**คุณลักษณะที่ดี**ของครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบมีความต้องการปรับปรุงพัฒนา หรือไม่ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ท่านคิดว่าควรมีแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานจากระบบ อย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้

1.ด้านองค์ความรู้

1.1 ด้านทักษะการเรียนรู้

.....

.....

.....

1.2 ด้านความรู้พื้นฐาน

1.3 ด้านการประกอบอาชีพ

1.4 ด้านทักษะการดำเนินชีวิต

1.5 ด้านการพัฒนาสังคม

2.ด้านทักษะ

2.1 การจัดการเรียนรู้

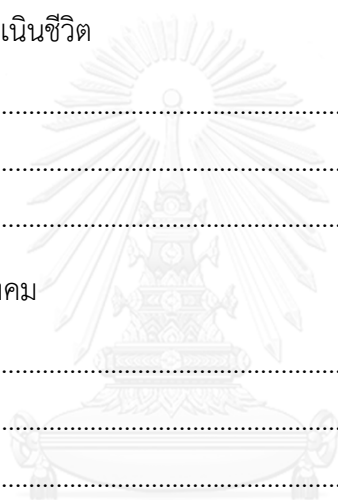

2.2 การพัฒนาผู้เรียน

2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน

.....

.....

.....

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัย

.....

.....

.....

2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

.....

.....

.....

3.ด้านทัศนคติ

.....

.....

.....

4.ด้านคุณลักษณะที่ดี

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แนวทางการสนทนากลุ่ม

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล

คำชี้แจง

1. ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ ”แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล” จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอผลการวิจัย เรื่อง สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล 2) เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล 3) พิจารณาและประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาลที่ได้จากการวิจัย

2. โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อในประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาลของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไปนี้

แนวทางการส่งเสริม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดและเพิ่มองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านคือ ความรู้ ทักษะ ทศนคติและคุณลักษณะที่ดี เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

ครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน.ตำบล ประกอบด้วย

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) และครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครูกศน.ตำบล) โดยมีคุณสมบัติที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และคุณลักษณะที่เหมาะสม

การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอนเป็นแบบแผน และเป็นรูปแบบ โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ หมายถึง หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ซึ่ง เป็นหลักสูตรปัจจุบันของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศูนย์กศน.) เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้บุคคลได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ และมุมมองเกี่ยวกับผลการวิจัย โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

ประเด็นที่ 2: การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นที่ 3: ประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

ประเด็นที่ 4: ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับผลการวิจัยด้านสภาพปัญหาการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1. ด้านองค์ความรู้
  - 1.1.1 ทักษะการเรียนรู้
  - 1.1.2 ความรู้พื้นฐาน
  - 1.1.3 การประกอบอาชีพ
  - 1.1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต
  - 1.1.5 การพัฒนาสังคม
- 1.2. ด้านทักษะ
  - 1.2.1 การจัดการเรียนรู้
  - 1.2.2 การพัฒนาผู้เรียน
  - 1.2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน
  - 1.2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย
  - 1.2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน
- 1.3. ด้านทัศนคติ
- 1.4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับผลการวิจัยด้านความต้องการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1. ด้านองค์ความรู้
  - 2.1.1 ทักษะการเรียนรู้
  - 2.1.2 ความรู้พื้นฐาน
  - 2.1.3 การประกอบอาชีพ

2.1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

2.1.5 การพัฒนาสังคม

2.2. ด้านทักษะ

2.2.1 การจัดการเรียนรู้

2.2.2 การพัฒนาผู้เรียน

2.2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน

2.2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย

2.2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

2.3. ด้านทัศนคติ

2.4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับร่างแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ประเด็นที่ 2: การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

1. ท่านมีความคิดเห็นว่าควรมีแนวทางการพัฒนาครูจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบเป็นอย่างไรในประเด็นดังต่อไปนี้

1.1. ด้านองค์ความรู้

1.1.1 ทักษะการเรียนรู้

1.1.2 ความรู้พื้นฐาน

1.1.3 การประกอบอาชีพ

1.1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต

1.1.5 การพัฒนาสังคม

1.2. ด้านทักษะ

1.2.1 การจัดการเรียนรู้

- 1.2.2 การพัฒนาผู้เรียน
- 1.2.3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน
- 1.2.4 การวิเคราะห์และการวิจัย
- 1.2.5 การสร้างความร่วมมือกับชุมชน
- 1.3. ด้านทศาคติ
- 1.4. ด้านคุณลักษณะที่ดี

2.แนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบไปสู่การปฏิบัติ ท่านคิดว่ามีปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อจำกัดในการปฏิบัติจริงอย่างไร

3.ท่านคิดว่าควรมีผู้ใดหรือหน่วยงานใดในการรับผิดชอบการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

ประเด็นที่ 3: ประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ

การประเมินผลแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ประเด็นที่ 4: ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายธนีสร์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา เกิดวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2530 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร จบการศึกษามัธยมศึกษา จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลตชีวิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2554 ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลตชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2555

